

Novae raraeque observationes circa variarum cresium praedictionem ex pulsu, nullo habito respectu ad signa critica antiquorum: primum a F. Solano de Luque ... et a variis deinde aliis medicis, factae. Multis novis casibus et animadversionibus illustratae. Addita sunt monita quaedam generalis, de natura cresium ... / Auctore J. Nihell ... Ex Anglico Latine reddidit Wilhelmus Noortwyk ... qui et dissertationem de natura humana adjunxit.

Contributors

Nihell, James.
Solano de Luque, Francisco, 1684-1738.
Noortwyk, Wilhelm.

Publication/Creation

Amsterdam : G. Tielenburgh, 1746.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/tnvn2qmj>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

2829

E XII p.

38761/B 18

NIELL, J.

4

47407
NOVÆ RARÆQUE
OBSERVATIONES

CIRCA

VARIARUM CRISIUM
PREDICTIONEM

EX

PULSU

NULO HABITO RESPECTU
AD SIGNA CRITICA

ANTIQUORUM:

PRIMUM A

FRANCISCO SOLANO DE LUQUE,

*Antequera in Hispania novissime Practico, &
a variis deinde aliis Medicis, factæ. Multis
novis Casibus & Animadversionibus
illustratæ.*

Addita sunt MONITA QUÆDAM GENERALIA,
de Natura Crisium,

Earumque apud ANTIQUOS Consideratione, &
apud MODERNOS Neglectu.

AUCTORE

JACOBO NIHELL, Med. Doct.

Ex Anglico Latine reddidit

WILHELMUS NOORTWYK, M.D.

Qui & Dissertationem de Natura Humana adjunxit.

AMSTELÆDAMI
APUD GERARDUM TIELENBURGH, 1746.

W. V. F. E. D. M. I.
JAMES GERARDUS TILLENBURGH

PRÆFATIO INTERPRETIS.

ARS LONGA, VITA BREVIS. Ver-
rissimum, notissimumque
effatum Hippocratis, quod
nemo rerum gnarus ne-
gat, adfirmat quivis. Sed,
licet de absoluta Axio-
matis illius veritate plane
convicti simus omnes, ita nihilominus
agimus, ac si e diverso ARS BREVIS,
VITA LONGA, foret. Gravis profecto, &
humanæ rationi omnino contrarius er-
ror! Artem jam inde difficilem ipsi
etiamnum difficiliorem efficimus. Sapien-
tiores olim Proavi uni sese idiomati ad-
stringebant, unaque Scientiis dicata
lingua, si quid utile detexissent, com-
municabant Publico, cunctis Nationibus
profuturi. At hodie materno fere quili-
bet idiomate scribit, haud aliter quam
si suæ tantummodo Patriæ viveret, &
quod universo Orbi commune esse oport-
uerat, bonum Exteris invideret. Hinc
* 2 ne-

nescit *Italus*, quid *Gallus* observaverit, nec *Gallis* iterum *Anglorum* inventa profunt; nisi molesto opere linguas alienas addiscere, ac, utilioribus sæpe studiis relictis, ad prima denuo Literarum rudimenta regredi, sicque repuerascere præoptarint. Hoc autem quam injucundum sit plurimis, vel inde patet, quod vix centesimus quisque tædia hæc devorare valeat. Hisce laboribus facile nos invicem possemus eximere, si ad antiquam (quod sperare vix ausim) universalem Linguam rediremus. Quo facto longe melius haud dubie Humano Genere consultum foret. Innumeris Hominum miseriis medela petitur: sed optimi quique Medici ingeminant: QUANTUM EST, QUOD NESCIMUS! Ulterius igitur perpolienda Ars: idque longe optime exsequemur, si omnem eam extraneo liberemus onere, &, quod jam discendis linguis nequicquam consumendum est, tempus fructuosioribus studiis impendamus. Communis omnium miseria est; communem itaque contribuamus operam; & faciles mutuo impartiamur nostra. Sic spes est, multo magis provehendam Scientiam, quam si inutili velo plurimorum, aliunde licet capacissimorum, oculis obtegatur. Memorabilis ad rem nostram in Sacris Paginis* historia

* Genes. Cap. XI.

ria legitur : Construebant Turrim Babel ; crescebat moles , quamdiu una lingua loquerentur Artifices ; his vero multiplicatis , statim subsistit tota : manifesto indicio , quantum linguarum varietas operis cujuscunque incremento noceat . Certissimum utique Deus ipse quondam impedimentum censuit ; & luculentissimo harum Observationum testimonio de eadem adhuc hodie veritate convincitur . Eas olim ante annum 1737. SOLANUS ediderat ; sed , *Hispanico* idiomate conscriptæ , intra ejusdem Regionis limites suffocatæ sunt ; donec in NIRELLII ibidem , favente casu , degentis manus incidere : qui ad breve compendium reductas secundo demum prælo , anno 1741. , tradidit . Sed quotusquisque est , cui id etiam , diu admodum , vel ipso nomine notum fuit ? & cur ? nisi quod *Anglico* idiomate conscriptum esset ? Interim rem sane gravissimam continet , & pro Humani Generis salute , si quæ unquam fuit , inquisitione dignissimam . Quinque jam elapsi sunt anni , ex quo prodiit libellus iste . Ecquid , obsecro , tanto tempore profecimus ? Quotquot aut de Opusculo hoc , aut de re ipsa generali solummodo sermone meminerunt , vel unus est , vel nemo . Tantum abest , ut aliquod adeo memorabili negotio incrementum access-

ferit . Atque ita pulcherrima sæpe inventa semisepulta latent , nec ad illam , quam cæterum acquirerent , perfectionem unquam forte deducuntur . Felicius haud dubie successisset , si , communi lingua , non suis tantum credidisset Auctor tanti ponderis negotium , sed omnium etiam Exterorum diligentia commendasset . Quidquid sit , merito saltem major inde spes haberi potest . Quapropter in animum induxi , *Anglicum* hunc libellum interpretando , periculum facere , numquid ea ratione majori in posterum Rei publicæ emolumento serviat . Qua de re nullus dubito . Multa certissime in Opusculo hoc fide majora deprehendet Lector : sed solidis adeo testimoniis confirmata , ut vel hæc credenda sint , vel prorsus nihil . Judicabit quisque , an vera dixerim , postquam pervolvit totum . Nullis ego adminiculis animos præoccupare velim . Legant Medici , examinent , concludant . Unum dixero (quod , si quam in Republica Medica fidem merui , amovendis forte præmaturis , quæ incredibilis adeo res prima fronte certo certius offeret , præjudiciis servire possit) , me aliqua de ejusdem rei veritate experientia instructum esse . Præjudicia hæc lecto opere , ultro quidem , ni fallor , evanescerent ; haud inutile tamen
meo

meo iudicio fuerit , iisdem in ipso li-
mine aliquantulum occurriffe . Liceat ,
quæ observavi , paucis edicere . Vix pri-
mum de invento *Solaniano* rumore sub-
audiveram , cum , ecce , ad Puellam hy-
dropicam vocor , 20. circiter annorum
virginem . Prima , qua accederem , vice ,
vesperi scil. , pulsus irregulariter in-
termittere persensi . Mixturam dedi ex
cardiacis , quæ constipatam hætenus al-
vum nullatenus movere possent ; tacite
expectaturus eventum . Postero mane re-
deuntem statim rogabat Mater , numquid
mixturæ purgantia miscuiffem ? Filiam
etenim quater liquidam alvum exone-
rasse . Manifestissimum sane diarrhœæ
intermittentem pulsus excipientis te-
stimonium . Iterum : 20^a Julii 1746. , ho-
ra 10^a matutina , Ægro adfui , quem , ex
primarum viarum saburra , continua re-
mittens febris prehenderat . Dies morbi
14us erat . Æger ipse firma compage ro-
bustus , 25. annorum , adfuetus labori-
bus . Aliquot ante diebus ea passim præ-
scripseram , quæ solvere , & per alvum
expellere saburram possent ; mitiora ta-
men : hinc blande hætenus purgatus , fœ-
tidam , fuscam , subnigram quandoque
materiem rejecerat ; semel etiam pauxil-
lum sanguinis permistum fuit . Eo ipso
nocthemero , quinquies adhuc similem de-

posuerat alvum , fuscā sc. , satisque ,
licet aliquanto minus , olidam . Denique
ea die (20^a Julii) explorans pulsum , vali-
dum , & febrilem reperi , sed , quod impri-
mis memorabile , satis evidenter dicrotum .
Observavi , quod monuerat Nihellius * ,
secundum ictum , si fortius nonnihil com-
primerem , omnino evanescere ; sed , si
molli tantummodo digito tangerem , sen-
sibilis denuo resurgebat . Secundus ille
ictus primo longe minor erat , ad quam-
libet diastolen continuus ; & de verti-
gine querebatur Æger . Rogavi igitur , an
narium hæmorrhagiam passus esset ? ne-
sciebat ipse ; sed , quæ adstabat , Soror ,
cervicalis indumentum sanguineis ali-
quot maculis conspersum se vidisse , te-
stata est ; quas & ego deinde conspiciatus
sum . Quatuor , vel quinque erant , non
magnæ , diluti coloris . Jussi , ut atten-
derent , an major forte copia excernere-
tur . Simplicem interea , ex Aq. hord. ,
Nitr. , Rob. Ribes. , & Sambuc. , mixturam
exhibui , quæ Naturæ impetum mutare ne-
quaquam posset . Postridie , hora circiter
11^a , redeunti , nullum sanguinem adpa-
ruisse , relatum est ; sed septies ad minus si-
mili , ut supra , materie purgatus fuerat ;
& continuabatur vertigo . Explorando pul-
sum , percepi dicrotum : Secundus ictus
ad

* Pag. 106. in Notula .

ad quamlibet , uti prius , diastolen , sed multo validior , primoque fere æqualis , aderat ; & hunc ille excipiebat subito . Iteravi mixturam . Sequenti mane , 22^a sc. , septies iterum , prægresso nocturno , alvum evacuassee , indicarunt ; sed meliori materie : Febris imminuta plurimum , nitidior lingua , sanum fere lotium , vertigo nulla , & secundus ictus vix sensibilis , adparuerunt . Petii , numquid sanguinem percepisset ? Decem circiter guttas e naso dimiserat . Abinde , neque ullus amplius pulsus dicrotus , neque ulla hæmorrhagia prodiit . Constat igitur , aliquem , pulsum dicrotum inter ac hæmorrhagiam , nexum dari ; in præcedenti casu , licet totus impetus deorsum rueret videretur , certissime nihilominus observatum . De pulsu Inciduo , fateor , nihil etiamnum , propria experientia , edoctus sum , sed Amicus quidam , fide dignissimus , sequentem casum obtulit . Initio Decembris 1745. , *Leidensis* Civis meum imploravit auxilium . Post meridiem accedenti narrabat , ter se intermittente Tertiana febre laborasse , jamque , ob incredibilem anxietatem , nescire , quid ageret . Observavi pulsum , qui valde irregularis videbatur : sed , magis magisque attentus , perfecte (ut SOLANUS vocat) Inciduum deprehendi . Sex , septemque pul-

sa-

sationibus increfcebat regulariter ; statim-
que iterum , a septima vel octava exor-
sus , novam periodum inchoabat : sicque,
iisdem plane periodis , continuabatur in-
posterum . Hora septima rediens inveni
pulsus , distinctius adhuc , fortiusque
easdem periodos decurrentem . Certior
hinc , futuræ per sudores crisis spe ,
suasi , ut nulla medicamina , Naturam for-
te turbatura , adsumeret ; calidum solum-
modo servaret corpus ; & lac ebutyra-
tum , cum hordeo mundato coctum , cœ-
naret , uti proposuerat . Hora decima ,
eadem vesperi , tertia jam vice , rever-
sus sum ; Pulsusque Incidium , prægres-
sis similem , sed multo etiamnum distin-
ctiorem , reperi . Quarta nunc Tertianæ
paroxysmo adficiebatur , leniori tamen
(nec , in universum , valida etiam ante
febris fuerat) . Ex omnibus his , ipsum,
instanti nocte , admodum sudaturum ,
præfagii . Sequenti mane , se totum fere
profusissimis sudoribus ea nocte diffluxis-
se , retulit ; Anxietatem autem integre
fere evanuisse . Æqualem pulsus , na-
turalem , observavi . Dies hic intercala-
ris erat , & perfecte intermittebat febris .
Post meridiem redii , sed nihil Incidui
pulsus adparuit . Hora circiter quinta
iterum visitavi Ægrum ; jamque denuo
pulsus Incidium detexi ; qui , hora se-
pti-

ptima, increverat, & distinctior longe hora decima sentiebatur; minori tamen vi, quam præcedenti die, feriebat digitum. Novum inde, sed minorem, ea nocte proditurum sudorem annuntiavi. Sequenti mane, omnia, ut dixeram, contigisse, testatus est. Disparuerat pulsus Inciduum, morbusque, ea crisi, omnino judicatus videbatur. Post meridiem nihilominus Ægro adhuc semel adfui: sed, bene se valere, dixit, & pro cura gratias reddere. In alio præterea febricitante Ægro pulsum Incidium observavi; sed unica tantum vice: huncque etiam sudor criticus sequebatur. Accuratissima sane observatio! eaque imprimis novitate memorabilis, quod, cum SOLANUS nunquam ultra quatuor incrementos ictus animadverterit*, hinc tamen sex, septemque similes successivi ictus singulas quasque periodos absolverent. Patet igitur, haud imaginarium esse Solanianum illum, inter prædictos pulsus & relativas eorundem crises, nexum; sed revera subsistere; caute tamen, & a gnaro Medico legitime distinguendum: etenim, pulsus tales non semper ejusmodi crises denotare posse, attentior quivis statim percipit. Ex. gr. Quadraginta circiter annorum Vir

Vir , post peripneumoniam , in phthisin pulmonalem incidit : unde assidua tussi vehementer concutitur ; tandemque indorso acquirit tuberculum , quod sensim in insignem gibbum augetur , cui admota manus pulsus , carpi pulsui perfecte synchronum , deprehendit . Manifestum ergo aneurisma . Diu , multumque tortus infelix Æger subita denique hæmoptoë suffocatur . Hæc ex relatione Di. Tronchin , aliorumque , qui viventem sæpe examinerant , habeo . Sed cadaveris dissectioni , cum DD. Tronchin , van Leent , aliisque Medæ. Doctoribus , & Chirurgo Boom , ipse præsens interfui . Gibbus erat ingens , æquabilis , a sinistra scapula , per dorsum , ad lumbos usque exporrectus , mollis , elasticus . Supertensa cutis colorem naturalem servaverat : in medio solummodo Gibbi vesicula cernebatur , gangrænosa quasi , exigua ; qua rupta , parum liquoris effluxit , quod eâdem seorsum conclusum fuerat : ex gibbo enim nihil prodiit . Inciso thorace , inveniebatur pulmo , arctissime ubique accretus , pleuræ , pericardio , diaphragmati , &c. Aperto pericardio , cor , erecta sursum basi , apice perpendiculariter diaphragmati insistebat ; satis cæterum naturale . Prudenter separato pulmone , in sinistro latere aër-

ta adparuit, in amplitudinem vesicæ urina-
riæ majoris inflatæ expansa, totaque hac
mole intra pectus adsurgens. Substantia
hujus, in universum loquendo, nec crassior
naturali evaserat, nec gracilior; sed in
ejusdem tunicis passim, scirrhusa quasi,
tubercula sentiebantur. Saccus ille hinc
inde inæquabiliter nonnihil collapsus erat;
incipiebatque mox sub arcu aortæ cum
cordis basi elevatæ; & continuus ad dia-
phragma usque protendebatur. Aperta
hæc, adeo enormiter dilatata, aorta
coagulato cruore copiosissimo plena erat;
purgata autem, totâ posticâ parte, per
ambitum, zonâ crassiore dorso firmissi-
me concreta conspiciebatur, ita ut nulli
hic extravasationi locus foret. In aor-
tæ fundo, costæ cariosæ, & fragiles,
imo &, proximæ his, corporum ver-
tebrarum partes cariosæ occurrerunt. Sed,
quod imprimis stupendum, tribus am-
plis hiatibus, 1°. inter 6^{am}. & 7^{am}.,
2°. inter 7^{am}. & 8^{am}., 3°. inter 8^{am}. &
9^{am}., costam, perforata aorta cum
gibbo simili coagulato cruore repleto,
communicabat: ita ut totus gibbus nihil
esset nisi coagulatus cruor, intra cavum
hoc accessorium conclusus, quod cute,
a naturali habitu vix mutata, circum-
scribebatur: sed margo gibbi, qua is
dorsum tangeret, interior, substantiam
mon-

monstrabat, fungosam, rubellam, subcartilagineam, satis crassam, cujus ope, per universum ambitum, cutis adeo firmiter dorso coaluerat, ut, prodigioso Naturæ artificio, sanguinem & hinc coercere potuerit, ne ultra gibbum disfluere. Substantia hæc tunica adiposa videbatur, ea ratione mutata; quæ Gibbi cutem dorso firmiter adstringebat; cute cæterum, ibidem etiam loci, sanissima. Musculi ubique, una cum cute, elevati erant; sed extenuati admodum; quin & hinc inde, deleti quasi, vix reliquerant vestigium. Ecquis miraretur, obsecro, si, in ejusmodi casu, intermitteret pulsus? nec ullus, credo, futuram inde diarrhœam concluderet. Hæ certe, aliæque, nimis generalium regularum exceptiones sunt; minime tamen ipsam rerum veritatem destruunt. Sed abunde in his exspatiatus est NIHELLIUS. Desistam igitur: & tribus modo verbis, quod restat, expediam. Auctoris verba, quam potui, proxime interpretando, secutus sum: subinde tamen, relicta Literâ, expressi Sensum. Hoc ipsa linguarum diversitas non suavit modo, sed coëgit. Durus cæterum, nauseosus, vixque intelligendus sæpe evasisset sermo; ne jam quidem, fateor, satis comptus, attamen nonnihil tolerabilior. Sentiet, qui suscepit, quanti con-

constet, ejusmodi Libros latine reddere. Si quam, tædioſo opere, apud te, Lector, gratiam meruisse videar; si majori in posterum Rei publicæ emolumento ſucceſſus respondeat; gaudebo. Primarius utique mihi ſcopus fuit, Humani Generis ſaluti conſulere; quæ ſi unquam promoveri poterit, hujusmodi certe inventis promovendam, legitima, maximaque ſpes eſt. Vale, Lector, tuque pari, quo a me offertur, animo accipe.

P. S. Una de re monere te prætermis-
ram, Lector. Operosum in Libelli cal-
ce *Indicem* deprehendes, multo labore
ac studio a D^o. H. de Bosch, *Medi-
cinæ Doctore*, sollicitissime concinna-
tum, eo certe, qui in editione Angli-
ca reperitur, longe accuratiorem. Huic
igitur soli ea de re & laudem reddere
convenit, & grates.

DOCTORI MEAD

Regis Medico .

VIR CELEBERRIME!

Uemadmodum sententia tua de emolumento , quod ex secuturis observationibus in Medicinam , humanumque genus , redundare possit , stimulus est maxime honorificus , qui me incitare valeat , ut eas Publico communicem ; sic , quod hîc iisdem nominis tui pignore adjici concedis pondus , efficacissima præparatio est , ut Opus hoc ab erudito Orbe sine præjudicio recipiatur .

Nosti , Domine , hoc , quod tracto , subjectum , primo intuitu , maxime forte omnium , quæ hac ætate in Publicum prodierunt , objectionibus expositum
A esse.

esse . Revocare ex tenebris diu negle-
 ctam , & oblivioni fere traditam Cri-
 sum observationem , pro molimine an-
 tiqua & explosa præjudicia resuscitan-
 di facile traduci poterit . Novas circa
 pulsam observationes proponere , nego-
 tium , quod multorum adhuc viventium
 Medicorum memoria ultra omnem modum
 & comprehensionem mille intricatis sub-
 tilitatibus , antiquis & modernis , ex-
 teris atque domesticis , oneratum fuit ,
 non improbabiler chimæricum & absur-
 dum videbitur : sed imprimis Crisum
 prædictionem suscipere via tam insolita ,
 & inopinata , pulsu scilicet , maxima
 verisimilitudine , adfectata singularitas
 existimari poterit , & hypothesis arbitra-
 ria . Adeo periculosum est Auctoris mo-
 limen , cujus primarium subiectum re-
 bus stipatum est , quæ diu in vitupera-
 tionem ceciderunt ! Hæ , ad primam etiam
 mentionem , statim occurrunt menti sub
 contemptibili obsoletorum errorum idea ,
 noxiam in reliquum subiectum spargunt
 umbram , totumque una communi inuti-
 litatis accusatione involvunt . Hujusmo-
 di præjudicium generaliter omne ulte-
 rius examen circa intentionem Auctoris
 exe-

executionemve præcludit , opusque nondum lectum neglectui & oblivioni damnat.

His , aliisque similibus difficultatibus secuturæ observationes probabiliter submergerentur , simul atque apparerent , nisi auctoritas quædam , tanti in Medicina momenti , ac tua , impetuosum Criticum ad pacatiorem mentem revocaret , eique attentionem persuaderet ad facta , quæ propono .

Opus , quod & novum & utile judicatum est a viro tam eminenti eruditione , tam annosa experientia instructo , mox quandam dignitatis speciem acquirit , omni de levitate ejus præconceptæ opinioni superiorem , & in objectum maxime seriæ attentionis evadit . Haud ergo adulatio fuerit , agnoscere , quodcunque ab hoc opere Publico accessurum sit emolumentum , id magna ex parte tibi adscribendum fore .

Sic , arte salutari a te ipso prospero successu exulta , alios etiam ad ejusdem profectum excitando , nobilissimum magnæ , quam obtinuisti , famæ usum facis.

4

*Patere, Celeberrime Vir, ut vere te-
ster, esse me omni reverentia eximiis adeo
dotibus debita*

Humillimum tuum, & obse-
quiosissimum servum

JACOBUM NIHELL.

PRÆ-

PRÆFATIO.

OMENTUM sequentis operis in duabus præcipue rebus consistit, videlicet in novitate, & in veritate, factorum, quæ continet. Facta hæc & nova & rara esse, facile ab unoquoque Lectore agnoscetur, qui ea, quæ hæcenus de pulsibus, respectu crismum, scripta sunt, haud ignorat. Non igitur insumam tempus probando id, quod certus sum in lectione hujus operis a nemine negandum esse. Sed alterum, factorum nempe veritas, delicatioris magisque dubiæ naturæ est, & sinistræ, quæ semper ea proportionem, quæ novum & mirabile subjectum est, in mente nascitur, suspitioni expositum. Summa igitur ratione expectari potest, ut illud hîc, quantum fieri potest, solidissime pertractetur. Historiæ crismum per sudores, diarrhœas, & hæmorrhagias, unice per pulsum, quædam tribus, quæ-

dam quatuor diebus , antequam contingerent , prædictarum , nisi additis documentis sustententur , inventa veluti fabulosa , aut ridiculæ incantamentorum narratiunculæ , videri debent . Ut vero tam naturales , tam legitimæ suspiciones adhibitæ in hujusmodi casu fraudis removeantur , necessarium evadit , erudito Orbi significare , qua auctoritate ac fide illa , quæ præsentis operis molem efficiunt , facta publico offerantur : hocque optime ex sequenti relatione apparebit .

Anno 1737. , opus a FRANCISCO SOLANO DE LUQUE , Medicinæ Doctore , de prædictione crismum ex pulsu , sub titulo *Lapis Lydii Apollinis* , Hispanico idiomate conscriptum , a Domino Petro Roxo , membro honorario Academiæ Medicæ Madritensis , & Nosocomii S^{ti}. Joannis de Dios Gadibus Medico , mihi tradebatur , quo tempore Anglico ejusdem urbis commercio medicam opem præstabam . Narrabat mihi , aliqua sese experientia de *Solaniani* inventi veritate instructum esse , & de ignava conterraneorum suorum insensibilitate conquerebatur , qui tanti ponderis negotium , tam novum , tamque validis factorum testimoniis stabilitum , quale ipsi istud , quod memoratus Doctor proposuerat , videbatur , omnino negligenter .

No-

Novitate & momento subjecti perculsus, plus quam vulgari diligentia librum lego. Auctoris observationes summam mihi admirationem pariunt, talesque videntur, quales amicus meus repræsentaverat. Totum negotium maximo candore propositum invenio, nova signa critica planissime descripta, nexum inter hæc, & relativas eorum crises stabilitum per facta, facta ipsa testimoniis confirmata personarum maxime honorabilium illius civitatis, in qua contigerant, Medicorum præcipue, Auctoris nostri æmulorum in praxi, quos impossibile erat de qualicunque in ejus favorem collusione habere suspectos; *collusione* scil. contra naturam, quæ famam ejus ac fortunam in proprium ipsorum detrimentum per apertum mendacium atque imposturam adaugeret. Postquam Auctor noster Lectores suos examinandæ factorum, quæ adlegat, veritati, materiæque ad propriæ experientiæ lancem ponderandæ, hoc modo aptos reddidit, eosdem serio ad utrumque hoc examen invitat. Concipi non poterat, tot omnium ordinum, quot ipse nominabat, testes in simplici materia facti decipi potuisse, nec etiam ausisse ipsum publice eorum auctoritate abuti, ut fictitiam quandam hypothesin exornaret. Itaque *Solani* observationes omnibus candoris, ac publicæ fidei, quæ op-

tari possent , conditionibus instructæ videbantur . Nihilominus ut in tanti momenti negotio ne minimo quidem dubio locus foret , *Antequeram* petere decrevi , quæ civitas trium modo dierum itinere *Gadibus* distabat , ut factorum ejus veritatem examinarem coram , sique talia , qualia ipse repræsentaverat , deprehenderentur , penitissimam in nova ejus arte prædicendi crises , sub ipsius auspiciis , mihi met experientiam compararem . Magna me humanitate recipiebat , cunctasque , quas desiderare poteram , opportunitates procurabat , libere circa prægressas ejus observationes inquirendi , videndique illas , quæ eo , quo *Antequera* morabar , tempore , duorum nempe mensium spatio , occurrerunt . Hoc intervallo cum omnis fere conditionis hominibus , quos ipse in libro suo factorum testes nominaverat , frequenter conversabar . Inter hos varii erant primi ordinis ac characteris viri , qui omnes , nullo excepto , casus , in quibus eorum mentio facta fuerat , confirmarunt . Maxima parte etiamnum in vivis erant , paratique jurejurando attestari dicta . Generalis hic & uniformis omnium ordinum , præsertim Medicorum , consensus in testimonium factorum illorum (rei , in qua nulla illusio esse poterat) summus auctoritatis & fidei gradus est , quem rerum hujusmo-

jusmodi indoles admittit , & convincens
evidentia videbitur , dum variæ ejus ob-
servationes in sequentibus paginis perle-
gentur .

Si quæ insuper ad persuasionem condi-
tiones requirerentur , invenientur hæ in
factis similibus , post *Solani* observatio-
nes , ab aliis Medicis , me ipso , imo &
quibusdam Auctoris familiaribus , adnota-
tis , qui , licet in Medicina hospites , at-
tamen sufficientem ex *Lapide Lydio* supra
dicto rei hujus cognitionem acquisiverant ,
ut observationes aliquot satis feliciter
concinnarent , uti in decursu præsentis
operis *Parte I^a. Sect. 2. cap. 3. Observ. 6.*
adparebit . Ipse ego plerisque Dominorum
istorum , quos hîc respicio , familiaris fui ;
certusque sum , nullam illis rationem fuif-
se , ut facta supposititia orbi obtruderent ;
quin & adfirmare audeo , quod nulla iis ,
quos intime novi , causa sufficere potuif-
set , ut ad vilem adeo imposturam sedu-
cerentur . Novi aliquos , qui cæco contra
Solani observationes præjudicio occupati ,
taliam ne quidem factam animadvertabant ,
quæ ipsismet hac methodo occurrerent ,
donec post manifestam quorundam casuum
evidentiam eisdem negligentia suæ pu-
deret , tandemque mera experientia vi
convincerentur . Peculiarem de me ipso
men-

mentionem prætermittam, sed ex modo, quo universum subjectum tracto, Lectori de candore meo relinquam judicium; conscius enim sum, unicam hanc, meo respectu, esse posse, ac fore, judicii ejus regulam.

Quantumvis jamjam memorata facta, ea scil. quæ *Solani* observationibus posteriora sunt, ultra omnem præjudicii ac cavillationis potestatem convincentia inveniuntur, minus tamen delectamentum, minorem admirationem pariunt, ac illa, quæ ante ipsum fortuito observata sunt, dum ne vel minima adhuc rei hujus suspicio, nulla imaginationis ex novitate inclinatio, aderat, dumque igitur facta ipsa, mera propriæ suæ evidentiae vi, præjudicia temporum, & observatorum incuriam, perrumpere debuerunt. Facile concipitur, quam paucæ ejusmodi observationes exspectari possint. Nihilominus rarissimam unam in *Prosperi Alpini* scriptis conservare, Providentiæ placuit; factum, quod post Auctoris hujus ætatem in adversariis medicis obscurum mansit, & universæ facultati impenetrabile, mysterium; jam vero ope luminis ab observationibus *Solanianis* recepti elucidatur, & manifestum in hujus favorem testimonium evadit, ut in operis conclusione apparebit.

Ne-

Neque tamen unica istius generis est ista *Prosperi Alpini* observatio, alteram *Wierus* suppeditat, quæ & ipsa loco proxime memorato enarrabitur.

Hæc est evidentia, qua facta in hoc opere Publico oblata sustentur; & sane raro in favorem quarumcunque hætenus in medicina divulgatarum observationum tam multæ, tam solidæ demonstrationes concurrerunt.

Præter facta sua, leges quasdam pro prædictione crifium ex pulsu erudito *Orbi* communicavit *Solanus*: *Leges*, quas ex longa observationum circa hoc negotium collectarum serie deduxerat. Verum hæ longe alia ratione considerandæ sunt, ac facta. Nihil familiarius est, quam erronea ex verissimis datis conclusio. In hanc erroris speciem delapsus est Auctor, urgendo rem, legesque suas libere nimis & universaliter construendo, quemadmodum ego in *secunda hujus operis parte* propria experientia demonstrabo, & solers quivis Medicus in prima ejus circa intermittentem pulsum generali regula immediate percipiet.

Attamen talis error præcipue in Auctore nostro excusari poterat, cujus eruditio

ditio in medicina , & philosophiæ naturalis cognitio , pro infelici in ipsius patria doctrinæ statu , nimis infirma erat , profundas illas & validissimas impressiones sustinendo , quas ingens novorum rarissimorumque factorum numerus in ejusdem imaginatione excitaverat . Monitum hoc necessarium duxi , ut omni præmaturæ exceptioni , quæ contra opus hoc , respectu errorum quorundam palpabilium , qui in statutis de Crisium prædictione legibus sese offerunt , in universum adduci posset , occurrerem . Speroque , fore ut Lectori placeat , suum eatenus judicium suspendere , donec viderit , qua evidentia materiam hanc *in II^a. hujus operis parte* disposuerim ; eo magis , quod , priusquam facta legerit , legitimus in hoc casu judex esse nequeat .

Quando obitus Doctoris *Roxo* , amici mei , qui integram mihi in Nosocomio *Gadensi S^{ti}. Joannis de Dios* , quasunque vellem , observationes faciendi libertatem concesserat , brevique post secutum iter , una cum aliis nonnullis impedimentis , duobus hisce proxime elapsis annis omnes mearum juxta *Solani* methodum observationum ultiores progressus inhibuerant , earundem editionem differre maluissem , donec magis demonstrativæ evade

derent, nisi sequentes circumstantiæ dilationem istam diffuassent: prima est exiguum emolumentum, quod ab illis expectari potest, quæ circa hanc materiem Publico tradidit *Solanus* in *Lapide suo Lydio*, qui crassum ac tædiosum volumen in folio constituit, ubi primarium subiectum immenso inutilium digressionum, dissertationum, orationumque, in perplexum ratiociniorum ac factorum labyrinthum confusarum, numero suffocatum est. Etenim is, quamvis diligens observator, educationis suæ infortunio, communi patriæ suæ vitio, ad methodice scribendum omnino ineptus erat.*

Secunda circumstantia est ipsius obitus, qui brevi, postquam *Antequeræ* valedixeram, accidit, dum mea persuasione correctam & succinctam observationum suarum editionem præpararet; quæ ita, una cum variis eximiis factis, ipsius aliorumque perspicacia de novo observatis, penitus perierunt. Tertia est *Hispanorum* Medicorum neglectus & incuria, qui, licet ad
accu-

* Revera anno 1737. ab *Emanuele Gutierrez de Los Rios* M. D. cum Auctoris consensu editum fuerat in majoris formæ 12o. *Lapidis Lydii compendium*, sed iudicio carens editor tunc etiam ex authographo tantum supra memoratæ farraginis transcripserat, quantum in volumen adeo angustum cogi posset, additis ex *Helmontiana* Philosophia mille ineptiis.

accuratam inventi *Solaniani* perquisitionem, cum *Antequeræ* degerem, excitati, idem, simul atque Auctor exspiraverat (neque enim ultra jam applicabatur æmulationis stimulus,) ne minima quidem ulterioris inde auxilii relicta spe, dereliquerunt. Itaque totum gravissimi hujus negotii pondus integre ad me devolvitur. Proprii autem fati incertus, imprudentissimum fore existimavi, eorum, quæ de hac materie servaveram, editionem differre, sub dubia spe, perfectiores istis, quas jam inde feceram, observationes in posterum communicandi; eo magis, quod ex amplitudine & diversitate subjecti, difficultatibusque in præsentis praxis statu nitidæ & exquisitæ observationi repugnantibus, convictus sim, rem hanc unius hominis diligentiam longe excedere. Quapropter collegarum meorum in ea per investigatione auxilium tempestive provoco. Fateor, ad laboriosum ipsos pensum, & subtilem rerum indaginem, sollicito: verum ita demum *Angli* Medici erunt, quorum felix ad artis profectum applicatio per universam *Europam* abunde innotuit.

Ut rei hujus examen curiosis facilitetur, ab omnium circumstantiarum, circa pulsus criticos *Solani*, & significatas per dictos pulsus crises, hætenus observatarum,

suc-

succincta descriptione sequens opus incipio. Proxime procedo ad particularia exempla facti, quibus observationum ejus veritas evincitur.

Sicque *in prima operis parte* illo præcise statu, quo, cum proprias meas observationes inchoarem, inveni, totum propono negotium.

Secunda pars proprias meas observationes continet, easque, quæ mihi ab amicis fuerunt communicatæ; omnes candide relatas; una cum talibus correctionibus, animadversionibusque, quæ circa *Solanianas* de crisi prædictione regulas, materiam facti hætenus observatam, & totius finem usumque, necessariæ videbantur.

Si forte leves quasdam in factis per alios relatis incurias observaverit Lector, considerare velit, quod illa ego in privatum primo emolumentum collegerim, absque ulla intentione eadem publicandi; etenim *Solano*, ut novam & correctam suarum circa hoc subjectum observationum editionem curaret, persuaseram.

Post hujus obitum nullam, nisi ex ipsius manuscripto, adæquatam instructionem recipere poteram, quod mihi, licet emere vel-

vellem , negatum fuit . Attamen illæ , quas hîc respicio , incuriæ non sunt magni momenti .

Quousque numerus observationum , quas in confirmationem rei novæ æque ac stupendæ necessarium duxi producere , permittere poterat , factorum similitudinem evitavi . Itaque ex omnibus illis , quæ in chartis habeo , selegi talia , quæ peculiarium suarum circumstantiarum respectu , minimam inter se invicem similitudinem gererent ; sed , quantamcunque adhibuerim curam , in quadraginta sex circa idem generale subjectum datis observationibus incommodum hoc integre vitari non potuit . Sed nec etiam in severæ veritatis opere luxuriantis illius varietatis blandimenta requireret Lector , quæ non restricta fictionis libertas admitteret .

Exspectabunt forsitan Lectorum aliqui , fore , ut in hoc opere de celebrata adeo *Sinensium* in explorandis pulsibus arte mentionem faciam . Verum , etiamsi mira admodum de famosis his Asiaticis tam scripta quam narrata fuerint , modernusque etiam Auctor in iisdem explicandis ac sustinendis plurimum laboris impenderit * , cui-

cun-

* *In the Physicians Pulsewatch.*

cunque ea tantum perlegere placuerit , quæ de hoc subiecto ex optimis *Sinensium* Medicorum Authographis in *Sinarum historia* , nuper a *Patre du Halde* edita , reperiuntur , ille quidem , quod tam ineptas nugas , crassasque absurditates , quales ibi relatæ sunt , silentio prætermiserim , facile condonabit .

Tandem , ut satisfiat talibus , qui ex præsentis praxis statu contra qualemcunque crifum observationem exceptiones formare volent ; peculiare de hoc subiecto caput addidi , quod , spero , perleget Lector , antequam ex vulgo receptis crifum notionibus absolutum aliquod de sequenti opere iudicium statuatur . Ausim promittere , quod & hoc , & reliqua , absque ullo partium studio , ea brevitæ , iis in ratiocinando cautelis , pertractata inveniet , quæ Auctorem , tam privato suo iudicio diffidentem , quam debitæ publico reverentiæ gnarum decent .

NB. Auctor se devinctum sentiet Medicis , qui facta quædam ad præsens opus relativa ipsi communicare haud dedignabuntur . Assignanda erunt Auctoris nomine *to the Grecian Coffeehouse in Devereux-court , Londini* . Eadem cum hisce æquitate aget , quam nunc sequentium Dominorum respectu observatam vident .

CATALOGUS MEDICORUM,

Qui SOLANI *observationes propria
experientia confirmarunt,
& illustrarunt.*

Don Francisco Thomas de Zayas, *Regiæ
Catholicæ Majestatis Familiæ Medicus,
dum viveret, honorarius.*

Don Antonio Alvarez.

Don Miguel de Porras.

Don Joseph Vincente Gomez.

Omnes Antequeræ Medici.

Don Francisco Garcia, Mallen de Nava-
rette, *Capituli Ecclesiæ Cathedralis,
Gadenfis, dum viveret, Medicus.*

Don Pedro Roxo, *Gadibus quondam Me-
dicus Nosocomii S^ti. Joannis de Dios,
& membrum honorarium Academiæ Me-
dicæ Madritensis.*

Don Raphaël de Fuentes.

Don Nicolas Rexano.

Malagenfes Medici.

Don Pedro Castan, *Casæ Vermejæ Medicus.
N. N.*

*N. N. Medicus Loxensis, cujus nomen in
memoriam revocare nequeo.*

*Don Christoval Solano de Luque, Docto-
ris Solani filius, Medicinæ Studiosus.*

*Don Juan de Pedraza y Castilla, Philoso-
phiæ & Medicinæ Baccalaureus.*

²⁰ T A B U L A CONTENTORUM.

P A R S I.

SOLANIANAS *crisium ex pulsu prognoses continens, una cum variis factis, per quæ observationum ejus veritas in universum adseritur.*

S E C T I O I.

Nova signa & leges pro variarum crisium prædictione ex pulsu, juxta SOLANUM.

C A P U T I.

Signa & leges pro prædictione hæmorrhagiæ criticæ per nasum. pag. 29

C A P U T II.

Signa & leges pro prædictione diarrhææ criticæ, junctæque huic crisis per vomitum, vel per urinam. 32

C A P U T III.

Signa & leges pro prædictione sudoris critici. 34

C A-

C A P U T IV.

25

Generales quædam animadversiones circa supra dicta signa & crises. 35

S E C T I O II.

*Continens varia facta, quibus observationum SOLANIARUM veritas circa prædictionem cricum ex pulsu in univ-
ersum evincitur.* 39

C A P U T I.

Exempla prædictionis hæmorrhagiarum criticarum per nasum. 41

C A P U T II.

Exempla prædictionis diarrhæarum criticarum. 46

C A P U T III.

Exempla prædictionis sudorum criticorum. 51

C A P U T IV.

Exemplum prædictionis icteri critici. 56

C A P U T V.

Exempla similium observationum ex ANTIQUIS. 58

P A R S II.

Varias novas circa idem subiectum observationes continens, una cum animadversionibus in SOLANIANAS prædictionis leges, & monitis quibusdam generalibus de natura crifium, earumque apud ANTIQUOS consideratione, & apud MODERNOS neglectu.

S E C T I O I.

Productum propriarum mearum observationum circa nexum a SOLANO observatum inter ante memoratos pulsus & crifes.

C A P U T I.

Productum propriarum mearum observationum circa pulsum dicrotum. 65

C A P U T II.

Productum propriarum mearum observationum circa pulsum intermittentem. 67

C A P U T III.

23

*Generales animadversiones circa totum
subjectum.*

68

C A P U T IV.

*Monita quædam generalia de natura
crisium, earumque apud ANTIQUOS con-
sideratione, & apud MODERNOS ne-
glectu.*

79

S E C T I O II.

*Continens exempla quædam peculiaria ex
propriis meis observationibus circa supra
meratos pulsus & crises, cum variis sele-
ctis casibus mihi per amicos communicatis.*

C A P U T I.

*Novæ observationes circa pulsum dicro-
tum.*

99

C A P U T II.

*Novæ observationes circa pulsum inter-
mittentem.*

113

*Additum est singulare caput, primi or-
tus observationum SOLANIANARUM bre-
vem historiam exhibens.*

121

LECTORI.

Hartarum mearum aliquas pervolvendo, occurrit diarium thermometricum, quod *Gadibus* paravi. Oblectamento cuidam, vel & usui esse posse arbitratus sum, si hoc loco, variam caloris ac frigoris, in illa Civitate per integrum annum observati, successionem Publico communicarem; eo magis, quod thermometra, quibus usus sum, FARENHEITIANA fuerint, tam æqualia inter se, & tam communia, ut instituta cum iisdem experimenta ad generalem quandam regulam reduci, sibi que mutuo satis facile & accurate comparari queant.

Factæ sunt observationes istæ in umbra cubiculi, radiis solaribus nec expositi multum,

tum , nec subtracti ; adeoque aëris , quem *Incolæ Gadenses* in universum intra tecta sua respirant , naturalem temperiem significant . Sed & animadvertendum est , ut erroneæ earundem ad alia loca applicationes evitentur , aërem *Gadibus* , æstate æque ac hyeme , omnium forte *Andalusiae* civitatum temperatissimum occurrere .

Juxta exactissimas observationes , quas sub jamjam memoratis conditionibus triennii spatio instituere potui , calor & frigus inter gradum 49. & 81. , primum frigoris , alterum caloris , extremum , per anni circuitum decurrebant .

A fine Novembris , ad Aprilem usque , thermometrum raro supra gradum 60um. adscendit .

Decembri , Januario , & Februario , in universum sub 56°. mansit .

A fine Martii , usque ad medium circiter Junii , plerumque inter 60. & 70. indicavit .

A medio circiter Junii , usque ad finem fere Septembris , utplurimum inter 70. & 76. perstitit ; a 72. ad 75. consuetus erat limes : raro subsidebat ad 70. , aut ad 78. ele-

elevabatur; licet semel, post ventorum inconstantiam, Augusto mense, ad 64. subsedisse, iterumque ad 81. adscendisse observaverim: hique extremi sunt termini, quos ibidem æstatis tempore animadverti.

Ab umbra in meo cubiculo, ad umbram in aëre aperto, calido, circiter 4. & 6. graduum differentiam observavi.

A pleno calore solis, mense Julio, ad aërem apertum frigidiusculum sequentis noctis, 15. graduum.

A fine circiter Septembris, usque ad finem Octobris, in universum inter 70. ac 60., & mense Novembri inter 66. & 58. substitit.

In circumstantiis supra memoratis, & consueto Cœli statu, vix aliquam differentiam inter diei ac noctis calorem apprehendere potui.

P A R S P R I M A,²⁷
S O L A N I A N A S

CRISIUM EX PULSU

P R O G N O S E S

Continens,

Una cum variis FACTIS,

Per Quæ

OBSERVATIONUM ejus veritas
in universum evincitur.

*Sed & accuratissime est observandus pulsus ; quatenus
est index materiæ morbosæ movendæ , motæ , excretioni
paratæ , & jam incipientis secerni : nam ibi demonstrat
egregie tempus agendo aptum præter cætera .*

BOERHAAVE Institut. No. 970.

THE FIRST

SOLANA

THE SECOND

PROLOGUE

THE THIRD

THE FOURTH

THE FIFTH

THE SIXTH

THE SEVENTH

THE EIGHTH

THE NINTH

THE TENTH

S E C T I O I.

*Nova Signa & Leges pro varia-
rum Crisium prædictione ex Pul-
su, juxta Doctorem FRAN-
CISCUM SOLANUM
DE LUQUE.*

C A P U T I.

*Signa & Leges pro prædictione Hæmor-
rhagiæ Criticæ per Nasum.*

I.

*PULSUS Dicrotus ANTIQUORUM, qui
(LATINIS Pulsus bis feriens) ANGLIS
proprie The Rebounding Pulse vocari po-
test, certum indicium est futuræ Hæ-
morrhagiæ criticæ per nasum*.*

I I,

*Si Pulsus dicrotus ad, vel circa, trigesimum quem-
que pulsum adpareat, plerumque intra quatuor dein-
de*

* Non incongruum fuerit, hic adnotasse, proximum huic pro-
positioni, quod unquam mihi occurrit, monitum esse sequentem
locum in *Sir John Floyer's Pulsewatch*, Vol. 1. p. 138. Pulsus unda-
sus cum vibratione signum dat evacuationis mensuræ, vel hæmorrha-
gia-

de dies , citius nonnihil vel tardius , hæmorrhagia sequitur . Si ad quemlibet decimum sextum pulsum recurrat , intra tres dies supervenit hæmorrhagia . Si octavo quolibet pulsu observatur , hæmorrhagia intra duos dies succedit , vel intra duos dies cum dimidio . Denique si quovis quarto , tertio , secundo pulsu redeat , aut continuus sit , intra 24. horarum spatium hæmorrhagia expectari debet . In genere igitur , quo brevioribus pulsum periodis revertitur dicrotus , eo propius instat hæmorrhagia .

I I I.

Aliquando natura omnia ante memorata critici pulsus stadia regulariter percurrit , a primo ejus circa trigessimam quamvis pulsationem accessu ad singulam quamlibet descendendo , unde hæmorrhagia sensim iisdem præcise gradibus adpropinquans prænosceatur . Aliquando irregulariter hæmorrhagiam accelerat , vel retardat , tuncque pulsus dicrotus majore vel minore frequentia in eadem proportionem recurrit ; dumque ille variis & incertis periodis redit , tempus , quo hæmorrhagia accidet , exacte determinari nequit .

Nota. Ea , quæ de pulsu dicroto , quoad varias pulsationis ad quas recurrit periodos , & distantiam vel propinquitatem significatæ inde crisis , in binis hisce postremis articulis observata sunt , de aliis etiam critici pulsibus , quorum postea fiet mentio , absque iterata hoc respectu sub quolibet horum pulsum repetitione , similiter intelligenda erunt .

IV.

giarum quarundam , per nasum , alvum , hæmorrhoides , &c. Locus , quem cum mille aliis verisimiliter ex Galeno desumpsit . Sed quam longe ab omni illius rei cognitione absit , cui hic a Solano insistitur , plane adparet ex absoluto ejus circa hæmorrhagias silentio , ubi de pulsu dicroto loquitur p. 140. , imo & ex propria ejus neutiquam intelligibili pulsus vibrantis descriptione p. 50. Vibrans pulsus motui sagittæ comparatur , & per vehementem cordis contractionem producitur , quæ pulsum majorem efficit . Quantæ tenebræ ! quantum hoc a qualicumque pulsus dicroti idea distat !

I V.

Si arteria magna celeritate bis feriat digitum , & secundus ictus admodum subito primum ictum excipiat, jamjam aderit hæmorrhagia ; sicque tunc aliquantulum differatur , simul ac aeger nares emunxerit , erumpet.

V.

Hæmorrhagiæ quantitas prænosctur ex vigore , quo arteria secunda vice ferit , exacte comparato cum impetu primi ictus sive vehemens hic , sive languidus fuerit : sic si arteria secunda vice feriat minori momento , quam primus ictus digito impresserat , tunc parca erit hæmorrhagia , & vicissim . Verum si secundus arteriæ ictus , primusque , æqualis vigoris fuerint , moderata hæmorrhagia succedet .

V I.

Eadem proportionem , qua sanguis effluit , secundus arteriæ ictus gradatim debilitatur , donec brevi post crisin penitus dispareat ; & successiva illa secundi ictus remissio hæmorrhagiæ immediate prægressæ indicium suppeditat . Hæc animadversio , mutatis mutandis , etiam istis pulsibus , qui alias crises denotant , adplicari debet.

V I I.

Si pulsus dicrotus post hæmorrhagiam continuetur , aut de novo resurgat , alteram ejusdem generis crisin significat , juxta regulas supra dictas . Et hoc etiam aliis criticis pulsibus adcommodari debet.

V I I I.

Si secundus arteriæ ictus in uno carpo evidentior sit , quam in altero , sanguis sæpe ex nare illius lateris , in quo secundus ictus evidentior est , majori abundantia erumpit .

C A P U T I I.

*Signa & Leges pro prædictione diarrhœæ criticæ,
junctæque huic crisis per vomitum,
vel per urinam.*

I.

Pulsus intermittens certum indicium est futuræ diarrhœæ criticæ, tuncque tantum portendit mortem, cum robur, ad perficiendam crisin requisitum, deficit*.

I I.

Spatium temporis intermissionibus absumpti quantitatem Materiæ, quæ per diarrhœam evacuabitur, vel numerum sedium significat. Intermissio, quæ spatium unius diastoles durat, vel in qua una tantum diastole deficit, parcam evacuationem innuit, vel paucas sedes. Ea, quæ duplicis diastoles spatium absumit, ingentem evacuationem significat, vel multas sedes. Ea denique, quæ duas diastoles cum dimidia absumit (longissima a Solano observata intermissio), admodum profusam evacuationem, vel ingentem numerum sedium indicat.

Nota. Quandoquidem diversa in variis subjectis, quin & in eodem subjecto variis temporibus, pulsus frequentia certam intervalli inter singulas quasque pulsationes mensuram haud admittit, existimandum est, Solanum, licet nullam unquam hujusce rei explicationem dederit, illam in præcedenti articulo intervalli mensuram proportionemve subintellexisse, quam in unoquoque aegro regulares, intermissionibus mediæ, pulsationes ad se invicem gerere observarentur.

III.

* Hæc nimis universalis propositio in secunda hujus operis parte intra justos limites reducetur.

Tensio arteriæ, pulsui intermittenti conjuncta certum est vomitus critici, diarrhœæ superaddendi indicium.

IV.

Major minorve arteriæ tensio majorem minoremve per vomitum evacuationem, plures paucioresve vomendi conatus denotat. Intermissionis duratio simpliciter junctæ diarrhœæ quantitatem, vel numerum sedium respicit.

V.

Nunquam observavit *Solanus* simplicem crisin per vomitum absque diarrhœa, neque igitur, utrum ejusmodi crisis aliquod peculiare, *Antiquis* incognitum, signum habeat.

VI.

Mollities arteriæ, intermissioni conjuncta, certum indicium est crisis per urinam cum diarrhœa; & major minorve quantitas excretionis per urinam per majorem minoremve mollitiei in arteria gradum denotatur.

VII.

Nunquam observavit *Solanus* simplicem crisin per urinam, sine ullo diarrhœæ concursu, nec aliquod novum signum ejusmodi crisis noverat.

*Signa & leges pro prædictione
sudoris critici.*

CUM pulsus, qui futurum criticum sudorem significat, hætenus non satis cognitus, neque proprio caractere insignitus fuerit, necessarium est peculiarem ejus descriptionem præmittere.

II.

Species est *pulsus inequalis*, in una, duabus, tribus, quatuorve successivis pulsationibus, tam altitudine, quam vigore, supra alias diastoles insurgentis.

III.

Si hoc pulsus incrementum in una solummodo pulsatione recurrit, difficulter cognosci potest, vixque indicat sudorem criticum, nisi arteria post primam in digitum impressionem sensibiliber ulterius urgeat, & profundum carni ictum imprimat. Tunc enim sudorem criticum, intra paucas ad summum horas secuturum significat.

IV.

Verum ut constituatur novus ille, a *Solano* pro sudore critico detectus, pulsus, duæ, tres, vel quatuor successivæ pulsationes, non tantum supra reliquas, sed & gradatim, uti ipsæ procedunt, supra se invicem, insurgere debent; secunda supra primam, atque ita porro. Quatuor hujusmodi successivas pulsationes ad summum observavit *Solanus*. Pulsus hunc *pulsus inciduum* vocavit, ob analogiam ejus cum quadam pulsus specie, quæ illo nomine in *Heredia* appellatur, & ANGLICE *The unequal rising pulse* (LATINE igitur *pulsus inequaliter adsurgens vel increfcens*) dici potest. Attamen eum ego isto, quod ipsi imponere Auctori placuit, nomine appellabo.

V.

Pulsum hunc Auctor semper mollem deprehendit, una tantum vice excepta, qua, ante icterum criticum, durus apparuit*. Hicque versus corporis superficiem motus unicus est, quem, a sudore distinctum, Solanus post pulsum inciduum observavit.

VI.

Pulsus inciduus, cum arteriæ mollitie, certum indicium est futuri sudoris critici.

VII.

Quantitas secuturi sudoris est in ratione composita numeri & vigoris ictuum, in pulsu inciduo adfurgentium. Sic quatuor ejusmodi successivæ validæ pulsationes, profusum, duæ cum eadem vigoris conditione, moderatum, tres cum pari vi, copiosum sudorem præfagiunt. Aliæ combinationes æque facile occurrent.

C A P U T IV.

Generales quædam animadversiones circa supra dicta signa & crises.

I.

NON voluit Solanus, quod supra dicta indicia omnes hasce crises constanter præcedant, cum aliquas ipse citra ulla talia prægressa indicia observaverit. Sed raros hujusmodi casus esse adserit, exceptis sudoribus, qui particulares febrium intermittentium paroxysmos terminant, quos pulsus inciduus ut plurimum non præcedit. Id tantum statuit, quod, dum hæc signa adparent, crises, quas innuunt, regulariter subsequantur;

C 2

adeo

* Vide Sect. II. Cap. 4.

adeo ut ab anno 1707. vel 1708. quo nexum inter hosce pulsus eorumque crises primo observaverat, ad annum 1738. usque, trium modo casuum reminisceretur, ubi significatæ per pulsus crises ipsius expectationi non responderant. Horum casuum bini narium hæmorrhagiam indicabant: quo tempore hæc in eorum uno deficeret, frontis dolor, vel gravitas supervenit, & proximo die delirium, quod ultra mensem protrahebatur, successit. Attamen reconvalecebat æger. Infortunatior alius post hæmorrhagiæ defectum sinistri temporis dolore adfligebatur, & intra septem deinde dies ingenti purulentæ materiæ copiâ per nasum evacuatâ occubuit. Tertius casus diarrhœam notaverat, cujus defectum violenta tormina, singultus, ac vomitus comitabantur, unde æger intra quatrimum peribat.

II.

Aliquando natura illi crisi, quæ prius per pulsus indicata fuerat, novam aliam crisin substituit, tuncque præcedens signum mutatur in illud, quod ad succedentem crisin pertinet.

III.

Aliquando, dum primum in pulsu observatum indicium adhuc subsistit, secundum aliud, imo & tertium supervenit; hæcque simul continuantur. Tunc duæ, tresve crises, ab iisdem specialiter indicatæ, singulæ juxta leges supra dictas accidunt.

IV.

Frequenti observatione detexit *Solanus*, quod, si in hæmorrhagia narium colorem pallide rubrum exhibuerit cruor, parcâque copiâ fluxerit, ægri tunc lente reconvalescant; lentissime vero, si cum eodem colore hæmorrhagia abundaverit.

V.

V.

Crisium per pulsus indicatarum eventus , & determinata , qua accident , hora , una cum circumstantiis quibusdam concomitantibus , maxima probabilitate prædici possunt . At , cum illa , quæ hoc respectu *Solanus* tradidit , ex *Veteribus* derivata sint , ego hæc silentio prætermittam .

Nota . Videtur hîc negligere Auctor illam eventûs crisium circumstantiam , quæ in criticæ evacuationis copiâ , adeo sollicitè ab *Antiquis* observatâ , consistit .

VI.

Semper observavit Auctor , omnes illas crises , quæ naturæ morbi juxta regulas ab *Antiquis* traditas analogæ sunt , bene cedere , nisi robur performandæ ferendæque crisi necessarium deficeret .

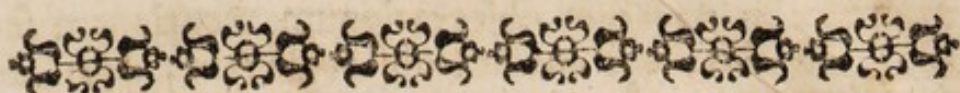
VII.

Si summa debilitate langueat æger , antequam absolvi queat crisis , occumbere poterit : at talis , si accideret , casus observationum *Solanianarum* veritati non nocebit .

Hæ sunt , ex longo observationum decursu pro crisium ex pulsu prædictione , deductæ a *Solano* leges . Quod autem magno fide dignissimorum rarissimorumque factorum numero hac in re vere sustentatus fuerit , absque ullo dubio in sequentibus paginis adparebit . Attamen de nimia conclusionum illarum latitudine & extensione propriâ experienciâ convictus , hocce prædicendi systema non aliter , quam historicus , tradidi , ut plane innotescere deinde possit , quousque rem acu tetigerit Auctor , quousque erraverit . Agnoscendum est nihilominus , ipsum iis locis exercuisse praxin , quibus temperata diæta , uniformis vitæ ratio , optimusque cœli habitus concurrunt , ut morbi simpliciores , eorumque crises magis regulares efficiantur , ac quidem sub

contrariis conditionibus inveniri soleant. Quid, hoc respectu, *Solano* concedere oporteat, perspicacis & non præoccupati Lectoris judicio relinquam. Sed quaecunque harum prædicendi regularum fatum fuerit, adlegata ab ipso facta diversæ penitus naturæ erunt; priora scilicet, ab iis, quas inde deduxit, conclusionibus non dependent, nec ullo in subsequente ejus rationio errore debilitari poterunt. Observationum ejus, ad quas nunc procedo, substantia semper integram suam vim atque auctoritatem retinet, ausimque dicere, talem esse, quæ naturaliter animum sciendi avidum excitare, attentionem figere, & ad ulteriorem hujusce negotii pervestigationem urgere debeat.

S E C T I O II.

*Facta, quibus observationum SOLANIA-
NARUM veritas circa prædictio-
nem criseum ex pulsu in
universum evincitur.*

INFINITUM pensum foret, omnes ab anno 1707., vel 1708., quo rem istam primum detexit, usque ad annum 1738., quo obiit, circa hanc materiem a *Solano* factas observationes chartæ tradere. Quam inexhaustum sit subiectum hocce ex sequenti cujusdam epistolæ paragrapho facile judicari poterit, quam anno 1735. ad Amicum *Gadensem* scripsit: *Nunquam metam adsequeretur, si omnes illos, quos a fine Junii usque ad Septembris proxime elapsi finem observavi, casus enarrare susciperem. Hemorrhagiæ narium, quas ex pulsu dicroto prædixi, plusquam quinquaginta fuerunt: omnes prognosi meæ respondebant, & duæ solummodo supra dictæ intulere mortem. Crises per sudorem, quas ex pulsu inciduo prædixi, septem sunt, vel octo; & quæ per diarrhæam contigerunt, ex intermittente pulsu, quinque.*

Ob hanc factorum multitudinem crises prædicendi habitus adeo tandem familiaris evaserat *Solano*, stimulusque, quo ab insensilibus suis conterraneis incitaretur, præter gloriosam sed inanem famam, adeo levis erat, ut ea, quæ observaret, facta notare, passim negligeret, donec peculiare subinde casus attentionem ejus atque diligentiam excitarent.

In iis, quæ circa hanc materiem Publico communicavit Auctor, peculiare viginti quatuor casuum historias tradidit, & in litteris, postquam *Antequera* valedixeram, in fine anni 1737., & initio 1738., ad me datis,

tis, tredecim novarum observationum mentionem fecit. Calus, ab aliis, qui eosdem observaverant; dum *Antequere* degerem, ipsi communicati, fuere undecim; illique, quos ego ab amicis meis habeo, novem sunt. Omnes igitur simul (a propriis meis observationibus, de quibus alibi loquar, abstrahendo) quinquaginta septem casus efficiunt. Hos ipsos enarrare nimis tædiosum foret. Ex iisdem itaque tales seligam, qui observationum *Solanianarum* veritatem auctoritatemque optime in universum stabilire poterunt. In hunc finem quædam, a personis omni partium studio liberis confirmata, quædam etiam ab ipsis ejus in praxi æmulis juramento corroborata, & iisdem consentientibus publicata facta, missis aliis, segregabo.

In harum observationum historiis varia, ab earum scriptoribus addita, sed primario scopo vere extranea, monita & accidentia prætermittam: at, si naturaliter ex factorum circumstantiis nascantur, & manifestum sinceræ & infucatæ relationis characterem gerant, omitti nequeunt, nisi illâ, quam ab observatorum candore recipiunt, ponderis & auctoritatis portione facta ipsa denudentur.

Observationes istæ, quæ primâ jam demum vice prodeunt, *asterisci* ope a reliquis distinguuntur.

*Exempla prædictionis hæmorrhagiarum
criticarum per nasum.*

* OBSERVATIO I.

*Ex declaratione quadam Domini JOSEPHI
VINCENTII GOMEZ, Antequeræ
Medici, desumpta.*

CURABAM, inquit, JOANNEM ROMERUM, *Antequeræ* incolam, in *Calle Gavilanes* (sic dicta platea), febre ardenti decumbentem, quam animi deliquia, aliaque periculosa symptomata comitabantur. Vir erat sex & viginti annorum, bono habitu, temperamenti calidi elastici. Post sanguinis missionem, aliaque remedia, quinto die pulsum dicrotum observavi. *Ægro* itaque, *Solani* observationibus inductus, hæmorrhagiam narium vaticinabar; sed intra bidui solummodo spatium, quia secundus ictus non continuo aderat † (quo pulsum numero iste recurreret, non expressit Auditor); interea omnium remediorum usum suspendi. Idem pulsus proximo die continuabatur; & dum tertio die mane ægrum inviserem, narrabat mihi, se prægressa nocte sanguinem ad dimidiæ pintæ copiam ex naribus dimisisse; pulsum ejus naturalem, morbumque, ut antiquis terminis utar, perfecte judicatum reperi.

* OBSERVATIO II.

Anno 1736. *Don Juan Pardo*, Domini *Joannis Pardi*, Nobilis primi ordinis, & in civitate *Antequeræ* Regidoris ††, filius, febre tertiana continua laborabat. Cura ejus gerebatur a Doctore *Francisco Criado y Balboa*, regię familiæ Medico honorario, qui omnium, quæ applicaverat, remediorum inefficiam expertus, *Solanum* tandem in consilium advocavit, ubi nova sangu-

† Vid. pag. 29. n. 2.

†† Membrum Magistratus.

guinis missio a priore proposita, sed ab altero rejecta fuit, qui, ut sequenti die institueretur, consentiebat, nisi interim, quam ex continuo pulsu dicoto expectabat, narium hæmorrhagia erumperet. Ut vero ulterius sibi satisfacerent, ambo statim ad ægri examen regressi, unius pulsationis intermissionem, pulsui dicoto conjunctam, omnique secunda vel tertia diastole recurrentem animadverterunt: unde *Solanus* †, præter hæmorrhagiam, diarrhœam imminentem præfagebat; quæ duodecima circiter ejusdem diei hora, uti & hæmorrhagia octava circiter vespertina secuta fuit. Ex eo tempore melius habebat æger.

Hujusce observationis veritas ab ægro ipso, ejus parentibus, ac universa familia, mihi, cum *Antequera* degerem, confirmata fuit; uti & a Domino *Antonio de Heredia y Bazan*, civitatis illius *Corrigidore* (hoc est, supremo tam in civilibus, quam militaribus negotiis Magistratu), notæ dignitatis & curiositatis nobili, qui, audito casu, statim eadem vespere, horâ undecima, ut sibi ipsi de hujusce rei veritate satisfaceret, sese ad ægri domum contulerat.

OBSERVATIO III.

Don Antonio Alvarez, *Antequera* Medicus, in quadam, quam *Solano* tradidit, declaratione, inter varios alios casus unum refert, ubi observato pulsu dicoto sanguinis missionem distulerat, quam cæterum plane indicatam existimabat. Proximo die, decreta secum sanguinis missione, rediens, mirabatur, quod ægrum foras exiisse intelligeret, causamque tam inopinati eventus sciscitanti respondebant familiares, ægrum in eadem inquietudine & anxietate, uti ipsum reliquerat, perseverasse ad auroram usque; quo tempore crescente anxietate delirus evaserat, moxque sanguinem dimiserat per nares. Post vero in tranquillum somnum delapsus, & expergefactus, probe sanus induerat vestes, & ob magni momenti negotium exiverat. Gra-

tu-

† Vide p. 36. n. 3.

43

tulabatur sibi Doctor, quod sanguinis missionem, quæ tam felicem crisin potuisset avertere, distulisset.

Declaratio, unde observatio isthæc desumpta est, a Doctore *Alvarez* juramento confirmata, ipsoque consentiente publicata fuit.

O B S E R V A T I O IV.

Anno 1736. vocabatur *Solanus*, ut *Emanuelem Mercado*, robustum, laboriosum, calidissimi temperamenti juvenem, *Antequera* incolam, in platea *Calle del Rastro* dicta, inviseret. Dies tunc sextus agebatur febris petechialis: insatiabilis sitis, intolerabilis in superficie corporis, licet interiores partes vix adficeret, ardor, pulsusque, sine ulla insolita celeritate, parvus ac dicrotus aderant. Ex ultimo hocce symptomate impendentem hæmorrhagiam ægri familiæ significabat Doctor; sed, hanc in illius indolis morbo perniciosam fore judicans*, frustra omnes, quas excogitare poterat, methodos adhibuit, ut eandem averteret. Tribus diversis temporibus sanguis de naso fluxit, singulisque vicibus ab ipso familiaribus prædicebatur. Post repetitas hæc hæmorrhagias debilior pejorque evadebat æger, & diarrhœa, similiter a *Solano* prædicta, sed quam nec impedire, nec temperare poterat ipse, nec ferre æger, intra paucos deinde dies occubuit.

O B S E R V A T I O V.

Eodem Anno *Joannes Delgado*, ætatis circiter triginta annorum, sicco calidoque temperamento præditus, in febrim tertianam continuam, quæ caput afficiebat, incidit. Secunda die (an morbi, an curationis non exprimitur), observato pulsu dicroto, cujus secundus ictus primum valide & celeriter excipiebat**, copiosam ipsi narium hæmorrhagiam intra duodecim horarum

* Vide p. 37. n. 6.

** Vide p. 31. n. 4.

rum spatium præſagiebat *Solanus* : hæcque ita contingit . Triduo ſequenti , indies , pari fundamento , parem prognofin , ſucceſſu pari non ſine inſigni totius familiæ ſtupore repetiit . Sed tandem , nimiam hanc evacuationem ratus , magna difficultate ejusdem continuationem præcavit ; brevique reſtituebatur æger . Caſus hic , continuum toto quatrIduo miraculum , in vicinia famoſus evaſerat ; mihiq; , dum *Antequera* verſabar , ab ægroti conſanguineis adfirmatus fuit .

* O B S E R V A T I O VI.

*Deſumpta ex declaratione quadam Doctõris
MICHAELIS DE PORRAS.*

Ego *Don Miguel de Porras* Medicinæ Doctõr , hujusque civitatis *Antequera* incola , declaro , quod , dum anno 1736. proxime elapſo frater meus *Don Rodrigo de Porras* , calidæ ac robuſtæ conſtitutionis juvenis , in continuam duplicem tertianam febrem incidiffet , periculi cujuſdam metu , quarto die Doctõrem *Franciſcum Solarum de Luque* in conſilium advocaverim . Poſtquam ita , ut e re eſſe videbatur , conſulueramus ægro , in viſendo ipſo *Solanus* perſiſtit , ſeptimaque die mane , explorato pulſu , amitas & ſorores meas , quæ aderant , rogavit , ut ad emungendas nares candidum ægro ſtrophium largirentur ; ſe enim ob pulſum dicrotum partis illius hæmorrhagiam exſpectare . Ego tunc domo aberam ; ſed bihorio poſt redeunti inquirentique , quomodo valeret frater , & utrum ipſi adfuiffet Doctõr , amitæ & ſorores narrarunt , quæ contigerant . Reſpondi ego ; bene , videbimus ! Intra horam circiter cum dimidia , dum æger nares emungeret , tantâ copiâ erupit ſanguis , ut integram ſtrophium commacularet . Mox advocabat familiam ; acceſſimus , & veritatis *Solaniani* præſagii ſpectatores fuimus . In cujus rei teſtimonium declarationem hancce ſignavi , *Antequera* nonâ Octobris 1737.

Don Miguel de Porras.

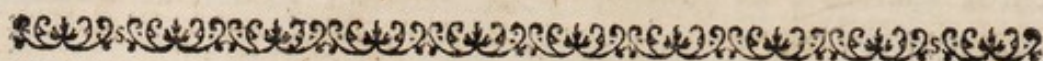
* OBSERVATIO VII.

Desumpta ex Epistola ad SOLANUM scripta.

Ego Don Pedro Castan, Casæ Vermejae Archiater titularis, Universitatis Gandiensis Doctor, a Regio Protomedicato approbatus, declaro, quod 12a. Decembris 1735. vocatus fuerim, ut *Antonium de Luque*, ætatis 41 annorum, febre Synocha, quarto tunc die, periculose laborantem inviserem. Post purgationem, repetitam sanguinis missionem, variaque alia remedia, æger meus indies pejus habuit, ita ut de salute ejus desperarem. Vigesima morbi die ad ostium domûs obvium se mihi offert ægri frater *Augustinus de Luque* totus persusus lachrymis, dicitque desiderare se, ut advocetur consilium: huic ego, examinato ægro, cujus pulsus valide admodum ac celeriter pulsabat, & dicrotus videbatur, respondeo, frustra fore; ægrum enim, antequam Medicus posset accedere, moriturum. Urget, ut, quæ maxime e re esse viderentur, præscriberem; sed locum, quem in *Lapide Lydio* paucis diebus ante de pulsu dicroto legeram, mecum recolligens, ægrum simpliciter jusculo suo nutriendum esse conclusi & expectandum eventum. Proximo mane primâ aurorâ visitavi ægrum, eandemque pulsûs vehementiam ac frequentiam deprehendens, sed evidentius, quam prægresso die, dicrotum, mox declaravi familiæ, expectare me hæmorrhagiam narium intra bihorium, monuique, ne ulla ægro remedia applicarent, donec reverterer. Post trihorium redii, eumque tantâ hæmorrhagiâ diffluentem inveni, ut lecti linteamina vix essent imbibendo. Bihorii spatio durabat hæmorrhagia; quo tempore sæpe pulsum ejus examinavi, ac notavi, secundum arteriæ ictum gradatim decrescere, tandemque integre disparere*. Tunc valedixi ægro; omne periculum transiisse monui; & intra paucos deinde dies reconvalecebat. Ipse etiamnum in hac civitate cum familia sua vivit. Alios præterea hujusmodi casus, successu

cessu non minus felici , in febribus ardentibus , quæ pleuriticis doloribus stipatæ videbantur , observavi ; quorum , si desideraveris , exactas tibi historias transmittam . In testimonium veritatis supra memorati casus juro , signoque , in musæo meo *Casa Vermeja* die 11. Octobris 1737.

Don Pedro Castan.

C A P U T II.

Exempla prædictionis diarrhœarum criticarum.

OBSERVATIO I. II. III.

Declaratio Doctoris F. T. DE SAYAS.

EGO *Don Francisco Thomas de Sayas* , Regis nostri pro augusta ejus familia Medicus honorarius &c. , declaro , quod , variis hisce prægressis annis , cum Doctoribus *Rodrigo Parilla y Villalon* , & *Francisco Solano de Luque* , in varia consilia advocatus , multarum in hoc libro * relatarum , & a *Francisco Solano de Luque* prædictarum , crîsum testis fuerim . Inter quas sequens casus in Domino *Geronymo Goni y Avendano* , civitatis hujusce *Corrigidore* , nobis tribus tunc præsentibus , admodum stupendus erat .

Postquam unusquisque nostrum , in nobili hoc viro pulsum inæqualem , intermittentem , irregularem animadvertisset , Dominus *Franciscus Solanus de Luque* inuit , ægrum proxima die summo mane magnam anxietatem cum tanta corporis perturbatione passurum esse , ut adstantes , illum in mortis agonia versari judicaturi forent . Sed omnem hunc tumultum tribus quatuorve sedibus pacandum esse . Doctor *Villalon* , egoque nullam tunc ipsius prognosi fidem adhibuimus , irregularitatem pul-

sûs

* *Lapis lydius* indicatur .

sus aliis longe causis , quam quas *Solanus* fuggerat , adscribentes . Verum extremo cum stupore prognosis huius adimpletionem mirabamur ; *Præfixo enim tempore tanta ægri anxietas erat , ut universa familia commoveretur , putaretque ipsum revera mori , sed brevi , alvo ter quaterve deposita , integre fere reconvalescebat .* Idem proximo die , licet serius , minori copia , & absque ullo incommodo accidit , perfecte etiam uti *Solanus* prædixerat .

Declaro insuper , quod , cum in Fratre *Ludovico de Cuenca* Ordinis Franciscani , in Conventu *Ste. Mariæ Magdalene* hujus civitatis monacho , in febris cujusdam exacerbatione inæqualem intermittentem pulsum deprehenderet *Solanus* , succincte enuntiaverit , ægrum nullo remedio indigere ; *febrim enim post mediam noctem copiosa diarrhœa terminandam fore ;* quæ & accidit , uti præmonuerat Doctor , nosque omnes ægrum proximo die perfecte sanum conspeximus . Huic prognosi Doctor *Antonius Alvarez* , ego ipse , & varii ex supra dicto ordine reverendi viri intererant .

Declaro etiam , me , dum , iisdem adstantibus , Fratrem *Franciscum Diaz* memorati Conventus *Guardianum* , febre , magnaue anxietate , cum intermittente pulsu , ad secundam & tertiam pulsationem recurrente , afflictum inviserem , Domino *Francisco Solano* dixisse , quod , si in hoc ægro prædictio ejus deprehenderetur vera , memet de observationum ejus certitudine plane convictum agnoscerem . Accepit conditionem , dixitque , *ægrum brevi violentissimam ventris commotionem passurum esse .* Intra bihorium tam vehementes intestinorum tumultus & borborygmos cum tam enormi flatuum eruptione percepit æger , ut se viscera ipsa explosurum crederet : his sæculenta successit sedes , postquam commode habuit . Proximo mane , aliquas in pulsu intermissionis reliquias detegens , *Solanus* * , ut alvi motus faciliteretur , præscripsit clyisma . Laudabilis evacuatio secuta fuit , ac deinde pulsus intermissio , febrisque

que, cessarunt, quod æque me, ac *Guardianum* ipsum, Fratrem *Michaëlem Garzia*, Ordinis Chirurgum, plurimosque alios in stuporem rapuit.

Quoad alias crisia a *Francisco Solano de Luque* prædictarum species, hæmorrhagias narium, & sudores, juro, me, licet hisce prædictionibus ipse non adfuerim, easdem nihilominus a personis omni exceptione majoribus, quorum aliquibus facta ista acciderant, aliqui eorum in aliis testes fuerant, confirmatas audivisse. Quam ob rem, & quia ipse mecum de certitudine prædictionum, quibus interfui, convictus sum, ne vel minimum mihi ea de re dubium superest. Juro igitur, & sub signo

Don Francisco Thomas de Sayas.

* O B S E R V A T I O IV.

*Ex declaratione quadam Doctoris MICHAELIS
DE PORRAS.*

- - - Declaro insuper, quod *Maria Josepha de Saavedra* provectæ ætatis, cachectici, & obstructionibus stipati habitus Domina, curis quibusdam, animique inquietudinibus laborans, ex hypochondriaca adfectione in febrim malignam, cum omnis nutrimenti ac remedium ejectione per vomitum, urinæ suppressione, & adstricta alvo, delapsa, primum curæ Doctoris *Antonii Alvarez* demandata fuerit; qui, aliquot diebus elapsis, *Franciscum Solanum de Luque*, & *Franciscum Criadum*, medicinæ Doctores in consilium advocavit. Unanimiter consentiebant, morbum lethalem esse; *Solanus* autem ex intermittente pulsu, coram Domino *Pedro Vorrego*, matre ejus, sororibus, atque universa familia, ægram sequenti vespera duas trefve largas sedes habituram, monuit: quod & eâdem vespere, ut mihi ab omnibus supra memoratis adseveratum fuit, inter octavam nonamque accidit. Biduo post vesperi rogabam, ut liceret videre ægram; pulsûsque intermissionem inter
fin-

49

singulas tertias quartasque pulsationes deprehendens *,
iisdem præsentibus , futuram postridie diarrhœam indi-
cavi . Quo facto , prædictionis biduo ante a *Solano* fa-
ctæ , eventum narrarunt ; unde in mea etiam ulterius
confirmabar . Proximo mane ægra duas largas sedes ha-
buit , vermemque evacuavit , longitudine quadrantis ul-
næ . In cujus rei testimonium hancce declarationem si-
gnavi . *Antequera* die 9. Octobris 1737.

Don Miguel de Porras .

* OBSERVATIO V. VI. VII.

*Ex declaratione Doctoris VINCENTII
G O M E Z .*

Ego *Don Vincente Gomez* , medicinæ Doctor , civita-
tis hujus *Antequera* indigena , & civis declaro , quod ,
dum curam gererem *Alonfi Duran* , qui in *Cruz Blanca*
febre ardenti decumbebat , post convenientium remedio-
rum usum , nono die regularem pulsûs intermissionem
observaverim ; quem dum attentione plus quam vulga-
ri explorarem , *Frater Franciscus de S^{to}. Nicolao , Trini-*
tarius , qui tunc casu aderat , ait , *videris timere , Doctor ,*
ne ager in periculo versetur ; ego , licet non sim Medicus ,
revera timeo : nam pulsus ejus sistitur . Respondi , *me*
intermissionem percipere , & prævidere periculum ; primum
lethale signum esse , omnemque ulteriorem remediorum ap-
plicationem inutilem . Postridie nihilominus redii , ut vi-
derem ægrum ; & manifestiorem adhuc frequentiore-
que intermissionem detexi **. Talis in sequentem usque
diem perseveravit ; quo tempore accessit diarrhœa , post
quam intermissio disparuit *** , & levamen sensit æger .
Brevi post , critico unius parotidis abscessu facto , perfe-
cte convaluit .

D

De-

* Vide pag. 29. n. 2.

** Vide p. 29. n. 2.

*** P. 31. n. 6.

Declaro insuper, quod, dum *Francisca de Valenzuela*, 70. annorum domina, continua duplici tertiana febre laboraret, & a quodam hujus civitatis Medico pro desperata haberetur, filius ejus Dominus *Antonius del Campo*, ut ipsam inviserem, me impulerit; cui tandem, non sine renixu quodam, consensi; illamque, cum intermittente, debili, ac parvo pulsu, lethargicam deprehendens, alterius Medici prognosin confirmavi, recusavique, aliquid præscribere: sed, *Fratri Joannis Vilchez* importunitate fatigatus, quædam tamen digerentia, stomachica, & cephalica præscribebam. Perstitit intermissio, & symptomata *, quæ ægræ vires pessumdabat, diarrhœa supervenit: verum, post adstringentium quorundam cum prædictis remediis miscelam, diarrhœa, febrisque cessarunt, disparuit intermissio, imminens apoplexia transiit, ægraque ad stuporem omnium adstantium sanabatur.

Ejusdem ægri ** matrem febris tertiana duplex prehendit, quæ non minorem mihi sollicitudinem peperit, quam quæ filium adflixerat, ætatis ejus, sexaginta scilicet & sex annorum, magnæque symptomatum violentiæ, respectu. Pulsus ipsius septima & octava pulsatione intermittere observabam ***; quapropter omnibus remediis abstinui, juxta *Solani* regulas diarrhœam criticam præstolaturus. Triduo perseveravit intermissio; deinde

* Etiam si diarrhœam hanc *Symptomaticam* vocaverit Doctor, apparet nihilominus, eam stricte loquendo revera *Criticam* fuisse; etenim evacuatio; exquisitissime ad removendam morbi causam appropriata, perniciose evadere potest, ob accidentalem cum extrema debilitate concursum, quæ largas qualescunque fluidorum imminutiones admittere nequit, sine totali vasorum relaxatione & collapsu. Talis in præcedenti observatione casus erat. Absolvebatur crisis, Medicus feliciter servabat requisitum inter evacuationis quantitatem, atque ægræ vires, æquilibrium. Sic vacillantes hujus spiritus sustinebat, &, remota per crisin morbi causa, cito robur recuperabat ipsa, ac sanabatur. Hic, inquam, necessario casus fuit; cum evidens sit, pauca quædam adstringentia, quibus cura adscribitur, medicamenta esse, nec adaptata causæ, nec morbi hic memorati violentiæ proportionata.

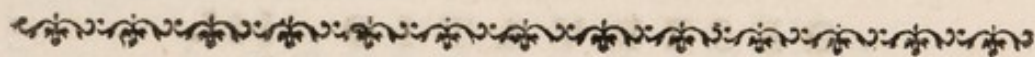
** *Joannis Romeri*, cujus casus in declaratione præsentem observationem immediate præcedit, & ad caput de *Hæmorrhagiis* translatus fuit.

*** Pag. 29. n. 2.

51

de sine ulla diarrhœæ apparitione evanuit *. Hac de causa ægræ regimen perscrutatus, eam supra dictis diebus cocta cydonia comedisse detexi, paratamque ex cydoniis, absynthio, ac lardo pulticulam stomacho & abdomini adplicasse; detectâ sic, unde diarrhœæ detentio processerat, causâ, jussi statim, ut hæc medicamina amoverentur, mutaretur ægræ diætâ, adstringentibusque, ad æquilibrandos priorum condensantes effectus, incidentia, attenuantia, ac laxativa remedia substituerentur. Attenuatis sic humoribus, solidisque ad pristinam laxitatem reductis, nova pulsûs intermissio, & intra viginti quatuor deinde horas diarrhœa, quæ ægram quadantenus levabat, apparuit. Sed, cum viderem non esse hanc completam crisin, leve tamarindorum decoctum præscripsi: unde modicas binas sedes habuit. Quamcunque interim adhibuerim curam, sensim pejus habuit, tandemque oecubuit. Supra memoratos casus observavi ipse, & cum veri sint, signavi. *Antequera* die 6. Octobris 1737.

Don Joseph Vincente Gomez.

C A P U T III.

Exempla prædictionis sudorum criticorum.

* O B S E R V A T I O I.

Communicata a Doctore GOMEZ.

F*Ranciscus Ignacius Hoyæ* incola in febrem continuam duplicem tertianam magna lassitudine, & anxietate stipatam incidit. Sexto die ad singulas tertias quartasque pulsationes ** pulsum inciduum observavi. Critici ergo sudoris expectatione, omnium remedium usum distuli. Respondit eventus; etenim circa

D 2

septi-

* Pag. 30. n. 3.

** Vide p. 29. n. 2.

52
septimæ diei finem copiosissimus expellebatur sudor , per quem morbus feliciter desiit . *Antequera* die 6. Octobris 1737.

Don Joseph Vincente Gomez .

OBSERVATIO II.

Ex SOLANO .

Fratri Cecilio Garzia , Lorenfis Franciscanorum Conventus Superiori , febre continua laboranti , in determinatam proximæ diei horam sudorem criticum prædicebam . Quam ob rem magna cum difficultate , & datæ prognosis certitudini coram universo conventu insistendo , Domino *Antonio de Pontes* Medico ordinario persuasi , ut missio sanguinis , quam ægro præscripserat , differretur . Circa præfixam horam dicto Medico præsentate irregularem admodum perturbationem sensit , hancque sudor copiosissimus sequebatur , quo perturbatio simul , & febris evanuit .

OBSERVATIO III.

Ex eodem .

Don Alonzo de Godoy y Roxas , perpetuus civitatis *Antequera* Regidor , post intemperiem quandam in febre continuam relabebatur , quæ adeo violenta evasit , ut quarto die in consilium advocarer . Alii Medici Dominus *Franciscus Thomas de Sayas* , & Dominus *Antonius Alvarez* sanguinis missionem proponebant ; sed , levibus quibusdam pulsus incidui ictibus perceptis , prævisaque inde per sudorem crisi , ut quartæ diei respectu sanguinis missio differretur , persuasi . Vesperis pulsus inciduum evidentior , & memoratam ab *Hippocrate* * rubram in urina nubeculam observavi . Quapropter acrius memet sanguinis missioni opposui , prædixique , futurum septimo die sudorem criticum . Hoc
tem-

* Aph. 71. sect. 4.

temporis intervallum , licet æger quasdam mutationes subiret , sine ulla ulteriori præscriptione absumebatur ; & septimo die bini copiosissimi sudores supervenerunt , quibus integre sublatus est morbus.

OBSERVATIO IV.

Ex eodem.

Frater Alexander de Paz Ordinis Franciscani , cum Illoram peteret , prehendebatur febre continua ad tertianæ nonnihil indolem accedente , cujus violentia ingentem ipsi inquietudinem peperit . Postmeridie quadam pulsus inciduum percipiens , copiosum ipsi circa nonam ejusdem vespere horam futurum sudorem denuntiavi , cujus ope restitueretur . Ad hanc meam prognosin obstupuit non tantum , quia hoc illi novum videbatur , sed & quod nunquam sive per sudorifica , sive per exercitia sudor ipsi exprimi potuerat ; ideoque non credebat ; præcipue vero ipsius horæ determinationem mirabatur . Tandem , circa nonam , anxietatem sensit , incepit delirare , sudavit insigniter ; sicque brevi spatio perfecte convaluit .

OBSERVATIO V.

Ex eodem.

*Frater Joannes Gomez , Antequera jam conventus Magdalene Guardianus , die quodam lunæ mane in febrim admodum acutam incidit ; die Jovis , morbi quarto , pulsus inciduum observavi , & coram universo conventu præmonui , die Dominico mane post magnam anxietatem copiosissimum adfore sudorem criticum , promittendo simul , ipsum inde sanandum esse . Explorato postridie pulsu hesternam prognosin repetii ; eundemque leviter dicrotumprehendens * addidi , quod illo ipso die aliquot sanguinis guttas de naso emungeret ; idque hora undecima faciebat . Vespere aliam pro sequenti no-*

D 3

ete

* Vide p. 36. n. 3.

Ætæ similem hæmorrhagiam prædixi ; quæ pariter contingit . Die Saturni mane exiguam quandam pulsus intermissionem circa tertiam quartamque pulsationem percipiens † , facilem alvi circa meridiem motum indicavi , eoque circiter tempore unicam sedem habuit , simulque vermem longitudine quadrantis ulnæ ejecit . Die Dominica summo mane ingentem anxietatem , jactationem , nauseam , delirium , tremorem , & insignes horripilationes passus fuit . Inveni ipsum sub hisce symptomatibus luctantem , nec , sine aliqua difficultate , ægri , adstantiumque eum in agonia versari existimantium , metus compescere poteram . Perseveravit ita spatio quadrantis horæ ; quo elapso , tanto cum foetore sudavit , ut Monachi omnia ejus stragula permutare cogerentur , & universum Conventum lustrare suffumigiis ; æger autem perfecte convaluit .

* O B S E R V A T I O VI.

Desumpta ex epistola ad SOLANUM scripta a
Domino PETRO JOSEPHO MARIN
DE APARICIO , Visitore
Generali reddituum Tabaci
MALAGÆ.

- - - Post quæ ad factum propero . *Don Alonzo de Sevilla* , ad meam tribum pertinens , ante aliquot dies ægrotare inceperat . Medicus ejus *Don Nicolas Rexano* morbum tertianæ duplicis intermittentis nomine insigniebat , qui post sex sanguinis missiones in febrim denique continuam evasit . Desideravi igitur videre ægrum die morbi undecima Domino *Antonio Manzo* Subcenturione , ac Domino *Jacinto Marfil* reddituum Tabaci Secretario sociatus ; & licet meæ in rebus medicis ignorantiaæ conscius , attamen juxta regulas in tuo nunquam satis laudato opere communicatas , ægri pulsus explorare volui . Circa trigessimam vel trigessimam primam pulsationem suspensionem quandam , intermissionemve observavi , aut aliquid tale , quod penitissimæ

† Vide p. 29. n. 2.

næ in hoc negotio cognitionis defectu determinare non poteram. Quamobrem Dominum *Antonium Manzum*, qui eodem mecum delectamento operis tui partem legerat, rogavi, explorare ægri pulsum, & supra dictum pulsationum numerum examinare vellet. Quo facto, eundem, quem ego observaveram, insolitum motum ad trigessimam tertiam pulsationem animadvertit. Hinc tuis regulis * inducti ambo crisin quandam decimo quarto die secuturam judicavimus; cujus generis crisis illa futura esset, determinare non ausi. Horâ deinde elapsâ supra memoratis nobis occurrit Medicus, adseritque, ægrum periculose decumbere, videri sibi e re esse, ut vesicatorium, & nova sanguinis missio præscriberetur; denique desiderare se, ut Doctor *Raphaël de Fuentes* in consilium advocaretur. Ægri commiseratione tactus modestè ipsi, quid observassem, quidque inde judicarem, exposui, & petii, ut priusquam propositam a se sanguinis missionem susciperet, negotium istud serio examinaret. Advocaveram consilium, sed eidem interesse non potui. Hora septima vespertina Dominum *Raphaëlem de Fuentes* in *Administratoris generalis* ædibus obvium habui; qui ibidem coram nobilissimo illo viro, ejus familia, ac supra dicto Domino *Antonio Manzo* periculosum ægri statum declaravit; cumque eum rogarem, utrum in pulsu id, quod ego observaveram, notasset? Idem se notasse, respondit, sed frequentius, & ad vigessimam tertiam vel quartam pulsationem recurrisse**; non esse intermittentem pulsum, ut mihi imaginabar, sed inciduum; seque ideo Domino *Nicolao Rexano* suafuisse, ne sub hujusmodi conditionibus sanguis ægro detraheretur; nihilominus, quod ægerrime tuli, sanguinem ipsi ex vena hepatica subduxit. Verum non obstante perversa hac curandi methodo, nataque inde virium diminutione, tam stabilis ac potens erat vincentis naturæ propensio, ut decima tertia nocte in calidum copiosum sudorem erumperet, qui ad proximum usque diem protrahebatur, ægrumque febre sua liberum reliquit; quemadmodum Dominus *Nicolaus Rexanus* ipse

* Vide p. 29. n. 2.

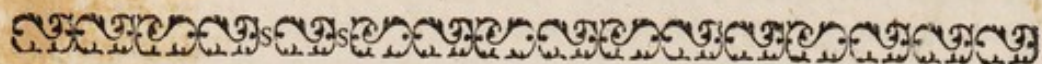
** Vide p. 30. n. 3.

mihi coram Domino *Jacinto Marfil* confessus fuit. Necessarium duxi, casum hunc communicare tecum, & si opus videatur, eundem publica auctoritate confirmatum transmittam. *Malagæ* die 17. Septembris 1737.

Don Pedro Joseph Maria de Aparicio.

Hæc historia una cum aliis quibusdam ejusdem indolis postea mihi ab Auctore præcedentis epistolæ confirmata fuit.

Ex variis præcedentium historiarum colligi potest, quod ab eo tempore, quo salutaris crisis indicia observaret *Solanus*, donec ea contingeret, generalis ipsius methodus fuerit, prohibere omnia ejusmodi remedia, quæ quocunque respectu, naturæ molimina impedire possent.

C A P U T IV.

Exemplum prædictionis icteri critici
Ex SOLANO.

DON *Bartholome de Sierra y Salvatierra*, Ordinis *Sti. Jacobi* eques, ex ægrimonia, quam ob anginam, qua adfligebatur, conceperat, in pertinacem melancholiam incidit, & licet aliquod sub mea cura levamen perciperet, statuit tamen ulteriorem opem *Madriti* quærere, mihiq; ut ipsum eo comitarer, anno 1721. persuasit.

Hoc loco Doctor *Higgins* Regis Medicus, & Doctor *Zapata* famosissimus *Madriti* Practicus, cum Domino *Le Gendre* Regis Chirurgo, ægri curam susceperunt. Doctor *Don Joseph Zunol* Principis *Asturienfis* Medicus Doctori *Higgins*, qui regulariter adesse non poterat, substitutus fuit. Hi duo Medici post irritum viginti dierum laborem ægro tandem viperinum jusculum proposuerunt: quod ego, ut differretur, persuasi,
eo

eo quod pulsum inciduum, cum notabili arteriæ tensione, vigesima quavis diastole recurrentem * percipiens declararem familiæ, intra quinque dierum spatium maximam ægro mutationem adventuram fore. Acriter etiamnum a supra memoratis duobus Medicis, ægroque ipso propugnabatur, & a me repellebatur jusculum: cum interim pulsum inciduum regulariter inter septimam & octavam pulsationem recurrere † observarem, atque adeo crisin adpropinquare prænoscerem, quam tunc ob pulsus duritiem, aliasque nonnullas morbi conditiones judicavi, & aperte prædixi fore icterum: quo facto æger, qui plus semel certitudinis mearum prognosium testis fuerat, in meas contra jus viperinum partes transiit. Tertia nocte ingentem inquietudinem, validamque in se ipso mutationem sensit, & reliquo tempore in eodem statu perstitit usque ad quartum mane, quo ad stuporem universæ familiæ totus flavus apparuit. Jussi ut clauderentur fenestræ, & binæ candelæ in ægri cubiculo accenderentur: Medici successive introibant; singulos, ut intrabant, rogavi, an homini icterico nocere jus viperinum, aut naturam ad icterum inclinantem turbare posset? Unus, hoc in ejusmodi casibus neutiquam convenire; alter vero, neminem, nisi idiotam, id præscripturum, respondit. Deinde ægri pulsum explorabant, icterum ad candelæ lumen nondum animadvertentes; sed curabam ego, ut fenestræ subito aperirentur; sic plenus irrupit dies; videbant icterum, & tanquam fulmine tacti percellebantur.

Hæc observatio brevi post a *Solano*, absque ulla Doctoris *Zunol*, vel *Zapata* contradictione, in publicum emissa fuit, quos tamen nimis prope concernebat casus iste, ut nullum minimi etiam in hac historia erroris usum facerent.

CA-

* Vide p. 29. n. 2.

† Vide p. 30. n. 3.

Exempla similium observationum ex ANTIQUIS.

PRÆGRESSIS historiis notabilem admodum casum ex Prospero Alpino, de præfagienda vita & morte Lib. IV. Cap. 4., adjiciam: Casum, in quo idea Solani tam perfecte omnibus fere suis circumstantiis anticipata est, ut, nisi, Solanum, antequam ego ipsi ostenderem, nullam hujus loci, imo ne Auctoris quidem cognitionem habuisse, certo scirem, illum inde primam suarum observationum ideam hausisse, neutiquam dubitarem. Sed tam longe ab omni hujus loci cognitione aberat, ut, dum ei monstrarem casum, bonus vir summa abreptus lætitia per cubiculum tripudiaret, exclamaretque, quod si cum Hispania Regem creassem, non potuissem sensibilius ipsi oblectamentum parere! Sub hisce conditionibus, ista Alpiniana observationis cum Solani factis conspiratio demonstrativum pro generali hujus idea argumentum formare videtur, uti evidenter ex ipsa observatione apparebit; quæ sic sonat:

- - - Quare senes, atque pueri, ex hoc pulsu (intermittente scilicet) non ita pessime se habent ut juvenes, in quibus plane exitiosos esse hos pulsus intermittentes voluit Galenus. Tamen, etsi plerumque hoc verum experitur, Bassani juvenem, annos natam supra viginti, pleuriticam, abhinc multos annos apud Hermetem Furcaturam, juris consultum clarissimum, vidi, in qua usque ad diem quartam pulsus ita intermittebat, ut prima die singulis septem aut decem pulsibus intermitteret spatio unius pulsationis, & secunda singulis sex aut quatuor, & tertia singulis tribus, & quarta, qua die morituram quisque merito judicasset, cum delira prorsus esset, nihil expueret; difficillima respiratio, inquietissima, & cum pulsus singulis pulsatis duabus pulsationibus ita intermiserit, ut immobilis multo intervallo arteria maneret, pulsusque subsequentes languidi exilesque essent, nihilominus, præter omnium spem, simul cum urina, multa materia crassa pituitosa excreta, nulla alia observata evacuatione, aut judicio facto, convaleuit. Addit, sed hujusmodi casus raro fiunt, suntque in arte medendi veluti monstra. Verum

ex *Solanianis*, aliisque, quas ego deinde institui, observationibus evidenter constat, ultimam hanc Auctoris animadversionem, a *Galen*i potius auctoritate, quam ab experientia, derivatam esse; idque ulterius confirmatur rationibus, quas ambo istius opinionis fundamenta statuunt; hæ enim mere speculativæ deprehenduntur: sed ipsius facti cum *Solani* observationibus consensus adeo sensibilis est, ut prima fronte pro aliquo ex propriis huius factis imponeret. Nihilominus casus ille duabus conditionibus a *Solanianis* prædictionum regulis videtur discrepare: etenim 1°. *Prosper Alpinus* nullam de pulsûs intermittentis mollitie mentionem facit, licet hanc crisis per urinam indicium *Solanus* statuatur*: 2°. *Prosper Alpinus*, morbum solo urinæ fluxu terminatum fuisse, aperte memorat; cum juxta *Solanum* notabilis diarrhœa eidem juncta esse debuisset†. Primæ differentię respectu, observandum est, *Prosperi Alpini* silentium non absolute pulsûs mollitiem excludere; nec revera memoratus ab eodem morbus mollitiem illam excludit; cum varios, pleuritidum nomine, morbos descriptos fuisse, constet, qui genuinæ pleuritides non fuerant; hisque ultimis tantum pulsûs durities essentialiter jungatur. Supra dictarum differentiarum altera realis est, & distincte expressa, quam ego nec negare velim, nec conabor eludere. Distinctio forte inter diarrhœæ criticæ indicium, illudque, quod evacuationem per urinam notat, non adeo accurata est, ut existimavit *Solanus*: 1°. enim pulsus intermittens utrique communis est; 2°. crisis per urinam diarrhœæ facile conjungi, imo & sub ipsis alvum exonerandi conatibus insensibiliter fere absolvi potest; 3°. agnoscit *Solanus*, se nunquam crisin per solam urinam observasse; ideoque determinare non posse, utrum talis crisis absolutum aliquod univocum signum habeat. Hac de re eo majori cum ratione dubitare licet, quia crises hæ facilius, ac reliquæ, inter se invicem convertibiles videntur. Etenim observando innotuit*, fluida, intra intestinum rectum, ac inferiorem coli partem,

* Vide p. 33. n. 6.

† P. 33. n. 4.

* *Baglivius* talem exemplum habet.

tem, contenta, absorberi per vesicam, & cum urina expelli posse. Præterea exigua quædam resistantiæ in renalibus vel mesentericis arteriis inæqualitas communem sanguinis in hisce partibus distributionem subito mutare, & evacuandos hujusmodi morbosos humores, qui una cum sanguine per inferiorem aortam fluunt, recipere, sive ad renes, sive ad intestina, amandare valet. Sed, qualescunque hæ conjecturæ fuerint, evidens est, *Solanum* materiem istam neutiquam exhaustisse; quam ad ulterius per experientiam examen referre decet.

Interim in descripto per *Prosperum Alpinum* casu, intermissionis periodos gradatim, uti adpropinquaret crisis, eadem perfecte, quam deinde *Solanus* observavit, ratione, breviores, frequentioresque evasisse, sine sensibili admodum oblectamento considerare non possumus*. Manifeste ridiculum foret adeo regulares naturæ operationes, adeo uniformes, ab initio usque ad finem morbi, pulsum successiones, cæco casui adscribere. Revera observatio isthæc ducentis fere annis muta mansit, &, tanquam inutile fortuitum monstrum, vel merus naturæ lusus, neglecta jacuit; jam vero, Factis a *Solano* observatis, resuscitata, una cum his criticas naturæ operationes palam ebuccinat, suæque vice, ipsis illis factis, unde vitam & sensum suum accipit, novum evidentiae ac soliditatis gradum impertitur; dum juncta omnium supra memoratorum casuum auctoritas novum luminis radium medicinæ adferit, cujus adminiculo latentia naturæ opera detegi, crisesque certius, quam hæctenus fieri potuit, prævideri queant.

Dubitari nequit, quin varia ejusmodi facta frequenter acciderint; verum aut totaliter neglecta, aut, quod re ipsa fere coincidit, imperfecte tantum adnotata fuerunt; quoniam nexus, qui supra memoratis pulsibus ac eorum crisis intercedit, donec eum *Solanus* in lucem produceret, nunquam observatus fuerat. Sic *Wie-*

rus

* Vide p. 29. n. 2. & 30. n. 3.

rus * observationem refert , quam nec intellexit ipse , nec satis distincte expressit , licet illi , qui *Solani* facta norunt , descriptionis obscuritatem penetrantes , facile percepturi sint , quo vergat . *Nobilis vir in febrim , ut vocat Auctor , malignam incidit , quæ ab ipso initio variis evidentibus indiciis , primarum viarum saburra , bilioso vomitu , eructationibus , pulsuque inæquali stipata erat . Sexto die alvinæ faeces admodum biliosæ ac foetidæ prodierunt ; subsequens nox violentam omnium symptomatum exacerbationem attulit ; & septimo die mane pulsus ad tertiam quamlibet pulsationem incepit intermittere : verum , non obstante tam universaliter per scriptores Medicos lethalis pronuntiati symptomatis adparitione , ex prospero omnium reliquorum signorum statu , ægri sanationem Vviersus præfagiit ; ipsumque insigniter circa stomachum laborare , & frequenter nauseare expertus , præscripsit , postero , octavo scil. die , sumendum purgans , quod uberrime operabatur , ægrumque integre allevabat . Nono die evanuit intermissio ; ægerque malo suo liberatus mansit .*

Nullam hîc , die septimo , de mollitie , vel duritie pulsûs , respectu nausæ , mentionem , nullam spontanearum naturæ operationum , quæ cum purgationis effectu confusæ sunt , certam cognitionem , nullam vomitus atque eructationis , a primo eorum in initio febris ortu ad septimum diem usque , distinctam notitiam deprehendimus . Attamen ex iis , quæ clare in hac historia expressa sunt , notabilem variarum criticarum circumstantiarum cum pulsûs intermissione concursum facile deducere possumus . Hic ab ipso initio inæqualis erat , cum evidentibus saburræ primarum viarum indiciis ; sexto die morbosæ materies incepit deorsum moveri per anum ; proxima nox generalem symptomatum exacerbationem (notum satis omnium notabilium crîsum prodromum) attulit ; septimo (qui *magnus dies criticus* dicitur) , sub favente morbi adpectu , pulsûs intermissio , nausæa , ac vomendi conatu , quæ aliquot ante dies suspensa fuisset videntur , sociata comparuit ; denique octavo die intermissio simul & perturbatio

* Apud Georg. Horst. Sen. obs. Med. singular. L. XI. obs. 2.

tio purgatione amota sunt . Agnoscere oportet in observatione , tam imperfecte relata , has admodum validas circumstantias esse . Impossibile est conjecturâ adsequi , quot aliæ ejusdem indolis magis etiamnum castratæ ac defiguratæ , imo & absolute neglectæ fuerint . Sed certe inter illas , quæ adnotatæ sunt , tales solummodo descriptionis obscuritatem minus subierunt , quæ valde singulares erant , & (si phrasin , quam in *Præfatione* adhibui , repetere liceat) tales , quæ mera suæ evidentiae vi , præjudicia simul , & observatoris incuriam , perrumpebant . Factum ab *Alpino* relatum verisimillime perdidisset posteritas , nisi natura subjecti , quod tractabat Auctor , directe eo deduxisset ; nec hæc ipsa forte illud nobis conservasset , nisi idem omnibus suis conditionibus adeo fuisset memorabile . Profecto rem hanc fere neglexisse videtur *Alpinus* ; namque eam post aliquot annorum intervallum ex memoria tantum chartæ mandat , & circa pulsationum , ad quas intermissio recurrerit , periodos hæsitat . Nunc vero , cum aperta ad tantos profectus scena sit , atque adeo utilis humano generi prospectus pateat , summa cum ratione a cognita *Britannorum* Medicorum exactitudine & humanitate expectari potest , ut alacriori spiritu examinent , scriptoque conservent tales casus , qui circa hocce subjectum in propria nostra regione sese offerent . Revera diu objectum fuit , jamque etiamnum multorum animis infedit , climata Septentrionalia regulari illi morborum ac cresium , ab *Hippocrate* , aliisque *Veteribus* in *Græcia* observato decursui penitus repugnare . Hæc objectio verisimiliter ex *aph. 8. sect. 3.* deducta fuit , sed quamvis certo quodam gradu vera deprehendatur , admodum tamen probabilis ratio superest existimandi , conclusionem justos terminos longe excedere , cum , ut in *2a. hujus operis parte sect. 1. cap. 4.* demonstrabitur , opinioni contrariæ , ex ipsis factis , a noti ingenii & annosæ experientiæ Medicis insistatur .

P A R S S E C U N D A ⁶³,

V A R I A S N O V A S

C I R C A

Idem subjectum

OBSERVATIONES continens ;

U N A C U M

ANIMADVERSIONIBUS

In leges prædictionis

S O L A N I A N A S.

E T

Monitis quibusdam generalibus, de natura crisium,
earumque apud ANTIQUOS consideratione,
& apud MODERNOS neglectu.

Auctore J A C O B O N I H E L L, M. D.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

1895

NEW YORK

ASTOR LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

NEW YORK

ASTOR LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

NEW YORK

ASTOR LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

NEW YORK

ASTOR LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

NEW YORK

ASTOR LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

NEW YORK

ASTOR LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

NEW YORK

S E C T I O I.

*Continens Productum propriarum
mearum observationum circa
nexum a SOLANO observa-
tum inter ante memora-
tos pulsus & crises.*

C A P U T I.

*Productum propriarum mearum ob-
servationum circa pulsum
dicrotum.*

X 121. hominibus, in quibus pulsum dicro-
tum observavi, septem solummodo neque
narium hæmorrhagiam passi sunt, neque
ullis symptomatibus afflicti, quæ pro incli-
natione ad talem hæmorrhagiam, aut ejus-
dem deficientis sequela, venire possent.
Notari meretur, neminem ex his septem eo tempore
sub acuti morbi lucta, aut insigni quodam naturæ cona-
tu, laborasse, eorumque binis pulsum dicrotum fuisse
irregularem.

Reliqui 114., omnes aliquibus, plerique multis sub-
sequentium symptomatum afflicti erant; scilicet *Universi*
E ca-

capitis dolore, ejusdem gravitate, vertigine, delirio, stupiditate, comatosis lethargicisque adfectibus, frontis, temporum, radice totiusque tractus nasi, aurium, atque oculorum, doloribus, aliquando etiam coarctatione, subductione, & insolita pulsatione, adjacentium arteriarum; pruritu narium, sternutatione, & plenitudine quadam, qualis in coryza adesse solet, surditate, aurium susurris, purulentæ vel ichorosa materiæ ex iisdem effluxu. Omnium horum symptomatum maxime communia & notabilia erant illa, quæ nasum adficiunt.

Ex toto hoc numero, videlicet 114. quadraginta duo aliquibus, multisve memoratorum in præcedenti paragrapho symptomatum simpliciter adfecti erant. Ex ultimis hisce, triginta quinque iisdem insigniter admodum torquebantur; quin & aliqui duarum, trium septimanarum, imo & integri mensis, spatio si pulsus dicrotus perseveraret tamdiu, ægrique intra nosocomium manerent. Ex hisce triginta quinque, novem pulsus dicrotum irregularem atque obscurum habuerunt. Septem ex quadraginta duobus primo loco memoratis residui supra dictis symptomatibus imperfectius laborarunt, & citra evidentem cum pulsu consensum, qui in duobus ex his ultimis plerumque anomalus occurrebat.

Reliqui septuaginta duo, omnes, quidam modica, quidam parviori, & quidam exigua admodum quantitate sanguinem dimiserunt. Septem ex hoc numero cum conditionibus adeo æquivocis hæmorrhagiam passi sunt, ut absolute adfirmare nequeam, an sanguis ex postica parte interni narium tractus in fauces ac trachæam stillarit, uti quandoque observavi, an potius immediate ex ipsis hisce partibus exsudarit: in uno ex septem illis pulsus dicrotus irregularis erat.

Reliqui sexaginta quinque sequentibus circumstantiis narium hæmorrhagiam subibant.

Undecim scilicet, antequam meæ observationi subicerentur, quidam immediate, quidam paucos ante dies, eadem jam defuncti fuerant: ex hoc numero quatuor non-

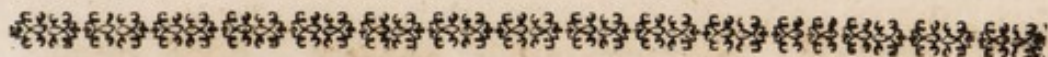
nonnisi instabilem pulsum dicrotum, leviaque admodum capitis symptomata exhibuerunt.

Reliqui quinquaginta quatuor sub observationis meæ decursu hæmorrhagiam patiebantur.

In eorum octo hæmorrhagia, & alia, quæ comitabantur, capiti inimica symptomata, pulsum variationibus haud regulariter responderunt, nec pulsus ipse in illorum quatuor regularis deprehensus fuit.

In triginta ex reliquis quadraginta sex hæmorrhagia, symptomataque, cum pulsu dicroto, toto, quo hic perduravit, tempore, exactius responderunt. In sex pulsus irregularis erat.

Denique in reliquis sedecim, inter quos duo pulsum irregularem habebant, hæmorrhagia, & symptomata adparuere cum æquali ad pulsûs dicroti durationem constantia: etiamsi quinque tantum, aut sex ad summum, exacte juxta conditiones, a *Solano* in suis prædictionum regulis memoratas, sanguinem excernerent.

C A P U T II.

*Productum propriarum mearum observationum
circa pulsum intermittentem.*

EX viginti tribus hominibus, in quibus pulsum intermittentem observavi, unus solummodo regularem ac permanentem intermissionem habuit; & in hoc, juxta traditas a *Solano* regulas, expectationi meæ diarrhæa respondit.

In aliis viginti duobus pulsus intermissio irregularis erat, nec permanens; & licet diarrhææ inde significatæ, juxta *Solanum*, absolute confidere non liceret*,

E 2

ni-

* Pag. 30. n. 3.

nihilominus eorum septendecim unum, vel plura, frequentium symptomatum valde regulariter patiebantur; *Tormina* scilicet, *borborygmos*, *flatus*, *hæmorrhoides*, *alvum laxam*; & in paucis quibusdam *insolita alvi constipatio*, aut *indigestio* quædam aderat.

In duobus ex quinque residuis casibus, symptomatum horum cum pulsûs intermissione consensus magis irregularis ac æquivocus, & in tertio quodam exiguus admodum deprehendebatur; cum hac tamen notabili circumstantia, quod, postquam purgatus esset æger, intermissio gradatim diminueretur, & evanesceret.

Denique ex toto numero quinque illorum in ultima paragrapho memoratorum casuum, duo solummodo reliqui omnibus prædictis symptomatibus plane liberi permanserunt.

C A P U T III.

Generales animadversiones circa totum subjectum.

EX prægressis observationibus apparet, quod respectu omnium, in quibus ego pulsum dicrotum observavi, istorum, qui vel hæmorrhagiam narium passi sunt, vel manifeste saltem ejusmodi symptomatibus affecti, quæ pro inclinatione ad talem hæmorrhagiam, aut ejusdem deficientis sequela, venire possent, ad illos, qui neutro horum fuerunt adfecti, proportio aliquantum major sit, quam sedecim ad unum.

Istorum, qui variis tantum capitis symptomatibus impetebantur, ad totum numerum, aliquanto major, quam unum ad tria.

Istorum, qui regulariter hisce symptomatibus cruciabantur, ad totum, fere ut duo ad septem.

Istorum, qui sanguinem dimittebant, ad totum, fere ut quinque ad octo.

Isto-

Istorum , qui sanguinem certo certius de naso excreverunt , ad totum , fere ut octo ad quindecim.

Istorum , quorum hæmorrhagiæ , symptomataque post hæmorrhagias remanentia pulsui mediocriter respondebant , ad totum , fere ut unum ad quatuor.

Istorum , quorum hæmorrhagiæ ac symptomata pulsui exactius responderunt , ad totum , ut duo ad quindecim .

Istorum , quorum hæmorrhagiæ *Solanianis* legibus exacte respondebant , ad totum , ut unum ad viginti .

Juncta proportio istorum , in quibus vel supra memorata symptomata , vel hæmorrhagiæ , quamdiu pulsus dicrotus subsisteret , regulariter perseverabant , ad totum , ut duo ad tria.

Inter omnes illos , in quibus narium hæmorrhagias observavi , postquam observationum *Solanianarum* cognitionem adeptus sum , in duobus tantum pulsus dicrotus deërat.

Hæ observationes , licet iis , quas *Solanus* adlegavit , longe inferiores , nihilominus omnino novæ sunt in medicina , ac , consonis etiam non sustentatæ factis , admodum mirabiles videri debent.

Jam vero , quoad mearum observationum defectum , necessarium est animadvertere :

1°. Quod , cum ex centum & quatuordecim hominibus , in quibus hæmorrhagias & supra dicta symptomata observavi , viginti octo , id est quarta fere pars , irregularem pulsum habuerint , regularis , sive symptomatum , sive hæmorrhagiæ ipsius , adparitio expectari non potuerit .

2°. Quod summa pulsum irregularem , undecim , in casibus irregularibus triginta tribus , exacte unam tertiam totius constituat : altera vero pulsum irregularem ,

rium, septendecim, in casibus magis regularibus octoginta & uno, non omnino unam quintam totius efficiat. Unde apparet, sumptâ regularium atque irregularium casuum proportionem, ultimos hos plerumque tales fuisse, qui irregulari pulsu stipati erant.

30. Quod ex toto numero, in universum, vix quinque, aut sex, acutis febribus laboraverint; harumque nulla talis fuerit, quales, juxta practicos nostros Auctores, ad hæmorrhagias multum inclinare solent; & quod illæ, quas ego observavi, hæmorrhagiæ, ut plurimum exigua quantitate, & absque insigni ullo naturæ impetu contigerint.

40. Quod in quibusdam ægris hæmorrhagiæ, quas ob pulsum dicrotum expectabam, non eruperint, donec quadam pressione aut concussione specie, spontanea ex. gr. sternutatione, alvi exonerandæ nixu, vel vomitu, adjuvarentur: quæ in his, ad superandam vasorum nasalium resistantiam, necessario requirebatur. Hæc resistantia in variis illorum, juxta quos observationes meas confeci, ex naturali morbosave harum partium siccitate, & propriæ iisdem mucæ secretionis defectu, manifestissime innotescebat. Atque ita quidem vera ad narium hæmorrhagiam propensio, sine ulla sanguinis apparitione, potest subsistere.

50. Quod ægrorum tali pulsu præditorum nonnulli, qui exiguâ valde copiâ dimittebant sanguinem, aut mucum tantummodo cruentum emungebant, licet variis diebus ita adfecti forent, id tamen mihi indicare operæ pretium non duxerint. Subinde mero casu detexi rem. Forte & alii, me inscio, eandem conditionem passi sunt. Quousque circumstantiæ istæ, ad excitandam inter *Solanianas*, measque observationes differentiam, concurrerint, Lectori determinandum relinquam.

Hoc etiam addendum habeo, observationes meas in genere non adeo completas esse, ac desiderassem. Omnes, paucis admodum exceptis, factæ fuerunt *Gadibus*
in

in Nosocomio *Sti. Joannis de Dios*. In plerisque ægris primam dicrorum atque intermittentium pulsum adparitionem, ultimumve terminum, observandi opportunitas non suppetiit; cum de pulsûs observationibus meis prævio statu haud satis instruerer, & plerique ægri, antequam hi pulsus cessassent, Nosocomio valedicerent. Quapropter ægrorum, pulsibus ejusmodi instructorum, præsentem statum illi sub quo ante & post fuerant (unde non exiguum lumen accessisset) comparare haud poteram.

Neque adeo mihi favit fortuna, ut pulsus incidui occurrerent, aut illi casus, ubi dicroti vel intermittentes pulsus gradatim (uti *pag. 29. no. 2.* dictum fuit) a majoribus ad minores adparitionis suæ periodos moverentur. Nullam etiam de crisi per vomitum, vel per urinam peculiarem experientiam possideo. Hi igitur casus ad ulteriorem experientiam integre referri debent.

Quamvis autem ob memoratos defectus propriæ meæ observationes nullam mihi potestatem tribuant, ut perfectum absolutumque de *Solanianis* prædictionum legibus judicium statuam, quædam tamen singularia continent, quæ certo inde determinare possim.

10. Apparet dari revera nexum quendam generalem inter memoratos a *Solano* pulsus & relativas eorundem crises; cum decima septima solummodo pars illorum, in quibus ego pulsum dicrotum observavi, hæmorrhagiis narium, variisve capitis adfectibus intacta manserit; atque interim (etiam si casus irregulares abstrahantur) duæ tertiæ totius numeri partes alterutro, & longe maxima horum pars utroque notabiliter adfecta fuerit; sternutatione præsertim, nasique plenitudine ac pruritu; quæ frequentiora, constantioraque observavi in talibus, qui hæmorrhagiâ ipsâ immunes erant.

Quandoquidem meæ circa pulsum intermittentem observationes paucæ sint, & satis uniformes, nullam illæ hîc recapitulationem exigunt. Recentem haud dubie Lector de laxa alvo, symptomatibusque, quibus hæc sti-

pata erat, ideam retinuit. Ad confirmationem illius inter pulsum intermittentem ac diarrhoeam nexûs, addere conveniet id, quod mihi a *Dno. Ferren*, primario apud *Parisienses* Medico, adseveratum fuit; videlicet, observasse se, pulsum hunc regulare adeo saburræ in primis viis collectæ symptoma esse, ut intermissio purgato ægro evanesceret; seque ideo, ob repetitam ejusdem rei experientiam, intermittentem in acutis febribus pulsum pro legitima exhibendi purgantis indicatione adsumere. Observatio certe *Solanianis*, meisque valde analogâ! Hæc animadversio, cognito quodam in praxi negotio, ulterius corroborari posset; scilicet, quod pulsus intermittens non raro vermium in primis viis nidulantium symptoma exhibeat. Qualiscumque hujus rei causa fuerit, factum utique proposito meo manifeste favet.

20. Non obstante varia evidentia, quæ ab initio hujus operis in favorem nexûs inter supra memoratos pulsus & relativas eorundem crises observati, ex *Solano*, aliis in *Præfatione* adlegatis Medicis, *Prospero Alpino*, illis qui sub finem præsentis operis sequuntur, ac denique ex me ipso adparet; Omni, inquam, hac evidentia non obstante, ex numero illorum, qui juxta aliquot mearum observationum sub pulsu dicreto nullam narium hæmorrhagiam passi sunt, vel eandem non exacte secundum *Solani* Regulas patiebantur, constat pulsum hunc inclinationis ad hæmorrhagiam narium signum potius & effectum, quam uti ipse sine ulla hæsitatione pronuntiaverat, absolutum certumque ipsius talis hæmorrhagiæ indicium habendum esse. Quod autem verus dictæ inclinationis effectus sit, ex hujus pulsus evanescencia, dum hæmorrhagia, omnesque ad novam alteram dispositiones, non amplius subsistunt, legitime concludere possumus. Hocque aliquoties observavi †.

30. Cum

† Vide Parte II. Sect. 2. Cap. 1. obs. 4. & 5. Varia ejusdem rei exempla ex aliis per totum hocce opus passim videri possunt, sed præcipue Parte I. Sect. 2. Cap. 1. obs. 7. & Part. II. Sect. 2. Cap. 2. obs. 7. & 8.

30. Cum ipsi hæmorrhagiæ ex pulsûs dicroti adparatione non semper absolute possimus confidere, multo minus tempus, quo hæmorrhagia accidet, exacte prædeterminari poterit; qualescunque demum remoræ rationes fuerint. Idque etiam mihi ab amico meo *D. Joanne de Pedraza y Castilla* confirmatum fuit, qui, licet *Solanianarum* prædicendi regularum veritatem frequenter expertus (uti ad calcem hujus operis ex aliquot casibus adparebit), nimis tamen iisdem confidendo aliquoties deceptus fuit. Quin & *Solanus* in quadam, paucis postquam *Antequera* redieram mensibus, ad me data epistola ipse confessus est, quod in variis, qui ipsi exiguo ante tempore occurrerant, casibus indicatæ per pulsûm crises, diversorum in ductibus excretoriis, fluidisve evacuandis, impedimentorum respectu, intra tempus suis prædictionis legibus limitatum minus regulariter accidissent: attamen, remotis hisce obstaculis, easdem immediate comparuisse testatus est.

Reperiuntur quædam hæmorrhagiarum species, quæ probabiliter nullum cum pulsû dicroto nexum habere queant; tales scilicet, quæ citra ullum naturæ conatum fiunt, & ex simplici capillarium nasi vasculorum dilatatione, erosioneve sponte eveniunt: quandoquidem, pulsû dicrotum generalis illius solidorum statûs, qui cum aliquo impetûs ac contentionis gradu ad hæmorrhagiam narium tendit, effectum esse concipio.

Jam ad generales quasdam circa pulsûm intermittentem animadversiones transeo; qui, cum longe facilius, quam pulsû dicrotus percipiatur, multarum etiam exquisitarum observationum subiectum fuit, dum integre fere neglectus jaceret alter. Illorum, quibus intermittens pulsû diu familiaris fuerat, dissectio plane in lucem eduxit causas, unde is, in variis cordis, sanguiferorum eidem adjacentium vasorum, pulmonumque morbis ac impedimentis, producat; & theoria mechanica aptos nos reddidit pulsûs intermissionem ex iisdem causis demonstrandi. Omnes ejusmodi casus, quos ingeniosus quivis Medicus haud dubie
no-

novit, evidentissime totidem istius regulæ, qua pulsum intermittentem pro criticæ diarrhœæ indicio *Solanus* statuit, exceptiones suppeditant. Sed similium casuum Auctor, qui legendo valde parum profecerat, aut non attenderat saltem, nullam plane notitiam possidebat. Evidens est, in universum loquendo, pulsum familiarem non posse esse criticum †.

Præter cognitæ familiaris pulsum intermissionis causas, alias quasdam ex evidentibus principiis demonstrare possumus, quæ instabilem, crisiq̃ue omnino extraneam intermissionem excitant; hujusmodi sunt spasmi, convulsiones, inflammatio cordis, debilitas, insolita repletio aut inanitio, cum paucis aliis æque obviis, quæ judicio pollentem Medicum non decipient. Ejusmodi casus totidem etiam generalis, circa pulsum intermittentem, *Solanianæ* regulæ exceptiones pariunt.

Sed pulsus hujus adparitionem ad tales, quales hætenus memoravi casus restrictam non esse, ex materia facti certo constat. Unde varias alias causas supposuerunt, nullas autem plane demonstrarunt, aut cum tolerabili quodam certitudinis gradu particularibus casibus adplicuerunt Theoretici. Hæ igitur in possibilitatum mere abstractarum classe remanere debent, quas vera eruditione instructi viri non curant. Unde certo colligitur, nos in omni ejusmodi casu sufficientibus sub præsentī doctrinæ statu rationibus minime instructos esse, ut intermittentem pulsum diarrhœæ indicium renuamus.

Hoc integre ab experientia pendet, & per eam determinari debet; licet causa mechanica relationis dicti pulsus ad diarrhœam, vel aliorum criticorum pulsum ad singulas suas evacuationes, perpetuo maneret mysterium; vale hætenus esse; confiteri cogimur.

Propriâ experientiâ præsentio, quam, primo hujus
tra-

† *Ballonius* alicubi in suis *Epidemicis* pulsus dicroti familiaris exemplum habet; unicum hujus generis, quod unquam deprehendisse memini.

tractatûs adspectu , ad formandas secum de illorum pulsuum causis mille diversas explanationes , prout futuri sint ratiocinatores plurimi ; *Causis* , ab omni crisis idea penitus alienis ; verum , exactam ad circumstantias , sub quibus pulsus tales frequenter accidunt , attentionem inania hæc imaginationis phantasmata subito dissipaturam esse , non minus prævideo ; speroque fore , ut hoc monitum æque efficaciter eadem præcavere valeat.

In media ista obscuritate , ex variis , quas circa reciprocis pulsuum criticorum ab uno ad alterum carpum transcursus confeci , observationibus , licebit , credo , conjicere , ipsos neutiquam a causa quadam , ad cor tantummodo , vel generale vasorum sanguiferorum systema , limitatâ , procedere : etenim demonstrari potest in utroque casu , dextri sinistrique lateris arterias per communem aortæ truncum æqualiter inde adficiendas fore , nisi unius lateris vasa , structurâ aut robore , ab illis , quæ opposito lateri inhærent , differant ; quod sæpe ultimo hoc respectu obtinere fateor , quia , in universum , evidentior in dextro , quam in sinistro carpo , brachio hujus lateris plerumque minus exercitato ac debiliore , pulsus dicrotus observavi . Verum evidens est , hanc tunc , omnesque alias , ex præsentis hypothesei natas differentias stabiles , neque in eadem persona ab uno latere in aliud varie transferendas esse . Posituræ etiam , vel sitûs corporis diversitas , adeoque inæqualis axillarium brachialiumve arteriarum diversis temporibus compressio pro dicta pulsûs talis in eadem persona translatione adlegari posset ; sed iterum , sæpe nimis regulare deprehendi symptoma hoc , ut causæ adeo instabili possit attribui . †

Nihil aliud igitur , cui proprie adscribi queat hocce phænomenon , remanet , præter nervos (primas nempe

† Quod autem , illam pulsuum criticorum translationem cuiusque arteriarum compressioni non deberi , evidentius etiamnum probat , hoc est , quod pulsus dicrotus subinde minuitur , quin & evanescat , dum interim pulsus iste , in quo ipso id accidit , plenior liberiorque insurgit . Vide Part. 2. Sect. 2. Cap. 1. obs. 8.

pe ab origine corporis motrices potentias), quos, tam vulgari experientia, quam Anatome, in distinctis suis distributionibus distinctas actiones habere, & diversimode unum alterumque corporis latus eodem tempore adficere posse, novimus.

Inter alias quasdam differentias, dicrotos atque intermittentes pulsus, qui prius in utroque carpo æquales fuerant, in dextro carpo aliquot horarum, imo integræ diei spatio disparuisse penitus, cum interim in sinistro solita sua evidentia persisterent, tuncque iterum ex hoc in priorem transiisse comperi. Unde ob supra dictas rationes admodum probabiliter inferre licet, non solum translationem, aliasque pulsuum illorum differentias, sed & ipsos pulsus ex immediato nervorum in cor, & junctum ipsi vasorum systema influxu procedere, quæ omnia casum, causis suis a vulgaribus pulsuum irregularitatibus admodum distinctum, innuunt.

Quantumvis observationes meæ, generaliter loquendo, iis, quas adlegavit *Solanus*, cedere debeant, agnoscendum est nihilominus ipsas in universum ad ejusdem, quam ille proposuit rei demonstrationem tendere, simulque, a numerosis etiam, quæ Auctor produxit, testimoniis abstrahendo, insignem fidei gradum factis ejus adjicere: hæc autem licet vera sint, illis tamen, quæ ipse observavi, edoctus, omnes circa hoc negotium *Solani* observationes æqualis, cum iis, quas edidit, exactitudinis roborisque fuisse, vix existimem. Rarissimorum hujusmodi factorum numero ac varietate mancipata videbatur ejusdem imaginatio: eo usque, ut in casibus, quos una observavimus, si pulsu indicatæ evacuationes tardius nonnihil contingerent, semper, ut moras tales cum absoluta indicationis certitudine reconciliaret, minutas quaslibet rationes circumstantiasque vendendi proclivem invenerim. Persuasus erat se, observationum suarum adminiculo, fixam quandam perfectamque crises prædicendi methodum attigisse; uti ex ipsius legibus in operis hujus exordio animadverti potest; & imaginationis, novarum rariorumque rerum observatoribus nimis communi, præcipitantia, pro completo, hoc

re-

77

respectu , invento eadem divulgabat . Adeo difficile est humanæ indoli , sub blandientibus ideis , & propriæ in qualicumque successu satisfactionis exsuperantiâ , stabile præservare iudicium !

Manifeste patet , quantum ego a *Solano* differam , ad simplicem inter observatos a me pulsus & relativas eorundem crises nexum , universum negotium reducendo : *Nexum* , per quem critici naturæ impetus in lucem producti sunt , & , inconsultis antiquorum indiciis , sæpe ad aliquot dierum distantiam prænuntiatae crises ; per quem igitur eadem in posterum non minus fieri poterunt . Hæcque solummodo intentione præsentis observationes communico .

Sed simul etiam convictus sum materiem illam cum cautela , ac patientia tractandam esse . *Cum cautela* , ut peremptoria prognosis evitetur , vel falsa crisis spes , dum forte inefficax tantum in eadem propensio obtinet : *Cum patientia* , ut omnia , quæ criticos pulsus stipant , symptomata accuratissime perpendantur , ac constanter insistatur observationi similium casuum , licet res , sive ob experientiæ in distinguendis hisce pulsibus defectum , sive ob casuum ipsorum irregularitatem , non statim pro voto succederet . Cuicumque non libuerit hisce conditionibus examinare negotium , ille potius omnino abstineat .

Considerandum est quam exiguâ absolutæ in medicina certitudinis portiunculâ gaudeamus , adeoque quanti momenti , quanti pretii , quodlibet , quod superaddere possumus , certitudinis granum æstimare oporteat : hoc autem , variarum ad ejusdem rei demonstrationem circumstantiarum concursu , evidenter acquirimus : quo magis multiplicantur illæ , eo major certitudo nascitur . Jam vero , etiamsi iste , de quo hætenus egimus , nexus , futurâ experientiâ , minus adhuc stabilis deprehenderetur , ac mihi adparuit , attamen , cum idem absque ulla lite in universum factis demonstratus fuerit , liquet cujuscumque ex supra dictis pulsibus adparitionem , cognitis aliis evacuationum pulsu indicata-

rum

runi criticis indiciis conjunctam , insigniorem pro crisi evidentiam formare debere , quam ex sola cujuscumque horum signorum numeri præsentia obtineri possit .

Ut ut moderna praxis generaliter ad avertendas crises comparata videatur , nihilominus evincunt facta , eas aliquando , imo & post repetitas evacuationes , omnifque generis remedia contingere † . Cum igitur natura adeo immutabiliter propositum teneat , impendentis crisis prænotio ingens certe privilegium æstimandum erit . In ipsis illis casibus , ubi non nisi inefficax tantum ad crisin propensio obtinet , summi Medico momenti est , ad quam evacuationem inclinet natura , vel , ut aliis verbis utar , quis tunc verus status , quæ actio , quæ œconomia sit morbosæ machinæ , cognoscere . Aut hanc esse oportet , quam sequetur Medicus , evidentiam , aut nulla erit : & quidquid ad exactiorem hoc respectu cognitionem ducit , attentionem investigationemque meretur omnium , qui humano generi bene volunt . Unicus ille est , ad quem adspiro , scopus , Lectorem porro propriæ suæ in futurum experientiæ relicturus .

Sed , ut absque partium studio examinari queat negotium , necessarium erit remove difficultates quasdam , legitime forsan *præjudicia* adpellari possent , quæ contra crises a *Paracelsi* atque *Helmontii* temporibus apud plerosque Medicos prævaluerunt , & ad ipsam hujus operis mentionem ingentem male fundatarum objectionum nubem excitare possent . Has igitur , debita non minus prædominanti consuetudini reverentiâ , ac decente quam requireret veritas libertate , in sequenti capite considerabo .

CA-

† Tot hujus rei exempla in præsentī opere reperiet Lector , ut opus non sit , ea hic speciatim indicare .

C A P U T I V.

*Monita quædam generalia de Natura crisiûm ,
earumque apud Antiquos consideratione,
& apud Modernos neglectu .*

EX universali crisiûm hac nostra ætate neglectu merito metuendum est , ne opus hoc , tamquam fraudulentum , imaginarium , & ad resuscitandas in praxi medica ab *Hippocrate* traditas , diuque jam explosas crisiûm nœnias directum , multorum censuram subeat .

Ut objectionem adeo speciosam præcaveam , Lectorum veniâ , observare liceat :

10. Quod in hoc opere pateat , me unice tantum particularibus factis insistere ; hæcque ipsa solummodo ad incitamentum (ni pessime fallor , sufficientissimum) medicæ artis cultoribus proponere , ut suas circa hanc rem observationes instituunt , sicque multiplicatâ magis experientiâ quousque ea obtineat , & quantum ipsi confidere liceat , determinari possit .

20. Posito etiam , quod in communi praxis decursu crises neque fiduciam , neque expectationem mereantur , agnoscendum est nihilominus facta in hoc opere communicata suis meritis non plane destitui , quatenus varios particulares casus , de quibus nunquam ante cogitatum fuerat , in lucem protrahunt , & pro exemplis serviunt in ejusdem saltem naturæ casibus , qui subinde naturaliter debebunt occurrere , cum jam inde toties paucorum annorum spatio observati fuerint .

30. Præter criticarum naturæ inclinationum notitiam , quam facta hæc nobis in universum suppeditant , negari nequit ex datis circa pulsum intermittentem observationibus speciale lucrum medicinæ accedere . Notissimum est quam fatales a modernis æque , ac antiquis Auctoribus pulsus hujus in acutis febribus apparitioni pro-

prognoses connexæ fuerint *. Quæ vani terroris, desperationisque scenæ inde in familiis productæ! quam pudendi Medicorum errores, qui in ejusmodi casibus plus semel mortis sententiam ægris suis absolute pronuntiarunt, eosdem sub panicis horroribus derelinqentes, dum interim sagacior natura partes suas feliciter in occulto ageret, & juxta communes leges perficeret curas, quas negligentior artifex propriæ defensionis causâ ignoranter vocabat miracula! Jam vero cum terrores illi, erroresque iis, quæ commemoro, factis efficaciter sublatis sint, intermittens in acutis febribus pulsus nullam amplius sua sponte formidinem ingerit, tunc tantum mali ominis evadit, quando alia ab hoc distincta signa concurrunt, indicando quod non sit criticus, crisis inde significata non conveniat, vel æger nimis debilis haud sufficiat sustinendo. Medicus etiam vano metu liber sibi relinquitur, ut pacata mente ex toto morborum statu judicet, an pulsus intermittens periculum, an felicem potius crisin præfagiat. Si nullum aliud eu præfenti opere beneficium medicina caperet, quam multiplicata innoxiarum pulsus intermissionum exempla in casibus ubi generaliter lethales haberi consueverant, non exigui sane momenti negotium existimandum foret.

4°. Licet ex plerisque modernis Scriptoribus ac Practicis antiquas cricum observationes universaliter fere neglectas esse constet, ausim tamen periculum facere intrepide adferendi, nunquam hætenus probatum publice, observationes hæc falsas, vel precario adsumptas esse, aut nostrum earumdem neglectum a quocumque auctore legitime justificatum fuisse.

Equidem me, ea qua nunc a libris meis absum distantia, non satis præparatum fateor, ut rei huic vividam illam, cujus capax foret, ex parte veterum, lucem adferam: attamen, cum id hætenus neglectum fuerit, frequentes, quæ casu penes me jacent, animadversiones

* Hoc ad pueros, aut provectæ ætatis homines, non extenditur. Vide pag. 58.

nes Lectori non injucundas fore speraverim .

Ut inutilis objectionum , quæ tam frequenter in crifium doctrinam accumulatae sunt , farrago removeatur , incipiam observando , quod non obstante operum *Hippocrati* vulgo attributorum confusione , multiplicibusque , quæ in iisdem occurrunt , contradictionibus , nihilominus ex generali totius consideratione appareat ; 1º. Ibidem non doceri , omnes acutas febres per crifin terminandas esse ; 2º. Præter dies *Septenarios* ac *Semiseptenarios* dictos (quam proprium , vel improprium nomen fit , a præfenti meo proposito alienum est , quod unice substantiam rerum sub ufitatis earundem denominationibus respicit) ; præter hos , inquam , alios etiam , ut quintum , & nonum pro diebus criticis agnitos fuisse ; 3º. Dies *Pares* similiter in criticorum classem admissos ; adeoque quantum ex factis , quæ his aliisque *Veterum* operibus continentur , colligere licet (omnes accessorios errores , & philosophicas imprudenter huic subjecto intrusas fabulas rejiciendo) , veram crifium doctrinam nihil in genere aliud portare , quam 1º. Quod dies *Septenarii* ac *Semiseptenarii* criticis febrium acutarum revolutionibus , & talibus plerumque revolutionibus , quæ ad ægri sanationem tendunt , sine ulla , præsertim crifium minus faventium respectu , aliorum dierum exclusione peculiari quodam modo dedicati sint ; 2º. Quod crifes per signa hoc scopo a *Veteribus* descripta prævideri queant .

Si semel hunc nodum esse conceditur , uti ego concedendum arbitror , omnes illæ objectiones , quæ contra *Hippocratis aphorismum* 61. sectionis 4. , aliaque similia loca ; contra numeros *Pythagoricos* , prætextamque crifium , & dierum criticorum cum Lunæ cursu conformitatem * , fuerunt productæ ; reperta in variis *Septenariorum* ac *Semiseptenariorum* dierum combinationibus , atque in eorundem cum diebus paribus consensu ,

F

con-

* Hoc simpliciter juxta *Galenî* hypothefin , neutiquam vero juxta rationalem , a doctissimo DOCTORE MEAD in suo *de Imperio Solis & Lunæ tractatu* propositum , sensum intelligo .

contradictio; una cum mille aliis ejusdem farinæ objectionibus, licet tanto clamore a variis auctoribus urgeantur, evidenter rerum tantummodo superficiei inhærent, & a substantia, veraque crîsum doctrina recedunt plane.

Præterea manifestum est illas objectiones, quæ ex supposita in enumerandis acutarum febrium diebus differentia illatæ sunt, precarias, & enerves esse, cum in particularibus, qui pro antiquis crîsum observationibus adlegantur, casibus differentia hæc nunquam absolute probata fuerit.

Illæ, quæ ex abstractis ideis Theoreticis derivantur, absolute pueriles sunt; quia nos in variolis, morbillis, intermittentibus febribus †, variisque aliis indies occurrentibus morbis, nunquam hætenus regularium crîscarum periodorum causas demonstrare potuisse, agnoscere cogimur. Hujus indolis negotia præsentis nostræ in Theoriæ Medicæ cognitione portiunculæ vires in tantum superant, ut illa per abstracta quævis ratiocinationis principia sive probare, sive refutare velle pro absurdo æque molimine haberi debeat.

Totam ergo controversiam inter illos, qui supra memorato sensu pro crîsum consideratione pugnant, & plerosque *Modernos* Præcticos, ad materiam facti utrimque integre reduci patet.

Veteres sua ex parte instituisse factis, eademque produxisse, & facta hæc a *Modernis* quibusdam confirmata esse, ignorat nemo.

Sat erit præsentî meo proposito (quod unice eo tendit, ut pro hoc subjecto capaciorum Medicorum attentionem curamque excitem) duo hîc in ipsis nostris Septentrionalibus terris, a binis eximiis Præcticis, uno antiquo, moderno altero, dicto ritu factarum observationum exempla sistere.

Mo-

† *Bellini* hac de re opinio ingeniosa tantum hypothesis.

Modernus est celeberrimus *Fredericus Hoffmannus*, adeo notus, adeo usitatus auctor, ut Lectorem ad generales ejus de crisi- bus observationes in *Tertio medicinae rationalis volumine* ablegare sufficiat: ubi antiquos vindicat, atque ex præclara quadragenariæ praxis experientia demonstrat in plerisque acutis febribus tertium, quartum, septimum, undecimum, vel decimum quartum diem pro revolutionibus criticis peculiariter notabiles esse; & ab omnibus aliis diebus nonum atque undecimum, pro infelici, quæ illas sæpe comitatur, catastrophe distinguit. Profecto vel tam regularis (qualis hic) experientiæ cursus alicujus ponderis atque auctoritatis æstimari debet, vel nulla esse poterit ars Medica!

Aliud exemplum a clarissimo *Foresto* sumam, auctore siue eruditione medica, siue experientia nemini suæ ætatis secundo. Cum opera ejus hoc tempore nonnihil rariora sint, variis Lectoribus longe magis placitum non dubito, si hîc illorum, quæ subjectum, quod tracto, respiciunt, compendium invenerint, quam si simpliciter ad fontem amandentur.

Ex quadraginta octo febrium acutarum historiis, ab auctore hoc † sine ullo hujus nostri subjecti peculiari intuitu enarratis, admodum memorabile est, triginta septem casus (id est, tres quartas partes totius numeri) vel crisi- bus stipatos fuisse, vel istis diebus terminatos, quos *Septenariorum* & *Semiseptenariorum* titulo insignierunt; 4º. 7º. 11º. 14º. 17º., & 21º., ex hoc numero, scilicet triginta septem, septendecim ægri crises subierunt, sex moriebantur: ingenti fane discrimine!

Ex hisce febribus, quinque quarto die terminabantur, tresque ægri peribant; duæ & viginti septimo, quibus alii tres occubuerunt; reliquæ, 14º. septem, 11º. binæ, 17º. una, & 21º. itidem una, feliciter desinebant.

Qui de quadraginta octo restant casus (hoc est quar-

F 2

ta

† Obs. & Cur. Med. edit. Rothomag. a p. 12. ad p. 77.

ta totius pars) vel crisi- bus stipati erant, vel terminati diebus sequentibus, 5°. 9°. 10°. 20°. & 24°. ; sed cum notabili hac a supra memoratis casibus differentia, quod hisce diebus binæ tantummodo crises contingerent; qui numerus casuum ad præsentem paragraphum pertinentium, quintam nequidem partem valet; dum interim numerus cricum, quæ *Septenariis* & *Semiseptenariis* diebus acciderant, casuum ad hosce dies spectantium, dimidiam fere adæquaverit. Quinque ægri sanabantur, sex alii peribant, id est tot præcise, quot ex triginta septem in duobus prægressis paragraphis memoratis interierant.

Septem ex his febribus nono die finiebantur, quibus quinque ægri succubuerunt; alius quinto die moriebatur; & ex binis casibus criticis unus lethalis erat.

Omnibus rite libratis, apparet evidenter, quam immensum omnes reliquos dies septimus, & quoad numerum, & quoad felices cricum, terminorumque eventus, superaverit: hic enim dies duodecim crises, sanationes novendecim, & tres solummodo mortes habuit. Proximus septimo decimus quartus erat, quo duæ acciderunt crises, sanationes septem, nulla mors. Quartus autem nonusque contraria ratione occurrunt; ex quinque, quorum febres absque crisi omnes quarto die terminabantur, tres perierunt; nono una tantum crisis adparuit, & ex septem hoc die terminis quinque lethales erant.

Prægressis observationibus constat pariter, ex novendecim, qui crises subierant; ægris non nisi unicum interisse (summum sane pro critica methodo patrocinium!); dum interim ex viginti novem, quibus crisis beneficium non obtigit, undecim obiissent. Sed & hîc conveniet maximi ad hoc negotium momenti observationem adjicere, scilicet, quod juxta traditas ab *Antiquis* regulas, varias illarum cricum *Forestus*, uno, duobus, tribus diebus, priusquam evenirent, prædixerit; uti curiosus quilibet Medicus, qui perlegendis istis historiis impendit operam, non minori oblectamento, quam fructu percipiet.

Longe absum, ut generales quasvis absolutas regulas ex tam parvo factorum numero constitutam: nec, ea a libris meis distantia, aliisque negotiis non omnino liber, exactam horum factorum comparisonem suscipere valeo, cum illis, quæ alii acutarum febrium *Historici* communicarunt; attamen, nisi me fallat memoria, ausim adserere, quod hoc, de quo nunc agimus, subjectum tali comparatione haud multum amitteret; desideraremque, ut ea legitime institueretur. Interea prægressæ animadversiones sufficiunt, evincendo, cresium doctrinam, recte intellectam validis facti testimoniis vere sustentatam videri, & a prudenti quovis Medico nullatenus vel pro ridicula tractandam, vel superciliose considerandam esse, donec hæc, aliaque similia facta per experientiam aut falsa, aut precaria probata fuerint.

Quoad Practicos porro cresium in Medicina usus, duo argumenta opponi possent. Primum, quod a præclaro quodam Medico objectum audii, in periculo consistit, quod, ne crises concomitetur, timent; ex supposito scilicet, quod hæc a violentâ tantummodo, ad evacuandam præpollentem aliquam fluidorum farcinam, naturæ luctâ oriantur: *lucta*, in qua oneri ipsa posset succumbere; quamque ideo avertere potius, quam periclitari, prudentia suadeat.

Revera agnoscendum est, quod violentia & agonix, quæ crilibus aliquando junguntur, una cum periculosis naturæ sub conatu critico deficientis effectibus, objectioni huic robur addant, probentque talia nonnunquam contingere; sed, in universum aliter se habere, evidenter fere ex sequentibus observationibus liquet.

10. Certum est multa cresium exempla, post insignes admodum per missionem sanguinis, purgationemque evacuationes, occurrere: quorum aliquot in hoc opere reperiri possunt.

20. Variæ crises citra ullum memorabilem in ægro tumultum, luctamve accidunt: quarum pariter aliquot in hoc opere exempla prostant. Hæ binæ observationes cum

cum objectione jamjam memorata subsistere absolute nequeunt.

30. Crises generaliter fixum quendam ordinem sequuntur: 1o. ratione dierum, quibus eveniunt; 2o. prægressæ coctionis, vel cruditatis respectu; unde, certitudine cuicumque alteri, qua in praxi medica gaudemus, æquali, cresium successus prævideri potest. Huic ex materia facti insisterunt *Veteres*, eandemque *Moder- ni* illi, qui conficiendis circa hoc negotium exactis observationibus dedere operam, confirmarunt; 3o. respectu signorum prognosticorum, per quæ crises tribus subinde, priusquam accidant, diebus prænosci possunt, dum nullus insolitus tumultus, luctave in ægro apparet, ut ex *Foresto*, *Solano*, aliisque probare licet.

Ex observationibus ultima hac paragrapho adlegatis evidenter sequitur, quod saltem in ibidem memoratis casibus elateres corporis, si id ita exprimere liceat, in antecessum ad tonum futuræ crisis intenduntur, omnisque eorumdem præcedens actio ad præparandum hunc eventum tacite concurret. Talem corporis conditionem, naturalem necessariumque sedis morbi, qualitatis morbosorum fluidorum, ac generalis in solidorum Systemate dispositionis, effectum esse apparet; quorum imperceptibiles combinationes, absque ulla periculosa violentia, ad certos quosdam mensuratos motus, & peculiariter fixas evacuationes, per simplicem proportionis ac harmoniæ effectum, totum determinant. Prævia hæc ad crisin præparatio, sub circumstantiis in tribus prægressis paragraphis memoratis, evidenter nihil aliud est, quam stabile naturæ † opus, aut illius corpori propiciantis mechanismi, quem destinavit creator, ut gradatim subigeret, tuncque expelleret, quidquid ulla ratione noxium reperitur, per talia particularia emissaria, quæ juxta combinationes jamjam indicatas, capacissima

NOTULA INTERPRETIS.

† Toties hic & alibi, passimque in Scriptis Medicis, *Nature* nomen, *Nature* opera prædicantur, ut utile duxerim peculiarem, ad calcem hujus opusculi dissertationem addere, quæ *Naturam* illam, ejusdemque dotes & actionem explicet.

ma sunt concedendi transitum. Hoc naturæ opus perpetuum est, constans, atque uniforme, quia a permanenti principio, ipsa nempe corporis nostri structura derivatur. In levibus febriculis talia fere imperceptibiliter eliminantur; evidentius autem in gravioribus; at tunc solummodo cum violentia, tumultu, & periculo, quando corpus violentissime afficitur, vitalesque elatere ad rupturam parati sunt. In postremo hoc casu, hocque unico supra memorata objectio locum tenet.

Secunda objectio consistit in incertitudine prævidendi crises: cuius responsum in tertia parte illius, quod ad primam objectionem dedimus, quodammodo anticipatum fuit. Sed primarium profecto hoc est, objectionem istam mere arbitrariam, & documentis destitutam esse. *Antiqui* sua ex parte propugnarunt facta; qua de re aliquot jam inde exempla protuli; & ex his fixas pro cresium prædictione regulas constituerunt: *Facta*, & *Regule*, utraque æqualiter ipsis nostris temporibus, ut varios alios præclaræ famæ Medicos taceam, a magno *Boërhaavio* adoptata. Tam longæ, totiesque repetitarum observationum seriei pondus haud dubie sentiet, quicumque perpenderit.

Quæritur jam: ex quibus factis, illæ, ab *Antiquis* pro cresium prædictione constitutæ, Leges falsæ aut præcariæ demonstratæ sunt? Per quos Auctores? In quibus circumstantiis?

Oportet hîc animadvertere, nullas observationes aliqua justitiæ specie contra *Antiquorum* illas urgere posse, nisi tales, quæ juxta ipsorum normam factæ sunt. Manifestissimum est, quod si tota signorum series, quæ juxta *Veterum* observationem ad futurarum cresium cognitionem ducit, cruditatis videlicet & coctionis indicia, una cum iis, quæ imminentem crisin indicant, vel illorum aliquod, in morbi historia neglecta fuerint, tunc hujusmodi historia sine evidenti consequentiæ vitio contra *Antiquarum* circa crises observationum certitudinem adlegari nequeat; quia una pluribusve ad cresium cognitionem absolute requisitis conditionibus ma-

nifefte caret . Iterum ; licet obfervatio hæc dicto re-
 fpectu penitus perfecta foret , fed Activus Practicus , na-
 ta in ægro revolutione critica (quæ sæpe febris exacer-
 batione , anxietate , fubinde etiam delirio ftipatur) ,
 evacuationibus , narcoticis , aut aliis quibuflibet intem-
 peftivis remediis naturæ operationem turbaverit , ma-
 nifeflum eft , in fimili cafu defectum crisis (fi hæc
 deinde deficeret) nulli in *Veterum* obfervationibus incer-
 titudini attribuendum fore . Itaque fecundo quæritur :
 utrum vere in medicina obfervationum accurate juxta
Antiquorum normam factarum feries aliqua exiftit , quæ
 illas , quas ipfi circa cruditatem , coctionem , crifiumque
 prædictionem adlegarunt , evertat ? Quod fi ita fit ,
 tales obfervationes omnium oculis exponantur ; fin fe-
 cus , moderna nofta in acutis febribus praxis multis
 difficultatibus , quæ nondum hætenus elucidatæ funt ,
 fubjecta erit .

Notum eft certam quamdam curandi methodum ,
 non improprie *Herculeam* appellatam , præfenti hac æta-
 te in medicina prædominari ; illam intelligo , qua na-
 turam fubjugare conantur Medici , & cogere acutas fe-
 bres , ut ea via incedant , quam ipfi fuprema ratioci-
 nationis poteftate , antiquis de naturali morborum ho-
 rum decurfu ac progreflu obfervationibus non curatis ,
 in fingulis fymptomatibus convenire exiftimant . Sic
 ad cujufcumque infolitæ anxietatis , delirii , exacerb-
 ationis febrilis adparitionem fanguinis ftatim miffio ,
 veficatoria , opium , aliave remedia præfcribuntur , non
 examinando , uti fecerunt *Veteres* , ex antecedente febris
 in omnibus fuis circumftantiis decurfu , an ea , quæ ag-
 grediuntur , accidentalialia tantum , an critica potius fym-
 ptomata fuerint : quæ tamen res in determinandis va-
 lidis quibufcumque remediis , ut ex diverfis exemplis
 practicis judicari poteft , fummi fane momenti videtur .
 Vix aliquem modernum Medicum reperiri credide-
 rim , qui fibimet *Galen*i vices non optaret , dum ma-
 gnus hicce vir , ex imminentis criticæ narium hæmor-
 rhagiæ præfcientia , juffam in *Romano* juvene ab aliis
 Medicis venæ fectionem averteret , & felici prædictio-
 nis fuæ fucceffu immediatam ægro fanitatis recupera-

tionem, famamque sibi gloriosissimam compararet. In tertio, de *narium hæmorrhagiis*, prima hujus Operis parte, a Doctore *Alvarez* adfirmato casu, haud existimem, quod ullus sani judicii Medicus sibi gratulatus fuisset, si, crisin præcedente vespera, ægro misisset sanguinem, uti Doctor *Alvarez* decreverat; aut, pacata mentis consideratione, tam subitam, tam completam curam ab artificiali sanguinis missione expectasset, qualem ibi hæmorrhagia critica producebat. *Ballonium*, exactum naturæ observatorem, agnitumque limati judicii Practicum, in primo suo *Epidemiorum libro*, quascumque, adpropinquante, vel præsentie die critico, evacuationes strictissime prohibere, memini; post leve purgans, sexto acutæ febris die exhibitum, violentas periculosasque hypercatharthes sæpe se vidisse, testando. Similis observatio in 4°. *Libro Περὶ Νόσων*, *Hippocrati* adscripto, prostat.

Cum metuam, ne præcipientes quidam *Theoretici* duo hæc prostrema monita, tamquam præoccupatæ imaginationis, & antiquæ medicinæ superstitionis effectus considerent, illorum causâ, e re esse poterit, ut ea maximi, quem præsens ætas, & quæcumque forsan post *Hippocratem* alia, produxit, Practici auctoritate confirmem. Hoc charactere celeberrimum olim Doctorem *Radcliffium* ultro agnoscat quivis. Magnum huncce virum religiosa quadam, & stupende felici criticorum naturæ operum observatione imprimis claruisse, & quoad omnium turbantium remediorum, mitissimorumque etiam cathartorum usum in acutis febribus cautissimum fuisse abunde innotuit. Inter varia ipsius de hoc negotio sententiæ exempla, a Medico quodam, meritis & candore præclaro, qui ei admodum familiaris fuerat, sequens mihi narratum fuit. Sed, dum factum memoro, eorum, quos concernit, nomina supprimam, ut invidiosa quævis & inutilis in ipsorum memoriam animadversio caveatur. Æger quidam, febre acuta laborans, eodem, quo leve purgans sumpserat, die, hypercatharsi moritur: ille, qui præscripserat, producit formulam, & pro sua justificatione, medicamenti lenitatem adlegat, quod adeo blandum videbatur Medicis, quos ea

occasione convenerat, ut ipsum ab omni mortis imputatione prorsus liberum declararent. Doctor *Radcliffe*, cujus ea de re judicium quærebatur, post naturæ symptomatumque febrilium examen, cathartici revera lenitatem agnoscit; sed, proprio sibi emphatico stylo, pronuntiat, *Fuisse intempestivum, impeditam inde crisin, adeoque occisum ægrum.*

Hanc Medici, qui admirabili in cognoscendis morbis sagacitate, & incomparabili praxis suæ successu, novum dignitatis auctoritatisque gradum medicinæ addidit, sententiam, apud violentissimos etiam cricum hostes, alicujus momenti æstimandam fore, merito sperari potest.

Ex paucis hisce, inter mille alias selectis, animadversionibus adparet, quam imprudens periculosumque esse possit, sine ullo ad crisis observationem respectu, valida in singulis febris acutæ mutationibus medicamenta præscribere.

Hoc non acutarum tantum, sed & intermittentium febrium ratione, per novas atque exquisitas *Hippolyti Francisci Albertini*, in *Actis Academia Bononiensis anni 1731.* traditas observationes ulterius etiam corroborari posset: *Observationes*, iis, quas alii deinde Medici eidem Academiae communicarunt, adeo universaliter confirmatas, ut, easdem pro veris, constantibus, atque fide dignissimis, in publicum emittere eruditissima hæc *Societas* minime hæsitaverit. Cum *Acta Bononiensia* omnium manibus non terantur, pluribus Lectoribus placitum crediderim, si hîc earum, de quibus loquor, observationum compendium deprehenderint.

10. Accurata & diuturna experientia observavit *Albertinus*, nullum ægrum corticis peruviani ope a febre intermittente plane, tutove, curatum fuisse, nisi immediate, brevi post, vel tardius nonnihil, crises subiret, similes istis, quæ in febribus per alia remedia, vel per naturam curatis semper fere observantur. Animadversio, quæ tales eludit Medicos, quorum in ob-

fer-

fervendo diligentia una cum febre cessat, nec toto convalescentiæ stadio ægrum prosequitur.

20. Usus corticis varias cricum distinctas species, sudores, diarrhoeas, urinæ, imo & salivæ fluxum, auctamve, & ab illa, quam ante habebat æger, diversam, foetidoque nidore distinguendam, perspirationem promiscue adducere. De ultima hac unum ex variis notabile exemplum feligit, ubi, post usum corticis, prout critica illa perspiratio diversa ratione (si id ita exprimere liceat) fluere vel refluere, ita pariter melius pejusve habebat æger; sicque sub dubia sanationis & recidivæ vicissitudine perseverabat, donec stabili aliquot dierum fluxu perfecte tandem convalesceret. Proprietatem hanc, cricum interventu curandi, in omnibus aliis febrifugis, validisque in universum remediis, animadvertit *Albertinus*.

30. Quemadmodum salutares corticis effectus ad peculiarem aliquam crisin limitati non sunt, ita nec tempus, quo cricum harum una quædam vel plures post remediis istius usum adparent, stabile & regulare occurrere: aliquando tunc tantum contingere crisin, postquam aliquot jam diebus intercepta per corticem febris fuit, & in pristinam sanitatem rediisse videtur æger†; sed, absque crisi, intutam curam.

40. Crises has non febrim tantum, sed & notas inde recentes viscerum obstructions tollere.

50. In febribus intermittentibus, quas præcessit, aut

co-

† Simile quid præclarissimorum inter *Londinenses* Medicorum praxis exhibet, apud quos nota felixque aliquot elapsis annis consuetudo obtinuit, sub ipsa intermittentium per primas corticis doses suspensione, lenia & roborantia cathartica præscribere, idemque post aliquot dies iterare remedium; vel ab ipso initio talem regulariter similium catharticonum copiam miscere cortici, quæ, sine effectus corticis per nimiam laxitatem destructione, apertam alvum servare posset. Invaluerat jamjam memorata methodus insigni, quem, in præservandis a cachexia, ictero, vel hydrope, ægrotis, habuerat successu, quæ in certa quadam epidemica constitutione post consuetam intermittentium curationem frequenter acciderant.

comitatur solitæ cujusdam evacuationis suppressio, ægros in periculo versari, nisi laudabiles crises usum corticis immediate excipiant. Variis hoc evidentibus exemplis illustrat *Albertinus*, hominum, quos, post scabiei, ptyalismi, podagræ, variorum ichorosorum fluxuum, antiquorumve tumorum, recessum aut suppressionem, intermittentes prehenderant. His datus erat cortex, remota igitur aliquot diebus febris, ægrique omni verisimilitudine restituti perfectissime, sed absque ulla crisi; cum sub maxime blandienti prosperæ sanitatis spe in violentos subito morbos, alii in inflammationes, febres acutas, & parotides, alii in periculosos capitis affectus, stupiditates, paralyfeseque, alii denique in apoplexias inciderent.

Paucas aliquot ex prægressis factis practicas leges *Albertinus* deducit, quas, quia perspicaci cuivis Medico facile occurrent, omittam ego.

Id tantum generaliter observabo, quod, cum febres, pro quibus efficax adeo specificum (corticem sc.) possidemus, ipsæ absque cresium ope vere curari nequeant; cum exquisita ad crises attentio, dirigendis in ejusmodi febre Medici actionibus, firmandoque verarum aut fallacium curationum respectu judicio, ipsis factis adeo necessaria demonstrata fuerit; quanto magis omnia hæc in acutis febribus requirentur, in quarum sanatione naturam multo insigniores partes agere notissimum est, magisque, quam ad intermittentium profligationem contribuere? Cum vero crises istæ, atque earum sequelæ, plerorumque Medicorum in febribus intermittentibus observationem eluserint; cum easdem observandi defectus tam multos, tam graves, & imperceptos nihilominus errores produxerit; quam valide igitur similium errorum suspicio in communem, acutarum respectu, cresium neglectum cadet? Utique sufficere videntur hæc, ut prudens quivis Medicus ad legitimum dubium, rei que istius examen revocetur.

Corticis, sine adjuncta cresium ope, in radicali febrium intermittentium curatione inefficacia ad veri reme-

93

mediorum effectus, operationisque, exactiorem scientiam deducere nos poterit, & faventem magis crifium ideam suggerere, quam quæ, post medicinæ a *Chymicis* invasionem, prævaluit. Ut res hæc clariori etiamnum lumine perfundatur, examinare salutare bonarum crifium effectus, & cum iis, quos efficacissima nostra remedia producere valent, comparare conveniet.

10. Certum est aliquas corporis nostri conditiones occurrere, quæ, ut morbosa fluida eliminantur, peculiare quasdam determinatas evacuationes exigunt: quibus alias quascumque evacuationes substituere inutile sæpe, & periculosum fuerit. Hæmorrhoidalis revera fluxus, & menstruus revulsivâ sanguinis missione suppressi aliquando potest: sed, licet copia sic evacuata naturaliter evacuandæ alteri æqualis, vel & major fuerit, attamen generaliter imperfecta illa compensatio, & mille suppressionis pedisequa, incommoda avertendo inepta deprehenditur; quia natura illa ipsa ratione non levatur, quam universalis totius machinæ determinatio postulat, neque isthæc determinatio substituta artificiali sanguinis missione immutatur. Stabilis iste (si phrasin repetere liceat) ad certum quemdam tonum tensi corporis impetus clarius etiamnum in quibusdam cephalalgis patet; quæ omni, juxta communem venæ sectionis ac purgationis methodum institutarum, evacuationum vi numquam removeri poterant, sed ipso instanti, & ad stuporem usque, aperta temporali arteria fugabantur: cujus rei multa apud *Prosperum Alpinum*, *Balloonium*, *Marcum Aurelium Severinum*, *van Meckren*, aliosque exempla prostant.

Igitur ex materia facti manifeste constat certis quibusdam occasionibus certas tantum peculiare evacuationes noxiis fluidis liberare corpus, aut machinæ tonum atque impetum mutare posse.

Quod autem propriis signis criticis (idest, ipsis illis, qui ex circumstantiis morbi, & universali morbo corporis impetu, sequuntur, effectibus) prævie denotata crisis eminenter naturalium istarum evacuationum una videatur

tur, quæ, æquali aptitudine & securitatē, alia quacumque evacuatione suppleri nequeunt, ex principio in præcedenti paragrapho indicato satis liquet; videlicet, quod natura per spontaneam crisin immediate levetur, illa peculiari ratione, quam machinæ determinatio & necessitas tunc requirunt. Hoc autem, ni pessime fallor, vere in materia facti consistere, cuilibet non præoccupato constabit, qui salutare multarum cricum effectus aliis illis efficacissimorum nostrorum & *Herculeorum* remediorum effectibus exacte comparaverit. Acutarum febrium, crilibus subito & perfecte remotarum, exempla in practicis nostris auctoribus nimis communia sunt, quam ut in dubium revocari queant; & propriâ evidentiâ adeo demonstrata subsistunt, ut opus non sit, ad aliqua hujusmodi facta provocare, quæ ipse verisimiliter Lector in *prima præsentis operis parte* ultro animadverterit; cum ex adverso interim, similia exempla fide digno quodam in ejusmodi casibus opum medicarum successu umquam æquilibrata fuisse, haud meminerim. Hæc revera mirabiles sæpe prodixerunt effectus, faustamque desperatis casibus mutationem sensibilibiter induxerunt; at hîc earum efficacia limitatur, nec unquam forte ad immediatam perfectamque febris acutæ gravioris sublationem extensa fuit. Inter omnia remedia, mirabilibus, quas in instanti perfecit, curis, summum Medicinæ honorem *Arteriotome* addidit: sed hæc illi, quod nunc tractamus, negotio opponi nequit; etenim tantum abest, *Modernos* nos illius vere *Herculei* remedii usum ad tales, qui id manifeste videntur exigere, acutarum febrium casus * extendisse, ut id ipsum universaliter neglexerimus, in iisdem etiam casibus, ubi ab elapsi seculi Medicis tam feliciter exploratum fuerat.

Crises igitur, optimaque nostra remedia, singula sub amicissimo cuivis lumine perlustrando, priores efficaciam posterioribus præstare plurimum, iisdemque ergo apte compensari haud posse, factis constat.

20. Idem

* V. G. Inflammationes menyngum & cerebri, tales præsertim, quæ visibilem carotidum pulsationem excitant.

20. Idem hoc, in peculiaribus quibusdam casibus, vi-
tiosis in criticarum evacuationum materie observatis
qualitatibus, putridis e. g. foetidissimisque urinis, sedi-
bus, atque sudoribus *, ulterius evinci potest; nam si
activus Medicus, imprudentia, aliave qualibet ratione,
imminentem hujus generis crisin averteret, quam fata-
les esse possent sequelæ? Quam incerta hujusmodi ma-
teriæ per alia emissaria expulsio? Quam periculosa ejus-
dem intra corpus, donec expelli queat, mora?

Sed, licet remediis nostris æqualis cum laudabili crisi
efficacia concederetur, tunc tantum in partes venirent
illa, quando natura nec manifeste, nec regulariter ad
talem crisin procederet: dum enim eo procedit hæc,
inutilia ista, si non immediate periculosa, haberi de-
bent: *Inutilia*, quia ad summum æqualis solummodo
cum bona crisi efficaciam supponuntur; *Periculosa*, quia
universalem corporis impetum violente mutant, aut
debilitant, totamque perturbant machinam, ut hæc ad
aliam quandam determinationem invertatur: quæ, sine
certo quodam (instrumenti musici ex uno in alterum
tonum transferendi discordiæ utcunque comparando)
tumultu, concipi nequaquam potest. Constans in omni-
bus ejusmodi casibus difficultas, & licet fatalibus per-
petuo effectibus non stipata, attamen, morbosos istos,
& spontaneæ criticæ expulsiōni paratos, humores vi-
sceribus infigendo, practicis morborum historiis abunde
periculosa adparuit, ut majorem, quam quæ in *Moder-
na* nostra *Herculeæ* praxi eidem passim adhibetur, atten-
tionem mereri possit.

Quæcumque pro antiqua cresium observatione adlega-
vi hætenus, strenuam curandi methodum excludere
nequaquam debent. Accuratam revera in Medico, con-
tinuamque ad minutas quaslibet signorum criticorum
cir-

* *Galenus*, a *Ballonio*, *Ep. edit. Venet.* p. 42. citatus, alicubi in
suis operibus, *Omnes foetidas excretiones perniciosas esse*, statuit: Fal-
sa evidenter adfertatio! Vide supra *Obs. V. de Sudoribus Criticis*,
item *Ballonii Ep. pag. 117.* & *Albertinum in Act. Acad. Bonon.*
loco cit.

circumstantias attentionem exigunt ; sed tunc tantum clamant otium, dum felicem inde futuram crisin prævidet. Integra sub acutarum primordiis libertate gaudet, media, quæ ars suggerit, efficacissima adhibendi, ut inflammationis, plethoræ, aut collectæ in primis viis saburræ sequelas præcaveat. Tempus hoc, ratione & experientia teste, alacri magnanimæque actioni conceditur, priusquam radices egerit morbus, & sustinendis remediorum viribus necessarium adeo ægri robur deficiat. Prætirosa hæc occasio, a qua faustus vel infaustus februm acutarum exitus fere omnino pendet, tanto a criticis morbi periodis intervallo, crisiû observatori æque, ac vituperatori patet. Fortunatissimum sane se sentiet prior, si causas morbosas eo tempore ita subjugare potuerit, ut arceatur crisis necessitas, morbusque ad spontaneam insensibilem resolutionem perducatur. Maturioribus morbi periodis, nulli non magis restrictioni subjacet, nisi illi tantum, quæ ab exacta in observandis omnibus mali circumstantiis vigilantia, ab exquisita in distinguendis inde salutaribus noxiisque revolutionibus, attentione, & denique a prudenti sub priorum prædominio omnium validorum remediorum abstinencia nascitur. Nec onerosius hoc, quam quod unicuique Medico inevitabiliter incumbit officium: etenim naturam aliquas in morborum curatione partes agere agnoscunt omnes: vixque aliquem Medicum tantæ in præscribendo incontinentiæ suspectum arbitror, qui de hoc, propria naturæ sufficientia indicto ipsi, otio querelas fundat. In omnibus aliis morbi mutationibus (tales intelligo, quas aut mere morbosas, aut perversas, aut licet sua indole salutes, morbi tamen magnitudini impares, deprehendit) omni vigore, totisque *Herculeæ* methodi viribus, distinguere sese & poterit, & debebit. Hoc revera videtur medium, inter absurdam istam pusillanmem praxin, quæ ex inepto metu naturæ ordinem, criticosque ejusdem impetus perturbandi, ægrum morbi ferociæ ignave tradit; præcipitemque illam methodum, quæ salutes naturæ operationes cum morbofis mere symptomatibus confundit, & utralibet sine ullo discrimine aggrediendo, regularem morbi cursum pervertit, novas morbosas complicationes excitat, maxi-

97

me naturalia simul , & efficacissima curationis media
pessumdat .

Ut hujus de crisis differtatiunculæ summam recol-
ligam , adparere existimem ; 1º. quod , si res ista ab
extraneis omnibus , quas abstractæ ratiocinationis præ-
judicia eidem miscuerunt , fabulis atque hypothefibus
depuretur , quæstio de vera crisis , dierumque iis pe-
culiariter adpropriatorum , existentia , ad meram facti
materiem utrimque reducenda veniat ; 2º. quod adfir-
mativa validis , modernis æque ac antiquis factis susti-
neatur ; talibus saltem , quæ omnes non præoccupato-
rum Medicos ad ulterius illius subjecti examen inducere
abunde valeant ; 3º. quod crises non sint meri effectus
naturæ sibi ipsi relictæ , & violente luctantis sub inertis
noxiorum humorum sarcina , ut quidam Medici existima-
runt ; at successiva potius , continua , definita opera
exquisiti illius mechanismi , innatque , & propriæ con-
servationi jugiter invigilantis , principii , quo providen-
tiæ placuit , nostra dotare corpora , a creatore certo
certius destinata , ut , licet ex propriæ suæ structuræ in-
dole , & externorum agentium injuriis , mille diversis
malis ac periculis indies exponantur , in longam tamen
annorum seriem subsisterent . Hoc universo circumstan-
tiarum , salutare crisis concomitantium , satellitio de-
monstratum fuit ; 4º. quod , sine ullo ad crisis ob-
servationem respectu , valida in singulis febris acutæ
mutationibus remedia præscribere , periculo non ca-
reat ; 5º. quod , sub determinato quolibet ad crisis im-
petu , crisis hæc alia quacumque evacuatione , æquali
aptitudine & securitate , suppleri nequaquam possit ; 6º.
quod salutare bonarum crisis effectus optimorum no-
strorum remediorum efficaciam longe videantur excede-
re ; 7º. quod ingeniosa crisis observatio magnanimæ
praxis methodo haud repugnet ; 8º. quod hac in re
nullæ observationes contra *Antiquos* legitime adlegari
possint , nisi tales , quæ juxta eorum normam confe-
ctæ fuerint .

Itaque , generalibus illis , quæ , de antiqua crisis
observatione , summoque quod in praxi mereantur

pondere , fortuito penes me jacuere , animadversionibus enarratis ; eas mihi , licet istis , quas subjectum admitteret , iisque etiam , quas , si otio & requisita librorum opportunitate fruerer , pro eodem ipse urgere possem , longe inferiores , haud exiguo tamen momento occurrere , fateri cogor . Sinistris aliquot in operis hujus scopum objectionibus obviaſſe , idemque affectato hodie criſium fastidio exemiſſe , præſenti proposito plane ſufficiet . Donec ex oppoſito legitime ſtabilita res , & juſtificata fuerit , vix leniori eam , quam *Affectati fastidii* titulo adpellare poſſim . Tamdiu igitur , nos hac in re ſine ulla ratione a veteribus deflexiſſe , meraque conſuetudine , & dominantibus quibuſdam elapſi ſeculi præjudiciorum reliquiis , ad hodiernam noſtram *Herculeam* praxin perveniſſe , non ſine veriſimilitudine aliqua , modernis nobis imputari poterit .

S E C T I O II.

Continens exempla quædam peculiaria, ex propriis meis observationibus circa supra memoratos pulsus & crises, cum variis selectis casibus, mihi per amicos communicatis.

C A P U T I.

Novæ observationes circa pulsum dicrotum.

O B S E R V A T I O I.

LLA, qua *Antequera*, die 17. Septembris 1737. appuleram, vesperâ invisens me *Solanus*, in iis, quæ eo usque de suo invento audiveram legeramve, nullum sese fundamentum ponere velle, inquit; consentire se, ut antecedentia omnia illius rei documenta prætermitterentur, totumque negotium ad talium, quæ sub mea in ista civitate mora occurrerent, factorum testimonia reducerem.

Pacti tenax, ejusdem mensis die 21. mane adsumpsit me ad nosocomium *Antequera Sti. Joannis de Dios*, ut pulsu dicroto instructum, sedecim annorum juvenem, & mediocri corporis habitu præditum, ægrum invisere-

mus . Nomen *Juan de Ortega* , *Ossuna* natus erat ;
 jamjam a febre continua reconvalescebat , in qua , &
 purgatus fuerat , & sectus venam . Pulsus dicrotus in
 ipso prima vice eodem mane adparuerat ; levis erat ,
 & in singulis pulsationibus continuus ; unde *Solanus*
 exiguam sanguinis quantitatem per nasum , intra vigin-
 ti quatuor horarum spatium præfagiit ; & quamvis repræ-
 sentarem ipsi , secundum ictum mihi instabilem vide-
 ri * , nullum ad narium hæmorrhagiam adparere impe-
 tum , quin & nullum ex omnibus istis , quæ pro tali
 hæmorrhagia *Veteres* tradiderunt , indicium , nihilominus ,
 quod maxime mirabar , absolute in sua prognosi per-
 sistebat .

In eodem statu æger usque ad 22am. circa auroram
 mansit : quo tempore , prurire naso , ac cum exigua
 cruenti muci , & paucarum guttularum sanguinearum
 excretionem sternutare cœpit . Viginti quatuor horis
 persistebat pruritus . Circa decimam matutinam tenuis
 sanguinea strîa de naso prodiit ; cumque pulsus dicrotus
 continuaretur , copiosioris sanguinis apparitioni insiste-
 bat Doctor ; quæ ad octo etiam novemve guttarum
 copiam post meridiem accidit . Proximo mane (videli-
 cet vigesima tertia) tres quatuorve sanguinis guttas , &
 totidem insuper post meridiem , de naso reddidit : ve-
 speri pulsus dicrotus tardior evasit , & secundus ictus
 distincta fere a primo ictu pulsatio videbatur . Sequenti
 mane (vigesima quarta) pulsum absolute naturalem †
 reperi ; quam ob rem æger ex nosocomio dimissus fuit .

Inducebam hominem , ut me domi meæ conveniret ,
 privato ibidem ipsum examini subjecturus . Pulsus ejus
 naturalis manserat . Rogavi , fortiter nares emungeret ;
 sed nullus sanguis apparuit . Pecuniam dedi , ut , si me-
 dia quædam ad excitandam nasi hæmorrhagiam essent
 adhi-

* Adparentis mihi in secundo ictu inconstantia , ut brevi post in
 eodem ægro observabam , causa , diversus pulsum explorandi modus
 fuerat : nam regulariter secundus percipiebatur ictus , si digitus ar-
 teriæ leviter adplicatus maneret ; sed , quoties hanc comprimerem ,
 disparebat .

† Vide pag. 31. n. 6.

101

adhibita , indicaret : negavit ; seque nunquam prius ul-
lum ex ista parte sanguinem emunxisse , adseruit .

O B S E R V A T I O II.

Die 10. Octobris 1737. Don *Antonio Alvarez* , in
prima hujus operis parte memoratus , medicinæ Doctor,
illa sese vespera in suo quodam ægro pulsum dicrotum
percepisse , ideoque , licet pulsus hic nonnihil obscurus
esset , sanguinis , quam ægro ante præscripserat , missionem
distulisse , suamque de narium hæmorrhagia exspe-
ctationem familiaribus indicasse , *Solano* , mihi que nar-
ravit .

Proximo mane sequentem schedulam ad *Solanum*
misit .

„ DOMINE .

„ Heri tecum locutus fui de prognosi mea futuræ
„ narium hæmorrhagiæ in Domino *Joanne de Zayas* ,
„ Domini *Christophori de Zayas* , cognati mei filio .
„ Acutæ febris diem nunc quintum agit ; & quamvis
„ circumstantiæ morbi , constitutio ipsius & juvenus
„ sanguinis missionem exigere viderentur , hanc tamen,
„ ut narrabam ob pulsus dicroti adparitionem distuli .
„ Elapsa nocte æger sanguinem e naso dimisit . Hoc
„ mane strophium ejus totum cruentum vidi , & ser-
„ vandum jussi , ut vesperi amicum nostrum Docto-
„ rem *Nihell* adducas , ipse examinet , in veritatem
„ hujus facti inquirat , testisque sit stuporis & admira-
„ tionis , quæ casus iste in familia excitavit ; *Familia*,
„ ut nosti , dignitate æque ac veracitate notabili . Aliam
„ hodie futuram prædixi hæmorrhagiam , sed mino-
„ ri quantitate , quia pulsus dicrotus obscurus est .
„ Sum &c.

„ Die 11. Octob. 1737.

„ Don *Antonio Alvarez de Aseyjas* .

Hora quarta pomeridiana , cum Doctore *Solano* , Domino *Christophoro Solano* , illius filio , & Domino *Joanne de Pedraza* , philosophiæ ac medicinæ Baccalau-
reo , ad visendum ægrum me contuli : strophium to-
tum sanguine commaculatum vidimus : hæmorrhagiæ
quantitas fuerat , qualem , juxta familiæ phrasin , ovi
testa recipere potuisset . Æger aliquot diebus ante ca-
pitis gravitate laboraverat . Febrim admodum modera-
tam invenimus , lotium valde coloratum , pulsumque
leviter (sed , ut mihi videbatur , non omnino distin-
cte) dicrotum : nihilominus aliam hæmorrhagiam præ-
dicebat *Solanus* , *Alvarezio* vesperi eandem prognosin
repetente . Æger tota sequenti nocte admodum delira-
vit , sed nulla adparuit hæmorrhagia , nec mane vel
minimas dicroti pulsus reliquias poteramus detegere .
Quapropter visitationes nostras abruptimus . Utrum in
hoc casu sanguis , qui per nares debuisset effluere , in-
troraptus fuerit ad meninges , indeque productum deli-
rium , Lectoris judicio relinquam .

Die sequenti , videl. 13^a. Octobr. Doctor *Alvarez*
sanguinem mittendum jussit : vesperi iterum observa-
vit pulsum dicrotum , idque familiæ indicavit . Proxi-
mo mane , hora nona , æger narium hæmorrhagiam
passus fuit , & hora decima , brachii venam secunda
vice secabatur . Licet de iis , quæ post 12am. contige-
rant , nihil scirem , attamen curiositate ductus visita-
tiones meas renovabam . Hoc mane , 14ta. scilicet ,
fortuito conveni ægrum , hora fere post hæmorrhagiam
elapsa , & strophium ejus , amplis duodecim cruentis
maculis recenter tinctum , vidi : pulsus ipsi adeo con-
tractus erat , ut secundum ictum percipere non vale-
rem : sed is denuo post meridiem adparuit ; unde aliam
intra 24. horas hæmorrhagiam vaticinabar ; quæ exspe-
ctationi meæ haud respondit , licet dicrotus , uti hæc-
tenus consueverat , pulsus ad quamlibet diastolen perseve-
raret . Sinister hic eventus *Solanum* , meque ad ac-
curatius ægri examen impulit ; deteximusque , quod
Doctor *Alvarez* a prægresso die per intervalla fronti ac
temporibus adstringentia adplicasset : imperavimus mox ,
ut removerentur hæc , & aquæ calidæ fomentum sub-
stitui-

103

stituimus : quibus mediis æger sequenti mane , 16a. Octobr. hora tertia , aliam , ultimo memoratæ exacte similem , hæmorrhagiam patiebatur : post quam secundus ictus , pro more , evanuit ,

17a. 19a. 20a. & 22da. Indies sequentibus circumstantiis hæmorrhagiam subiit : prima & postrema valde exigui momenti erant , aliæ binæ similes supra dictis : primam prægressa vespera , secundam duobus fere diebus , pulsus dicrotus præcesserat ; quod juxta *Solani* leges aliquantulum irregulare erat : vespers tertiam quartamque hæmorrhagiam præcedentibus , sed ante tertiam præfertim , secundus ictus obscure sentiebatur : attamen oportet animadvertere , quod forsan eo præcise tempore redire inceperit ; mane enim pulsus perfecte naturalis fuerat .

Post quartam hæmorrhagiam pulsus dicrotus per intervalla adparuit , sed obscura adeo irregularique ratione , ut nihil inde concludi posset .

In toto hujusce observationis decursu , admodum notabile est , quam regulariter post singulas , prima forte excepta , hæmorrhagias † secundus ictus evanuerit .

O B S E R V A T I O III.

Die 10ma. Octobris 1737. *Antequera* ad Nosocomium *Sri. Joannis de Dios* venit *Franciscus Martinus de Cuesta* , in *Arragoniæ* Regno *Molinæ* natus , vir procerus , macilentus , ætatis viginti sex annorum , colore cachectico , febre quotidiana , obstructisque ac dolentibus hypochondriis laborans ; aliquot diebus ante capitis gravitatem senserat ; hæcque etiamnum perseverabat ; insuper & nasi hæmorrhagiam patiebatur .

10a. Octobris , pulsus leviter , sed inconstanter , dicrotus adparebat ; ægerque capite doluit . Proximo mane exiguam cruenti muci copiam emunxit , & secundus ictus,

G 4

† Vide pag. 31. n. 6.

ictus, ad singulas diastoles continuus, manifestus, ac primo ictui fere æqualis erat: quapropter majorem sanguinis copiam intra viginti quatuor horarum spatium *Solanus* præfagiit. Tota die æger lancinanti temporum dolore affligebatur, cum dextræ naris pruritu; & sequenti mane, 12^a. Octobris, exiguam, majorem tamen quam prægressa die, sanguinis quantitatem naso expulit. Lancinans temporum dolor cum pulsu dicroto, sed levi admodum, continuabatur, majoremque iterum sanguinis copiam *Solanus* præfagiit. Vespero sudavit æger, nocte deprehendebatur diarrhœa, quæ, ad 14^{am}. mane protracta, ipsum omnimode allevabat †. Sed nullus hoc intervallo sanguis adparuit. Nihilominus, die 13^a. una cum capitis levitate, evidentiorum tota postmeridie, quam hæctenus fuerat, pulsum dicrotum deprehendens, hæmorrhagiam intra 24. horarum spatium prænuntiavi; quæ proximo pariter mane contigit: exigua quantitate erat, & e dextra nare prodibat. Horis aliquot elapsis exploravi ægri pulsum; secundus ictus idem fere percipiebatur, &, ut prius, in dextro quam in sinistro carpo evidentior. Ex hisce circumstantiis, ac tempore, intra quod præcedenti vice regulariter adparuerat sanguis, alteram in secuturum mane dextræ naris hæmorrhagiam prædicebam. Hora 2^a. matutina non sine ægri stupore eventus prognosi meæ respondit perfectissime, posteaquam dextri lateris tempus, oculus, atque naris, horæ spatio doluissent. Hæc hæmorrhagia nonnihil major erat, quam postrema.

Inflatus hoc successu, ex pulsus dicroti continuatione, novam in proximum mane hæmorrhagiam prænuntiavi; sed fallebar. Post meridiem nihilominus, 16^a. Octobris, eodem fundamento, eandem prognosin repetii. Sequenti mane cum insigni temporum, frontis, ac oculorum dolore excitabatur æger; & paucis deinde horis exigua sanguinis copia per nasum adparuit, quæ, uti ob circumstantias memoratas existimo, longe notabilior prodiiisset, nisi illo mane purgatus fuisset æger:

quan-

† Hæc, absque prægressa ulla, vel socia pulsus intermissione accidit.

quanta enim a superioribus vasis sanguineis, purgantis ope, fieri possit revulsio, Medicus rerum gnarus abunde novit. Toto die continuabatur dolor, & post meridiem ad naturalem suum statum pulsus proxime adpropinquabat.

A 18^a. mane usque ad 20^{am}. mane pulsus dicrotus manifestus erat. Quo fretus, binas falsas prognoses enuntiavi, & de criticarum *Solani* indicationum incertitudine incipiebam conqueri. Attamen oportet animadvertere, intervallo hoc frontis, temporumque dolorem exacerbatum fuisse, donec 19^a. vesperi aquæ calidæ fomento profligaretur: nasusque adeo siccus erat, ut, etiamsi, quod iterum iterumque ab ægro fieri curabam, emungeretur, ne vel minimum muci inde expelli potuerit.

20^a. Mane pulsus naturalis erat, meliusque habebat æger: sed post meridiem pulsus denuo dicrotus adparuit, isque evidens percipiebatur usque ad 22^{am}. mane. Ultimis erroribus cautior redditus, a nova quacunque prognosi abstinui; at, cum nasi siccitas perseveraret, 21^a. vesperi aquæ calidæ fomentum capiti adplicandum præscripsi, uti & 22^a. mane, ut vasa ad naturalem suam laxitatem reducerentur: tacitusque expectavi eventum. Hanc methodum desideratus effectus sequebatur: etenim post secundum fomentum immediate narium hæmorrhagiam æger ad viginti guttarum quantitatem subiit: quo facto, caput levatum fuit; & secundus ictus fere insensibilis evadebat. Post hæmorrhagiam purgabatur.

A 22^a. post meridiem usque ad 28^{am}. secundus ictus, per intervalla nunc regularis, nunc anomalus, caputque in universum vertiginosum fuit.

28^a. Sera vespera solus adivi Nosocomium, & secundum ictum valde insignem, pulsum validum, capitisque gravitatem ac vertiginem, majora solito, deprehendi; unde impendentem hæmorrhagiam audacter præfagii; jussi, ut caput nasusque aqua calida foverentur, domûsque istius Præsidi indicavi, persuasum me post vasorum relaxationem secuturam immediate hæmorrhagiam.

giam. Intra horam deinde adhibebatur fomentum, vixque æger tantillum aquæ naso attraxerat, cum statim duodecim fere sanguinis guttæ effluerent. Hanc, tam perfecte adimpletam, prognosin ingens mihi delectamentum peperisse, fateri cogor: eo magis, quod, nunquam me, nisi *Solani* observationibus inductum, ea de re vel cogitaturum fuisse, certo scirem.

Parca adeo hæmorrhagia liberando capiti non suffecit; grave hoc & vertiginosum mansit; pulsusque dicrotus toto sequenti die insignis, sed proximis duobus aliquantulum irregularis erat. Statuebam igitur experiri, utrum ibidem latens etiamnum ad hæmorrhagiam dispositio remansisset, postremoque molimine contendere, ut per eam evacuationem ægri caput levaretur: quapropter bina ipsi supradictis similia fomenta, unum 3^{ia}. Octobris vesperi, & proximo mane alterum præscribebam. Successit mihi prima intentio; sollicitata enim natura post secundum fomentum exigua sanguinis adparitione respondit; sed altera, capitis levamen scilicet, neutiquam implebatur. Secundus ictus toto die leviter perseverabat, & per difficilem ægri loquelam vesperi linguam ipsius torpidam evadere, adeoque nervorum capitis compressionem fieri detegebam.

Solanus, qui a 16^a. Octobris ægrum, nullo ad hæmorrhagiam respectu, tractaverat, quam nos haud exigui in ejusmodi morbo usus esse posse existimabamus, ea nunc ratione dirigebat curam, quæ cum meis in hac observatione partibus subsistere absolute haud poterat: quare eam minus curare cœpi; & a 1^a. Novembris ægro quotidie non nisi semel adfui. Præter alia remedia, adstringentes lotiones, fronti ac temporibus applicandas, præscribebat Doctor, ad præcavendam hæmorrhagiam, & per intervalla purgabat. Interea, pulsus dicrotus vel levis, vel irregularis ad 4^{am}. Novembris usque continuabatur. Hoc die post meridiem, pulsum exploranti mihi, secundus ictus evidens validusve adparuit; sed denuo usque ad 8^{am}. vesperi imminuebatur: quo tempore manifestus ac vehemens insurrexit; & proximo mane, omnibus prægressis majorem, hæmorrhagiam patiebatur æger:
capit-

capitis autem symptomata increfcebant.

Reliquus hujusce cafus, dum *Antequera* degerem, decurfus referri non meretur. Sed, poftquam difcefferam, ægrum duas adhuc hæmorrhagias fubiiffe, *Solanus* fcriptit; quarum fingulas pulfus dicrotus prægreffus fuerat; qui tandem remotis obftructionibus, ægroque convalefcente evanuit.

Hæc adeo confans ad narium hæmorrhagiam difpofitio, fociaque fymptomata, ex obftructione hypochondriorum, productaque inde aortæ inferioris compreffione, & fubfequente fanguinis verfus caput tranfluxu, fuam videntur traxiffe originem.

Tales erant tres iſtæ obfervationes, quæ, dum *Antequera* morarer, circa pulfum dicrotum occurrerunt.

OBSERVATIO IV.

Anno 1737. , brevi poftquam *Antequera* redieram, Dominus *Wilhelmus Tyrry*, Domini *Joannis Tyrry* Armigeri, Filius, Marchionis *de la Canada Gadensis*, Ne-
pos, cum capitis & ftomachi, qui ab indigestione quadam nafcebatur, dolore, levi fimul febricula laborabat. Sub pulſu ad fingulas diaftoles dicroto, naſi hæmorrhagia adfectum reperi: fanguinem dimidiæ fere uncix copia evacuavit, & intra quadrantem horæ ſecundus iſtus omnino diſparuit *.

OBSERVATIO V.

In Noſocomio *Gadenſi S. Joannis de Dios* doloribus pleuriticis, tuſſique juvenis *Aethiops* adfligebatur, 1^a. Januarii 1738. mane, narium hæmorrhagia adfectum reperi; tuncque prima vice ejufdem pulſum exploravi: dexter pulſus qualibet diaſtirole leviter, finifter inſignius, ſed non continuo, dicrotus adparuit: talisque, præſente, peractaque hac hæmorrhagia manſit: donec brevi inter-

* Vide pag. 31. n. 6.

Intervallo æger exiguam iterum sanguinis quantitatem dimitteret . Quare secunda vice examinavi pulsum , & simplicem regulariter cum pulsu dicoto diastolen alternari , expertus sum : sensim ille imminutus fuit , minus frequens evasit , brevique naturali pulsationis ordini * integre locum cessit .

Post meridiem , ac proximo mane , pulsus dicrotus obscure adparuit † , & quarta secundæ postmeridiei hora paucas de naso guttas stillavit æger ; quem , elapsa deinde hora invisi , sed tunc ne minimum quidem secundum ictum detegere potui . Absque ullo (seu pulsus , seu alia quæcumque considerarentur) hæmorrhagiæ symptomate , vel impetu , aliquot deinde diebus intra Nosocomium remansit .

OBSERVATIO VI.

Die 2^a. Januarii 1738. ad idem Nosocomium venit robustus Juvenis , levi adfectus febricula , & frigore trepidans . Pulsus ejus plenus erat , leviterque dicrotus . Atque ita , sine ullo alio hæmorrhagiæ indicio , perseveravit usque ad 3^{am}. vesperi : quo tempore ad exonerandam alvum nitenti modica subito sanguinis copia de naso erupit .

Proximo mane eundem , ut ante pulsum dicrotum observabam ; sed æger diutius intra Nosocomium remanere noluit .

OBSERVATIO VII.

Anno 1738. Dominus *Wilhelmus Knight* , nobilis , ætatis circiter viginti annorum , juvenis , qui cum Dominis *Mannock & Ryan* , Armigeris , *Gadibus* cohabitabat , lethali maligna febre prehendebatur , cujus ipso initio , una cum variis violentæ irritationis indiciis , pulsum continuo dicrotum animadverti ; talisque sine ul-

* Vide pag. 31. n. 6.

† Ibid. num. 7.

la hæmorrhagia biduo perstitit: quo finito, sub spontanei vomitus conatu, cum impetu, & modica quantitate sanguis de naso erupit. Proximo, ac sequenti die eundem detegebam pulsum; nulla nova hæmorrhagia adparuit; sed delirus evasit æger, mansitque, donec post quatuor deinde dies occumberet.

Binæ hæ postremæ observationes hæmorrhagiæ, ob vasorum sanguiferorum resistantiam impeditæ (*pag. 70. num. 5.*) exempla suppeditant.

OBSERVATIO VIII.

Die 10^a. Martii 1738. robustus juvenis cum quartana intermittente, & pulsu dicroto ad supradictum Nosocomium accessit. Febris hætenus peculiari illo symptomate stipata fuerat, quod eadem cum paroxysmis proportionem nasi pruritus inciperet, augeretur, atque cresceret.

Pulsus dicrotus continuabatur leviter, donec 28^a. ejusdem mensis æger Nosocomium defereret; præterquam 23^a. & 24^a. quibus plenior distinctiorque adparuit.

Toto hoc tempore, indies, frontis, temporum, totiusve capitis, dolore aut tensione, sed nasi præcipue, oculorumque pruritu, & frequenti sternutatione*, adfectus fuit.

Die 11^a. , 12^a. , 13^a. , & 14^a. , pauxillum sanguinis de naso emunxit, & 25^a. , septuaginta, vel octoginta circiter guttarum hæmorrhagiam patiebatur.

Notari meretur pulsum dicrotum, 11^a. mane, in fin-

* Ut caveatur inutilis observationum repetitio, animadvertere hic conveniet, quod, ex ultima hac paragrapho, accuratam regularium absque hæmorrhagiis casuum ideam comparare sibi Lector possit, quales *pag. 54.* memorati sunt. Diversorum casuum differentia in memoratorum ejusdem paginæ initio symptomatum cum nasi pruritu & sternutatione, omnium fixissimis, varia tantummodo combinatione consistit.

nistro, quam dextro carpo evidentiorē extitisse, etiam si dextri lateris pulsus eodem tempore plenior, & omni, cui dicroti pulsus obscuritas potuisset adtribui, impedimento immunis foret. Idem similiter in diversis aliis contigit.

O B S E R V A T I O IX.

Christoval Romero in idem Nosocomium adducebatur die 18^a. Februarii 1738. Prægressis quinque diebus, a frigidi venti injuriis cephalgia afflictus fuerat. Explorando pulsum Dominus *Petrus Roxus*, Nosocomii Medicus, secundum ictum ad singulas diastoles continuum deprehendit: 19^a. idem percepi ego: levis erat; vesperi post gradatim evanuit; 20^a. mane iterum revertebatur; post meridiem nonnihil obscurior evasit; sicque perseveravit usque ad 23^{am}. mane.

18^a. Et sequenti nocte sanguinem larga quantitate octies per nasum dimisit æger; unde caput ejus levabatur: 19^a. binas hæmorrhagias subiit; secunda hæmorrhagia satis insignis erat, ulteriusque levavit caput: 20^a. unicum notabile symptoma, residuus quidam occipitis dolor superfuit; cui 21^a. post meridiem temporum dolor accessit; ambo vesperi aquæ calidæ fomento dissipabantur: 23^a. etiamnum de cephalgiæ suæ reliquiis conquestus fuit; coepitque obtulescere: proxima die delirus ac somnolentus evasit; mane pulsus, aliquando post tertiam & octavam, sed post quartam passim, diastolem intermisit: eadem die subsequabatur diarrhœa; verum absque ullo ægri levamine, qui, convulsionibus afflictus, intra paucos deinde dies succubuit.

Alium, huic analogum, casum observavi, in cujus initio, licet æger, qui pulsum dicrotum exhibebat, insignem narium hæmorrhagiam pateretur, aliquot nihilominus diebus stupidus ac catalepticus evasit.

Ex binis hisce casibus, septima capitis hujus observatione, aliisque manifeste constat pulsum *Solanianum*

norum adparitionem ad crises stricte dictas limitatam non esse ; hasque igitur illis exclusive non significari . Omnium simul phænomenon productum , regula est , qua , utrum evacuationes , hisce pulsibus indicatæ , criticæ aut symptomaticæ futuræ sint , determinari debet . Attamen , a præcipuo , cui adhibentur , usu , pulsus critici appellari legitime poterunt .

OBSERVATIO X.

*Desumpta ex Literis Amici mei , Doctoris Petri Roxi ,
Membri Honorarii Academiæ Medicæ Madritensis ,
& Nosocomii Gadensis Sti. Joannis de Dios
Medici Ordinarii .*

- - - - - Elapsa septimana alius in meo Nosocomio narium hæmorrhagiæ casus accidit in adolescente , qui cum ingenti temporum dolore levi febricula ægrotabat . Exiguum ad singulas diastoles in ipso pulsum dicrotum deprehendi , quem varii etiam Monachorum , ægro famulantium , observarunt , uti & doctor *Franciscus Garzia* , qui tunc casu aderat . His fretus , sine ulla temporis limitatione , narium hæmorrhagiam indicavi . Bidui spatio absque ulla mutatione , aut remediis , descripto jamjam statu permanfit æger : tum vero ad sex circiter unciarum copiam sanguis de naso prodiit ; unde temporum dolor admodum imminutus fuit . Paucis post horis visebam ægrum , pulsumque eadem ratione dicrotum deprehendens , alteram hæmorrhagiam prænuntiavi † ; quæ sequenti pariter mane adparuit : post hæc secundus ictus desiit , ægerque convaluit .

Doctori *Garziæ* admodum placuit observatio hæc , prima scilicet hæmorrhagia , quam pulsus ope prædictam viderat .

Gadibus , die 7^a. Octobris 1737.

Don Pedro Roxo .
OB-

Ab Amico meo, Domino Joanne de Pedraza y Castilla, Philosophiæ ac Medicinæ Baccalaureo, mihi communicata.

--- Inter alias meas observationes valde singularis est sequens: vocabar, ut *Joannem de Toledo*, novendecim annorum, & tenui corporis habitu præditum, adolescentem inviserem. Habitabat in *Calle de la Iglesia* * (sic dicta platea); illoque tempore tertiana intermittente duplici laborabat. In paroxysmorum intercalationibus levissimum quemdam pulsum dicrotum ad singulas diastoles deprehendi, ea exacte proportionem, uti accederet, incretceretque paroxysmus quilibet, manifestius insurgentem. Prima, dum id observarem, vice, annuntiavi ægro, futuram illo, quem tunc patiebatur, paroxysmo, hæmorrhagiam narium. Mane redeunti, se præcedente vespera, in vigore febris, cum pruritu nasi, ingentem suffocationem percepisse, illaque parte tres sanguinis uncias evacuas- se retulit. Hac, & sequenti die parem prognosin renovavi, pari fundamento, successu pari. At, cum hæmorrhagias istas debilitare potius, quam levare ægrum animadverterem, neglexi illas, paucasque tartari vitriolati, nitri antimonii, & salis absynthii doses exhibui: quo facto, febris, pulsus dicrotus, hæmorrhagiæque evanuerunt.

Addit: observatio hæc pro exemplo mihi serviit in aliis binis adolescentibus, *Josepho Manojas*, in eadem platea, & *Joanne Pernia*, in *Calle del Cura*, qui eadem febris specie adfecti erant, hæmorrhagiisque, quas ex pulsu dicroto similiter prænuntiaveram. Hi ejusdem remedii ope sanabantur.

Antequera die 13^a. Novembris 1738.

Don Juan de Pedraza y Castilla.
OB-

* In *Rio Gordo*, *Villa Andalusie*, ubi hæc observatio facta fuit.

OBSERVATIO XII.

*In epistola, quam ab eadem die 21^a. Martii 1738.
accepi, sequens paragraphus legitur.*

Amicus noster, dominus *Christophorus Solanus*, febris continuæ putridæ sextum nunc diem agit; sed absque ullis periculosis symptomatibus: jamjam narium hæmorrhagiam passus fuit; alteramque copiosiore hoc mane. Utrasque pulsus dicrotus præcessit, qui nunc etiam, sed levis admodum, perseverat. Si in illius morbi decursu aliqua notatu digna mutatio accadat, proximo veredario intelliges.

Don Juan de Pedraza y Castilla.

CAPUT II.

Novæ observationes circa pulsum intermittentem.

OBSERVATIO I.

20^a. **J** Anuarii 1738. *Sylvestre de Grana*, robusta com-
bage vir, carneoque & firmo corporis habitu
præditus, ætatis circiter quadraginta annorum, cum do-
lore in dextra & superiori thoracis parte, qui brachium
versus extendebatur, ad Nosocomium *Gadense S^{ti}. Jo-*
annis de Dios accessit. Dolor iste 18^a. inceperat, & fe-
bre, siti, pulsu duro, humidaque tussi stipatus erat.
Deinceps ad sinistram mammam, humerumque trans-
filiit, atque adeo violentus evasit, ut æger decumbere
nequaquam posset. Quam ob rem bis ipsi vena secta
fuit cum levamine; dolore autem vehementer iterum
increcente, adfectæ parti scarificata adplicabatur cucur-
bita; unde melius habuit: 10^a. nihilominus morbi die
dolore adeo fatigatus, & inquietus erat, ut in neu-
trum latus cubare posset, sed erectus in lecto sedere

H

coge-

cogeretur : pulsus evenit parvus , inæqualis , & ad singulas fere pulsationes intermittens . En morbi historiam , quam ab amico meo *Petro Roxo* , *Nosocomii Medico* recepi .

Eadem die , videl. 28a. Januarii , instruebar de statu ægri , ipsumque invisebam . Pulsum , secunda quavis tertiarque diastole regulariter intermittentem , reperi ; qualis ad 5am. Februarii usque perduravit : quo die æger post brevissimam agoniam occubuit .

A 28a. Januarii ad ultimo memoratum diem , levem diarrhœam , tormina , borborygmos , flatuumque per anum eruptiones subiit .

Postremis diebus æger de palpitatione cordis conquerabatur : & proxima ante mortem die , cordis regionem examinans , ad quamlibet inspirationem distincte percipi motum , illi utcumque similem , quem in emphysemate aër , aut in trachea pituita exhibet . Unde fluidi cujusdam intra thoracis cavum , vel intra pericardium , extravasationem subesse conclusi . Hæ aliæque morbi circumstantiæ induxerunt me , ut aperirem cadaver : nec injucundum Lectori fore existimo , si dissectionis meæ historiam hîc invenerit ; partim , ut convincatur nullam a me suppressi circumstantiam , quæ hujusce tractatus scopo repugnare videri posset , partim , quia ejusmodi casus , licet haud ignoti in medicina , minime tamen vulgares extant .

Pleuram crassam ac spongiosam , pulmonesque ipsi , sed sine ulla substantiæ eorundem sensibili alteratione , adhærentes reperi . Pericardio aperto inodori , flavescens puris pinta circiter effluxit . Tum cor , verum tota sua superficie adeo spongiosum adparuit , atque adeo tectum crassamento puris , ut id primo aspectu haud cognoscerem , præsertim , quia undequaque , insigni productionum membranacearum , funiculorumve , quæ illud penitus defigurabant , numero , pericardio cohærebat . Interior pericardii superficies in eodem statu fuit , nec , quod suam pariter puris copiam continebat , media-

diastinum diversa sese conditione obtulit. In dextro thoracis latere, sub clavicula, inter pleuram atque intercostales musculos, purulentus, ovi magnitudine, faccus aderat. Dextri pulmonum lobi superficies inferior, cum respondente adjacentis pleuræ ac diaphragmatis portione, alium, sed largum, similis purulentæ materiæ faccum, interius, ut supra memorati, spongiosum formaverat.

Inferior magni parvique lobi hepatici limbus pro parte lividus, inanis pene vesicula fellis, tumidus nonnihil lien, & universus fere tenuium intestinorum tractus, ad exiguam a cæco distantiam, inflammatus adparuit. Ex jejunio, vermium fatis crassorum dodecadem circiter colligebam.

Post bidui macerationem in aqua, cor & pericardium examinavi: interna pericardii membrana cellulosa erat, & puris crassamento plena adiposam pinguiusculi hominis tunicam perfecte æmulabatur: inter binas pericardii laminas, rubram, carni similem, substantiam apprehendi, unius lineæ crassitie: utrum musculares fibræ fuerint, determinare non suscipiam. Cordis substantiam, exteriori ejusdem involucri limitata inflammatio haud adtigerat. Intra dextrum ventriculum parva polyposa concretio adfuit, coloris pallide carnei, fatis solida; hæc ad latus sub venosis valvulis ventriculo cohærebat ope funiculorum quorundam ligamentosorum, quos infigebat carni; inde in auriculam protrahebatur, cujus centro inserta erat ligamentoso quodam funiculo, qui ibidem ab uno auriculæ latere ad oppositum decurrebat.

In hujus dissectionis historia aliquæ occurrunt causæ, quibus pulsus intermissio probabiliter adscribi queat, quæque igitur, ad diminuendum, *Solaniano* sensu, prægressæ observationis pondus conferre possent. Verum hoc, post prudentem (observati inter pulsum intermittentem, ac diarrhœam, torminaque, &c. nexûs intuitu) totius casus, & aliorum similium factorum considerationem, Lectoris judicio oportet relinquere.

Liceat ex hac observatione brevem obiter animadversionem deducere ; scil. admodum manifestum esse , quanta celeritate , quanto vigore , internarum inflammationum progressus impediri debeat ; adeoque , quantum acutarum inflammatoriarum febrium eventus dependeat a methodo , qua hæ in ipsis suis initiis tractantur . Etenim , si inflammatio ad certum quemdam apicem adscenderit , omnes medicinæ vires suppurationem avertere nequeunt , nec unita universæ facultatis scientia de sequelis hujus , cum semel formata fuerit , respondere potest .

OBSERVATIO II.

Die 20^a. Januarii 1738. post meridiem , *Emanuel Carrera* levem & instabilem pulsûs intermissionem exhibuit . Ingenti tunc flatuum per anum eruptione laborabat ; vesperi binas , flatulentas admodum , sedes deposuit . Pulsus ejus præcedenti mane , & sequenti biduo exploravi ; sed nullam intermissionem detegere poteram , neque æger de ulla ventris perturbatione hisce temporibus conquerebatur .

OBSERVATIO III.

Die 29^a. Januarii 1738. *Gallæciensis* quidam puer tertia qualibet , quartaque diastole stabilem pulsûs intermissionem exhibuit . Ab eo tempore , usquedum proxima vesperi reverteret , quinquies liquidam alvum exoneraverat . Tunc vero intermissionem minus frequentem , atque instabilem deprehendi : & proximo mane Nosocomium deseruit .

OBSERVATIO IV.

Die 30^a. Januarii 1738. in ægro , cujus nomen adnotare tunc neglexi , exigui temporis spatio , levem & instabilem pulsûs intermissionem reperi . Rogavi igitur , an diarrhoeam passus esset ? Eo se die binas sedes habuisse , plurimosque , ipso , quo mecum loqueretur , momento , borborygmus percipere respondit . Hi sequenti

quenti nocte continuabantur , qua alvum tertia vice deposuit .

Nec ante , nec post memoratum modo tempus , scil. 3^oam. Vesperis , ullam in ejus pulsu intermissionem deprehendi .

OBSERVATIO V.

Die 22^a. Februarii 1738. circa vesperam , in *Michaële Emes* , nauta *Britanno* , qui in eodem cum supra dictis ægris Nosocomio decumbebat , instabilem dextri pulsus intermissionem notavi , quarta , quinta , ac septima diastole recurrentem . Longis aliquando intervallis disperebat ; tuncque , uti prius , revertebatur . Proximo mane longe levior , minusque frequens intermissio adfuit . Æger , a 22^a. circa meridiem , liquidas tres sedes , & noctu borborygmos habuerat .

OBSERVATIO VI.

Die 14^a. Octobris 1737. dum *Antequera* morarer , Don *Pablo de Castilla* , undecim annorum puer , supra dicti amici mei , domini *Joannis de Pedraza y Castilla* , ex fratre nepos , post immodicam fructuum horæorum ingluviem , in quartanam intermittentem incidit .

Proximo mane hora nona Don *Juan de Pedraza* , post singulas pulsationes pulsum unius communis diastoles spatio intermittere , animadvertit ; misitque nuntium , qui id mihi indicaret . Hora decima agro aderam ; interea quatuor jam sedes habuerat : intermissionem tunc minus frequentem , ac decreascentem reperi ; hæcque reliquo toto die irregularis atque instabilis permanebat . A 10^a. ad 12^{am}. tribus tenesmis torquebatur .

Sequenti triduo , cum levi diarrhoea , tenesmis , flatibus , & borborygmis , invicem per intervalla succedentibus , pulsus in eodem fere irregulari statu perstitit . Quarto die purgatus est æger , & quinque pollices longum lumbricum evomuit . Post quæ intermissio-

nes, fedesque, minus etiamnum frequentes, & sine ullis tenesmis, flatibus, aut borborygmis, usque ad 22am. Octobris vesperi, evenerunt; quo tempore intermissio ad unam, aliamve ex sequentibus pulsationum periodis regulariter recurrebat, & in eadem aliquamdiu periodo morabatur, priusquam ad alteram transmigraret: periodi hæ, secunda quælibet, tertia, quinta, octava, decima, vel undecima diastole deprehendebantur. Ob maiorem hanc intermissionis regularitatem, licet haud talis foret, qualis *Solanianis* legibus requiritur, diarrhœam tamen prædicendi periculum subii, & noctu tribus quatuorve sedibus prognosin confirmavit æger.

Intermissio minus iterum frequens atque instabilis succedebat, & adstrictior alvus, donec utrumque naturalem sensim statum repeteret.

OBSERVATIO VII.

*Literis Amici mei, Domini Joannis de Pedraza
y Castilla, communicata.*

Elapso septimana, una cum Domino *Antonio Alvarez*, Med. Doct. inveni ægram, quam febre acuta adfectam deprehendimus, illoque pulsus intermittens gradu, qui futuram intra 24. horarum spatium diarrhœam significat. Ad venæ sectionem inclinabat Doctor, sed, diarrhœæ expectatione, remedium hocce differebat. Sequenti die, evanuisse intermittentem pulsum, nosque diarrhœæ spe excidisse, non sine admiratione deteximus. Examinata ægra, post ultimam visitationem, menses sibi prorupisse, atque etiamnum continuari retulit.

Varie ratiocinabamur circa hoc phænomenon, sed sub criticis adeo circumstantiis nulla remedia præscribamus. Biduo post rediit intermissio, & sex septemve sedibus excepta fuit.

Hic casus admodum singularis videtur, si tuam mihi

Si ea de re opinionem communices, exactum tibi omnium, quæ comitabantur, symptomatum catalogum transmittam; expecto etenim fore, ut majori tunc, quam quod negotia jam admittunt, otio gaudeam, &c.

Antequera die 2^a. Aprilis 1738.

Don Juan de Pedraza y Castilla.

OBSERVATIO VIII.

Amicus meus, Dominus *Christophorus Solanus*, brevi post patris obitum, communicavit mihi observationem, cunctis essentialibus circumstantiis exacte similem prægressæ. In acuta febre, post duas venæ sectiones, & unum purgans, pulsus intermittens adparuit; ad mensium eruptionem cessavit; his prætergressis revertebatur; ultimaque hac vice diarrhœa critica stipatus erat *.

OBSERVATIO IX.

Ab Amico meo, Domino Joanne de Pedraza, communicata.

Inter alias, circa *Solani* inventum nuper factas, observationes, sequens, quem etiamnum tractamus, casus neutiquam, ut spero, displicebit. *Pedro de Avila*, sexaginta annorum senex, in tertianam duplicem intermittentem incidit, cui pulsus intermittens adangebatur, sed hac peculiari ratione, quod pulsus iste binorum distinctorum paroxysmorum, quibus febris illa intermittens componebatur, uni solummodo adhæreret, illius regulariter, cum quo inceperat, paroxysmi pedisequus, dum in altero, toto febris hujus intermittentis decursu, ne semel quidem occurreret.

Dicta pulsus intermissio, tertia, quarta, & sexta qualibet pulsatione recurrit; levis fuit, regulariter-
H 4 que

* Vide similem observationem Doctoris *Gomez*, pag. 41.

que secum adduxit diarrhoeam, cujus sola ope ille, quem comitabatur, paroxysmus integre fere evanuit, & alter, qui ab ipso initio violentissimus fuerat, plurimum nunc imminutus est. Sum &c.

Antequera die 6a. Augusti 1738.

Don Juan de Pedraza y Castilla.

Quam regulares, quam stabiles, quam sensibiles, in tribus hisce postremis observationibus, naturæ impetus!

OBSERVATIO X.

Ejusdem.

Diversas alias de sudoribus ac diarrhœis criticis, per relativos pulsus prævie indicatis, communicandas tecum observationes habeo: sed illas proximæ opportunitati servare cogor. Interea tibi significandum existimo me aliquos intermittentium pulsuum casus observasse, ubi nulla diarrhoea, sed ingens ejus loco ventris tumultus, ac murmur, cum flatuum per anum explosione, adparuit.

Antequera die 13a. Novembris 1738.

Don Juan de Pedraza y Castilla.

OBSERVATIO GENERALIS,

Ab eodem communicata.

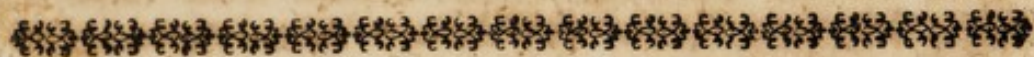
- - - Alium malignæ inflammatoriae febris casum hoc tempore tractamus, ubi tres successive diversæ crises una per sudorem, per alvum altera, tertia per hæmorrhagiam nasi, singulæ relativo suo pulsu prævie indicatæ adparuerunt; & melius habet æger. Hujus aliarum-

rumque observationum *Exactas* tibi historias transmittam, simul atque permittet otium &c.

Antequera 21^a. Maii 1738.

Don Juan de Pedraza y Castilla.

Varii deinde intervenientes casus meum cum prædicto Domino commercium suspenderunt primo, tandemque integre abruperunt. Hæc ratio est, cur in præcedentium observationum data occasione, uti sub praxis, diversarumque occupationum impedimentis licebat, mihi communicatarum, aliquibus ægrorum nomina, & peculiares aliæ candoris tesserae, juxta ipsius meamque intentionem, accurate suppleri non potuerint.

C A P U T III.

*Primæ observationum Solanianarum originis
succincta historia.*

DATA hætenus rerum, in *Solanianis* de pulsu observationibus, præprimis essentialium exacta & fidei historia; iisdem per varia nova facta, nunquam prius edita confirmatis, atque illustratis; similis naturæ exemplis quibusdam apud *Veteres* detectis; validissimisque, quæ de earumdem observationum veritate ac certitudine requiri possent documentis, in variis magni momenti testimoniis, quæ in illarum favorem conspirant, adlegatis; restat jam, ut primæ rerum adeo insolitarum originis adjecta historia, Lectorum curiositati satisfaciam: *maxime* profecto *insolitarum*, inter omnes, quæ post circuitus sanguinei inventum usque nunc in publicum emanarunt.

Anno 1707. cum *Solanus*, medicinæ eo tempore studiosus Domini *Josephi Pabli*, medicinæ Doctoris, & in universitate *Granatensi* professoris ac Vicedecani, praxin in *Sti. Joannis de Dios*, del *Refugio*, atque el *Real*,
No.

Nosocomiis frequentaret †, in variis ægris pulsum sæpe dictotum expertus est, & *Pabum* de causa hujus, usuque consuluit. Suadebat hic, ut ejusmodi quinquilias, non nisi ex fuliginosis quibusdam vaporibus oriundas negligeret: quam ob rem juvenis *Solanus* nullam deinde huic phænomeno attentionem adhibuit; donec observaret eos, qui ægris famulabantur, in quotidianis symptomatum, quæ ipso absente contigerant, relationibus, iterum iterumque *Pablo* mentionem injicere de hæmorrhagiis narium in iisdem ægris, in quibus pulsum dictotum ipse (*Solanus*) deprehenderat. Hoc curiositatem ejus attentionemque resuscitavit, ac, serio agitata re, ad accuratius supra dicti phænomeni examen impulit.

Proximus, in quo pulsum dictotum observavit, æger, viginti duorum annorum juvenis ardenti febre impetebatur. Eventum operiri decreverat: remediorum igitur a *Pablo* præscriptorum usum clam avertit. Violentissima interim mentis inquietudine ob *Avicennæ* auctoritatem angebatur, qui, jamjam lectus, *Pulsum martelinum* (sic vocat dictotum) *malum esse*, enuntiaverat ††. Sed iis denuo, quæ aliis ægris post eundem pulsum acciderant, incitatus, statuit nihilominus casum hunc naturæ committere.

Sub hisce angustiis, juvenis *Solanus*, a quinta matutina ad sextam vespertinam usque integrum transegit diem: quo tempore nasi hæmorrhagia adparuit, quæ, intervallis aliquot comprehensis, unius & dimidiæ horæ spatio protrahebatur: placide fluebat sanguis, & sex circiter uncias toto illo tempore adæquabat.

Ab initio ad finem hæmorrhagiæ exquisitus observator ægri pulsum non deseruit: eadem, qua hæmorrhagia imminueretur proportionem, plenitudinem quoque, ac frequentiam pulsus imminui, & secundum ictum sensim

† In *Hispania* moris est, ut, post medicinæ studium Candidati pro gradu Doctoratus, Medici alicujus praxin biennio frequentent: cæterum non admittuntur. Quemlibet spectatum Medicum ejusmodi semper discipulus sequitur, quem *Præficiente*, vel *Passante* vocant.

†† Lib. 4. Fen. 2. Tract. I. cap. 27.

sim debilitari, fereque imperceptibilem evadere deprehendit; sed, aliquamdiu ante singulos hæmorrhagiæ insultus, adfurgere denuo, ac manifeste incrementum; &, licet ab ipsis totius hæmorrhagiæ initiis plenitudo pulsûs & frequentia paulatim decrescerent, secundum attamen ictum ante quemlibet hæmorrhagiæ paroxysmum periodicè reverti; donec illa omnino denique transisset. Hujus crisis ope æger perfecte convaluit. Infolitus adeo casus *Solanum* juvenem ineffabili gaudio ac stupore perfudit. Paucis deinde diebus in altero quadragenario ægro, similem in simili febre observationem, fausto non minus successu, concinnandi opportunitate gavissus est: hac tamen differentia, quod minor priore hæmorrhagia, & secundus arteriæ ictus primo debilior, adpareret; unde de futuræ hæmorrhagiæ copia ex pulsu dijudicanda ansam arripuit observator.

Animo ad tales, quotquot occurrerent, casus assidue intentissimo, suas de pulsu dicoto observationes ad illud sensim perduxit fastigium, quod in hoc opere Lectori innotuit.

Semel in pulsum fixa *Solani* attentio novam brevi, intermittente pulsu, admirationis & oblectamenti scenam aperuit. In memorato ante Nosocomio del *Refugio* æger quidam febre acuta affligebatur, cujus tertio die pulsum intermittentem, aliquando singulis septem, aliquando singulis octo pulsationibus recurrere, *Solanus* sensit: quod, morbi magnitudini copulatum, ex recepta tunc prognosis regula*, lethale prima fronte indicium judicabat. Sed deinceps suas de pulsu dicoto observationes recolligens ad quaslibet casus hujus permutationes sollicitè attendere, & examinare statuit, numquid intermittentem pulsum aliquis forte effectus exciperet iis analogus, quos pulsui dicoto successisse animadverterat. Præscriptorum remediorum, ut in prægresso casu fecerat, usum cavet. At hîc denuo, quæ primo nuper hæmorrhagiæ casu inexpertum observatorem torserant, dubia & angustia recurrebant. Hæc ipsum toto tertio die,

* Vide pag. 79.

die, & quarti dimidio excruciarunt. Tunc autem, ingenti eo tempore anxietate, acribusque torminibus, afflictus æger in copiosam denique diarrhœam incidit. *Solanus*, cui id indicabatur, statim ad Nosocomium advolat, explorat ægri pulsum, intermissionem secunda quavis diastole recurrentem percipit, & illo, quod ad ægri latus transegit, duodecim horarum spatio, sæpe tangendo pulsum, uti diarrhœa procedit, ita intermissionem imminui detegit, donec ægro omnibus incommodis libero, omnino tandem evanesceret.

Sic juvenis observator novum sibi indies lumen, diligentiae suæ præmium simul & incitamentum, irradiare persentiit. Reliquo anno 1707. observationes suas feliciter, sed clanculum semper profecutus fuit, ut, de impedito remediorum ægris sub dicoto & intermittente pulsu præscriptorum usu, Doctoris *Pabli*, viri violentissimo temperamento præditi, offensam deflecteret. Denique anno 1708. oblectamento fruebatur *Solanus* illam, quam hac via acquisiverat scientiam, publico manifestissimoque exemplo demonstrandi.

Don *Francisco del Castillo*, Medicinæ Doctor *Granatæ* in acutam febrim incidit. Admodum sæviebat morbus, tresque in illa urbe præclari medici collegæ saluti præerant. Sexto febris die pulsum post secundas quasque diastoles intermittere experti, ægrum certissime morituum, unanimiter pronuntiarunt. Juvenis *Solanus*, qui eo tempore *Pabli* præceptoris praxin frequentabat, petebat, si liceret suam de hoc casu opinionem exprimere; seque pro naturæ molimine ad evacuandos per sedem morbosos humores pulsus intermissionem accipere, coram omnibus declarabat. Sed statim juveni indicebatur silentium; temeraria ejus opinio, & *Galeno* contraria censebatur; ægri morte familiaribus annuntiata abrumpebatur consilium.

Hora eadem vesperi octava, violentissimos ventris dolores, supra pubem præcipue percepit æger, totisque viribus inclamavit remedium. Confestim uni Medicorum mittebatur nuntius: jussit ille, ut alborum liliorum
oleo

oleo abdomen inungeretur . Dolores nihilominus usque adeo intendebantur , ut summa anxietate æger de lecto ad cubiculi angulum exsiliret . Tristi hoc spectaculo perturbata , universa repente familia circa ægrum confluxit , ipsumque largam crassæ ac opacæ urinæ copiam , duasque aut tres sedes , evacuassee reperit . Placide porro repetiit lectum , tota nocte dormivit optime , & febre liber evigilavit .

Diarrhœa , priusquam contingeret , indicata , præsertim ut sequela symptomatis , quod Medici lethale declaraverant , juveni *Solano* non exiguum sane honorem peperit , uniusque ex prædictis Dominis favorem lucrata est : sed , quia doctoratus gradu etiamnum destituebatur , nullum inde solidum beneficium retulit : & , angusta domi re , praxin exercendi causa , *Illoram* , parvum in vicinia oppidum , discedere haud diu post coactus fuit .

In hac urbe , ubi Archiatri titulo medicinam profitebatur circa anni 1709. finem , vel sequentis initium , frequenter pulsum quemdam inæqualem reperit , quem parum admodum curavit , donec peculiari , qua post supra dictas observationes , pulsum semper examinabat , diligentia , illum dicroti atque intermittentis more regularibus sæpe periodis recurrere intelligeret . Ad quolibet nunc , quæ in pulsu occurrerent novitates abunde præparatus , pulsum hunc sollicitè explorabat , quem criticis in universum sudoribus , sed subinde simplici tantum humiditate , aut eruptionibus cutaneis , stipatum esse deprehendit (de binis ultimis nullam in prædictionum legibus mentionem attulit) ; & , ut alias olim de dicroto atque intermittente pulsu perfecerat , sic hæc etiam de pulsu inciduo observationes , iterato opere perpolivit .

Jamque in prædicendis crisi-
bus *Illoræ* famam acquisiverat *Solanus* , cum *Franciscus de Castro Palomino* , in eodem oppido Chirurgus , illas , quarum adminiculo tot stupendas , uti ipse testis fuerat , prognoses conficeret , leges noscere exoptabat . Hunc ea de re instruxit auctor ,
per-

permisitque, ægros suos inviseret; unde tantam in hac methodo experientiam adeptus est, ut postquam *Illorum* reliquisset *Solanus*, variis ibidem loci felicibus præfagiis celeberrimus evaserit, & commune, quocumque urgente casu, refugium.

Proximus, cui suam prædicendi artem communicavit *Solanus*, Don *Pedro Fermin* appellabatur, qui tunc praxin ejus frequentabat in *Rute*, & *Iznajara* postea, nec non *Granata*, ubi praxin medicam exercuit, crises faustis sæpe avibus prænuntiavit. Ad binos hosce Dominos, ut maturæ suarum de pulsu observationum originis testes, Auctor publice provocare consueverat.

En historiam, quam de novarum observationum incunabulis a *Solano* ipso accepi. Hæc in quibusdam (a mere Medica historiæ parte alienis) ab ista differt, quam in *Lapide Lydio* evulgavit; sed ibi, quæ *Pabulum* præceptorem potuissent offendere, omnia prætermiserat.

Multiplex porro in crisis prædictione lumen, quod pulsu certe obtineri non poterat, *Veteribus* se debere, agnoscebat *Solanus*. Haud dubie animadvertit Lector, Auctorem, variis in hoc opere casibus, futuras ad statam horam crises, ipsasque, quæ comitarentur, circumstantias prædixisse. Hoc prima fronte admodum stupendum & incredibile adparet singulis, qui *Antiquorum* observationes de febrium acutarum natura, charactere, generali decursu, particularibusque paroxysmis, & de diversis, ad quas in ejusmodi febribus & paroxysmis variæ crises solent occurrere, periodis, haud recolligunt: harum autem circumstantiarum intuitu, cessat stupor, & facillime concipitur, quæ indicata per pulsum crisis ad peculiarem horam, & peculiaria ipsi jungenda phenomena restringi queat. Sic v. g. in acuta febre, regularibus paroxysmis, intra 24. horarum spatium futuram per sudores crisis pulsus indicet; illa, qua paroxysmi remissio expectatur, hora determinanda erit, ut tempus crisis; quæ, juxta specificam febris indolem, violentiam, lenitatem, ægri robur, temperamentum, ætatem,

di-

diversas alias conditiones, ipsiusque crisis magnitudinem, delirio, rigore, anxietate, &c. vel stipata erit, vel immunis. Pro subiecto, quod ab *Antiquis* adeo accurate tractatum est, generales hæ animadversiones sufficiunt.

Non inutile erit Lectorem hoc loco instruere de circumstantia quadam, in historia prædicti a *Solano* icteri (pag. 56.) prætermissa. Pulsus incidui memorata ibidem durities auctori innuit, notatam inde crisin haud futuram per sudores: sed quid ipsum induxerit, ut icterum fore judicaret, nequaquam exprimitur. Profundum hoc mysterium videri potest, quod, ut penetretur, eximium quoddam ingenium postulet, atque etiamnum forte Lectoris animum suspensum tenet. Sed revera nihil aliud erat, quam obviarum aliquot morbi circumstantiarum facilis quædam combinatio. Melancholiæ hypochondriacæ, triduo ante crisin, hypochondriorum dolor & tensio supervenerant: hæc, ex pulsu, quo alia crisis species indicabatur nec diarrhœa, nec vomitu, nec urinæ profluvio terminanda judicavit Auctor; adeoque icterum fore conclusit, maxime naturalem scilicet huiusmodi casus progeniem.

Sic ad vulgares aliquot, in unum adspectum collectas, circumstantias exquisita attentio tacitas naturæ operationes detegit, atque in lucem educit res, quæ humanæ industriæ limites superare cæteroquin viderentur.

E P I L O G U S.

Galenus, a *Baglivio* adlegatus, pulsu post singulas pulsationes intermittente proxime instantem mortem denuntiari, statuit. Idem se in acutis febribus observasse adfirmat *Baglivius*. Pulsus illo gradu, *Solaniano* sensu, intermittentis unica, quæ novi, exempla *Prosperi Alpini* observatio, & *obs. 6. pag. 117.* jam inde memorata, suppeditant. Agnoscere oportet, quod in earum prima, ægra, licet crisis beneficio convalesceret, sub imminenti tamen periculo, aut fuerit, aut esse saltem adparuerit.

rit. In altera autem, quantum animadverti potuit, tam brevi tempore intermissio perstitit, ut neutra ex parte isthæc urgeri queat. Ægros revera aliquot, acutis febribus conflictatos, intermittente ad secundas quaslibet tertiasque diastoles pulsu, feliciter convaluisse, variis in hoc opere observationibus demonstratum est. Verumtamen casus, a *Baglivio* memorati, eventus periculosus hætenus, si non lethalis, videtur. Nihilominus, ut res hæc absolute decidatur, multum verisimiliter contribuere poterit pulsus conditio: parvus, debilis, & ad singulas præsertim diastoles intermittens, pulsus lethale, in universum loquendo, indicium suppeditet. Huncque, ut videtur, casum, in prima de intermittente pulsu propositione, *Solanus*, respexit; quem (*pag. 32. n°.1.*) *Tunc tantum mortem portendere enuntiat, cum robur ad perficiendam crisin requisitum deficit.* Sed utrum pulsus, eo gradu intermittens, validus licet & insignis, signum fatale exhibeat, id, una cum omnibus, quæ huc usque dicta sunt, prudenti Lectoris meditationi, atque experientiæ, submisso animo relinquam. Etenim, ut illud hîc repetam, referre facta, novam observationum scenam recludere, aliosque majori experientia & opportunitate feliciori me præcellentes, Medicos ad serium adeo insoliti, adeo gravis negotii examen impellere, præcipuus mihi scopus fuit, &

F I N I S.

Fungar vice Cotis.

INDEX GENERALIS

129

A

- A**CCIDENTALIA (*Symptomata*) Vid. *Symptomata*.
 ACUTÆ febres . vid. *Febres acutæ*.
 ADSTRINGENTIA .
 Fugant *Pulsum Dicrotum* . 102
 Fugant *Pulsum Intermittentem* . 51
 AER .
 Ejus calor *Gadibus* . vid. *Calor*.
 ---- frigus *Gadibus* . vid. *Frigus*.
 ÆTHIOPS .
 Ejus casus . 107
 ALBERTINUS (*Hippolytus Franciscus*.) Ejus observationes:
 De necessario , pro radicali febrium intermittantium cura , *Crisium* cum cortice peruviano concursu . 90 ad 92
 De ejusmodi intermittentibus febribus , quas vel comitatur , vel præcessit consuetæ cujusdam evacuationis suppressio . 91
 Confirmatæ a variis aliis Medicis . 90
 ALPINUS (*Prosper*.)
 Ejus error , quoad propensionem pulsus intermittentis in acutis febribus . 59
 Ejus observatio circa hunc pulsum . 58
 Hæc duabus conditionibus a *Solanianis* prædictionum regulis videtur discrepare . 59. & 60
 In *Solani* favorem manifestum testimonium . 58. 60.
 Ad *Solani* ætatem in adversariis medicis obscura . 60
 ALVAREZ (*Dr. Don Antonio*.)
 Ejus observationes circa pulsum dicrotum . 42. 101.
 Testis fuit variarum prædictionum *Solani* . 47. 48. 52. & 118
 ALVI *Constipatio*
 Quandoque observata sub pulsu intermittente . 68
 ALVI *Laxitas* .
 Quandoque observata sub pulsu intermittente . 68
 ANGLI Medici . vid. *Medici*.
 ANTIQUI .
 Casus , ex iisdem , *Solanianis* observationibus analogi . 58
 Auctoris præsentis Opusculi animadversiones circa *Crisium* considerationem apud eos . 81. ad 98
 Ex iisdem derivavit *Solanus* ea , ex quibus *Crisium* hora prædici potest . 37. 126. & 127
 Eorum doctrina circa *Crises* non pro ridicula tractanda . 85
 Eorum dogmata circa *Crises* qualia re vera sint . 81
 Vendicata factis . 82. 83. 84. 86. 87. & 97
 Eorum facta & regulæ pro *Crisium* prædictione adoptata a *Boërhavio* . 87
 Eorum facta a *Modernis* quibusdam confirmata . 82. 83. 86. 97
 Eorum facta confirmata a *Foresto* . 83. 84
 Et

Et ab *Hoffmanno*.Eorum facta neglecta a plerisque *Modernis* sine sufficienti causa. 83
80. ad 82Incertitudo vel falsitas criticorum signorum, ab iis traditorum, numquam legitime a *Modernis* probatae sunt. 87. 88. 97Objectiones contra *Crisium* observationem apud eos, male fundatae. 81. & 82

Sollicite criticae evacuationis copiam observaverunt. 37

Eorum prognoses circa pulsum intermittentem. 123. & 124

Falso lethales. 59. 79. & 80

Eorum regulas de praedictione *Crisium* feliciter secutus est *Forestus*. 84

APOPLEXIA

Quandoque observata est sequela febrium intermittentium, curatarum per corticem, absque interventu *Crisium*. 92

ARTERIAE.

Aortae inferioris compressio. vid. *Compressio*.*Axillarium* arteriarum compressio. vid. *Compressio*.*Arteriae* mesentericae. vid. *Mesentericae arteriae*.*Arteriae* renales. vid. *Renales arteriae*.*Temporalium* arteriarum pulsatio. vid. *Pulsatio*.

ARTERIOTOMIA.

Subiti ejus & mirabiles effectus in cephalalgis chronicis. 93

Applicabilis ad acutos casus. 94

Neglecta hisce temporibus. *ibid.*

AUCTOR praesentis Opusculi.

Operis ejus momentum consistit in novitate & veritate factorum, quae continet. 5. Quarum illa facile ab unoquoque Lectore agnoscetur, unde non probabitur. *Ibid.* Haec vero solidissime pertractabitur, & optime apparet ex relatione addita. 5. ad 11Opus *Solani* a *Petro Roxo* ipsi traditur. 6

Illud diligentissime legit, & observationes omni candore instructas invenit. 7. & 8

Antequam tamen petit, ne minimo quidem dubio locus foret, & humanissime a *Solano* recipitur, qui veritatem observationum suarum ipsi probat. 8. & 90Novit aliquos, qui *Solani* observationes ne quidem animadvertabant, donec mera experientiae vi convincerentur. 9Peculiarem de se ipso mentionem praetermittit, & Lectori de candore suo relinquit judicium. *Ibid.*Lectorem monet de *Solani* in medicina & philosophia naturali cognitione infirma, ut omni praematurae exceptioni occurrat. 12

Quare observationum editionem non distulerit. 12. ad 14

Persuaserat *Solano*, ut correctam observationum suarum editionem praepararet, quam obitus ipsius praevertit. 13. ad 15

Collegarum & aliorum Medicorum auxilium provocat, ut observationes perfectiores communicent. 14. 17. 62. 128

Operis sui divisionem dat, & veniam a Lectore petit, si leves quasdam incurias observaverit. 15

Factorum similitudinem, quantum potuit, evitavit. 16

Quare *Sinensium* artem in explorandis pulsibus silentio praetermit-

mittat.	16. & 17
Quare peculiare de <i>Crisium</i> observatione caput addiderit.	17. 78
Metuit, ex <i>Crisium</i> neglectu, ne opus ejus tanquam fraudu- lentum censuram subeat.	79
Objectionem hanc tamen præcavet.	79. ad 80
Adferit <i>Modernorum</i> neglectum circa antiquam observationem <i>Crisium</i> nondum hætenus legitime justificatum.	80. ad 81
Ejus animadversiones circa <i>Crisium</i> apud <i>Modernos</i> neglectum, & considerationem apud <i>Antiquos</i> .	81. ad 98
----- in Sir John Floyer's <i>Pulsewatch</i> .	29. & 30
Ejus animadversiones de celeri inflammationum progressu in acu- tis febribus.	110
----- circa pulsum dicrotum.	68. ad 73
----- Intermittentem.	73. ad 75
Experientia convictus de nimia conclusionum latitudine, quas, in legibus pro prædictione <i>Crisium</i> constructis, fecit <i>Sola- nus</i> .	11. 37. 72. ad 74. 76. ad 77. 110. ad 111
Ejus differentia a <i>Solano</i> unde pateat.	77
Observationum ejus defectus causæ quædam.	69. ad 71
Ex ejus observationibus determinari potest connexio inter criti- cos <i>Solani</i> pulsus & relativas horum crises.	39. &c. 66. ad 71
Ejus observationes <i>Solanianis</i> factis fidem adjiciunt.	76
Differentiæ inter ejus & <i>Solani</i> observationes circa <i>Pulsum di- crotum</i> .	39. &c. 68. ad 71
Ejus observationes circa <i>Pulsum dicrotum</i> .	65. ad 67. 99. ad 111
----- de narium hæmorrhagia absque <i>Pulsu di- coto</i> .	68
----- circa <i>Pulsum intermittentem</i> .	67. 68. 113. ad 121
--- Observatio de diarrhœa critica sine <i>Pulsu intermittente</i> .	104
Non observavit <i>Pulsum inciduum</i> , nec <i>dicroti</i> vel <i>intermitten- tis</i> a majoribus gradatim ad minores adparitiones progres- sum, nec <i>Crises</i> per <i>Vomitum</i> vel <i>Urinam</i> .	71
Qua intentione præsentis observationes communicet.	77
Ejus observationes <i>Solanianis</i> inferiores.	69. ad 71. 76
----- limitant & corrigunt leges prædictionum <i>Solanianas</i> .	72. ad 74. 77. 110. ad 111
----- novæ in <i>Medicina</i> .	68
--- Observatio de pleuritide defuncti dissectione.	114. ad 116
--- Observationes repetendæ cum cautela & prudentia.	77
----- similes ex <i>Antiquis</i> .	58
--- Observationum usus & finis.	77. ad 80
Edoctus omnes <i>Solani</i> observationes, æqualis cum iis, quas edidit, exactitudinis non fuisse.	76
Non omnes <i>Solanianas</i> observationes enarrat, sed quasdam se- ligit.	40
AURES.	
Adfectæ sub pulsu dicoto.	66
AVICENNA.	
Pulsum <i>Martelinum</i> immerito malum enuntiavit.	122
AVILA (Pedro de)	
Ejus casus.	119

BAGLIVUS.

Observatio ejus de fluidis, intra crassa intestina contentis, & per vesicam absorptis. 59. ad 60

Observatio ejus circa pulsum intermittentem. 127

BALLONIUS.

Judicii limati practicus. 89

Strictissime prohibet purgantia, appropinquante, vel præsentie die critico. *ibid.*

BELLINI.

Opinio ejus ingeniosa tantum hypothesis contra crises. 82

BOËRHAAVE.

Admittit facta adlegata, & regulas statutas, ab *Antiquis* pro prædictione *Crisum*. 87

BORBORYGMI.

Intestinorum, sub pulsu intermittente, observati. 47. 68. 114. 116. 117

C

CALOR Aëris.

Ejus gradus *Gadibus*. 24. ad 26.

CANDIDATI Medicinæ. vid. Medicina.**CAPUT.**

Ejus adfectionum quarundam causa videtur fuisse hypochondriorum obstructio. 107

Periculosi hujus adfectus, sequentes curam febrium quarundam intermittantium per corticem, absque *Crisum* intervntu. 91. ad 92

Varie adfectum sub pulsu dicoto. 36. 42. 66. 71. 100. 102. 103. 104. 105. 108. 109. 110. 111

CARRERA (Manuel de).

Ejus casus. 116

CASTAN (Doctor Don Pedro).

Ejus observationes circa pulsum dicrotum. 45

CASTILLA (Don Pablo de).

Ejus casus. 117

CASTILLO (Doctor Don Francisco del).

Ejus casus. 124

CASTRO PALOMINO (Franciscus de).

Primus instructus a *Solano*, de legibus ipsius in prædicendis *Crisibus*, felicibus præfagiis celeberrimus evadit. 125. ad 126

CATALEPSIS.

Observata sub pulsu dicoto. 110

CATHARTICA. vid. Purgantia.**CAUTELA.**

In examinando pulsu dicoto. 100

In formanda inde prognosi. 77

CEPHALALGIA inveterata.

Resistit evacuationibus juxta communem venæ sectionis & purgationis methodum institutis. 93

Subito curata per arteriotomiam. *ibid.*

- CERTITUDO** in *Medicina*. vid. *Medicina*.
- CLIMATA** *Septentrionalia*. vid. *Septentrionalia climata*.
- COCTIO**.
Veterum circa illam observationes a nullis aliis evertuntur. 87. ad 88. 97
- COLON** *intestinum*. vid. *Intestina*.
- COMA**.
Observatum sub pulsu dicroto. 66. 110
- COMPRESSIO** *Arteriarum*.
Aortæ inferioris, videtur causa fuisse hæmorrhagiæ narium. 107
Axillarium.
Ad illam non est limitata causa pulsuum criticorum. 75
- CONNEXIO**.
Inter criticos *Solani* pulsus, & relativas horum crises, factis stabilita. 39. &c. 66. ad 71. 77
Insignem pro *Crisi* evidentiam format. 77
Non debet examinari per theoriam. 74. ad 75
Limitata. 72. ad 74. 77. 110
Ex hac *Crises* in lucem productæ, & producendæ, ad aliquot dierum distantiam pronuntiata, & pronuntiandæ. 77
Ex hac patet differentia *Auctoris* præsentis Opusculi a *Solano*. *ibid.*
Cum pulsu dicroto connexionem non habent hæmorrhagiæ narium, per vasorum erosionem productæ. 73
- CONVULSIO**.
Quandoque causa pulsus intermittens instabilis. 74
- CONSTIPATIO** *Alvi*. vid. *Alvi constipatio*.
- COR**.
Ejus inflammatio. vid. *Inflammatio*. 73
Morbi ejus causæ pulsus intermittens. 115
Ejus polypus observatus. 75
Pulsus critici non oriuntur a causa, ad illud limitata. 114
Suppuratum, & pericardio adhærens.
- CORPOSIS** *Situs*.
Ad eum non est limitata causa pulsuum criticorum. 75
- CORTEX** *Peruvianus*.
Non curat efficaciter & tuto febres intermittentes sine interventione *Crisium*. 90. ad 92
Promiscue adducit varias *Crisium* species. 91
Salutares ejus effectus non limitati ad aliquam peculiarem *Crisin*. *ibid.*
Datus cum roborantibus catharticis, in quibus casibus bene cessavit. *ibid.*
Ejus, sine adjuncta *Crisium* ope, in febrium intermittentium curatione, inefficacia ad remediorum effectus scientiam nos ducit. 92. ad 97
- CRIADO Y BALBOA** (*Doctor Don Francisco*).
Testis est aliquot prædictionum *Solani*. 41. & 48
- CRISES**.
Historiæ earum, unice per pulsum prædictarum, fabulosæ videri debent. 5. ad 6. Unde erudito orbi significatur, qua fide opus hoc publico offeratur, & optime apparet ex relatione addita. 6. ad 11
Ob-

- Observatæ citra ulla pulsuum prægressa indicia. 35. 68. 103
 Regulariter juxta *Solanum* subsequuntur pulsus, qui illas innuunt. 35
 Crisi cuidam aliquando nova alia crisis substituitur. 35. ad 36. conf. 59. ad 60
 Aliquando plures accidunt simul. 36
 Hujus rei exempla. 42. 53. ad 54. 120
 Earum hora probabiliter prædici potest. 37. 86. 126
 Crisis indicia cum *Solanus* observaret, remedia prohibuit. 41
 Earum decursui regulari repugnare climata septentrionalia, diu objectum fuit. 52. 53. 56. 57. 122. 123
 Inter criticos *Solani* pulsus, & relativas horum crises connexio factis stabilita. 62
 Per pulsuum diototum indicatæ minus regulariter succedunt. 39. &c. 66. ad 71. 77
 Ex connexione inter pulsus & relativas eorum crises patet *Auctoris* præsentis Opusculi a *Solano* differentia. 72
 Unde in lucem productæ, & producendæ, ad aliquot dierum distantiam pronuntiata, & pronuntiandæ. 77
 Connexio inter eas & pulsus, ipsas indicantes, insignem pro crisi evidentiam format. *ibid.*
 Ad eas avertendas comparata moderna praxis. *ibid.*
 Earum prænotio ingens privilegium. 78
 Earum observatio in contemptum incidit post *Paracelsum* atque *Helmontium*, & medicinæ per *Chemicos* invasionem. 78. 90
 Ex universali harum neglectu metuendum, ne opus præsens tamquam fraudulentum censuram subeat. 79
 Moderni hætenus in earundem neglectu nulla ratione sustentati. 80. ad 82.
 Vera substantia doctrinæ cresium. 81. ad 82
Auctoris præsentis Opusculi animadversiones circa earum apud *Modernos* neglectum, & considerationem apud *Antiquos*. 81. ad 98
 Per eas non omnes acutæ febres terminantur. 81
 Male fundatæ objectiones contra easdem. 81. ad 82
 Examinandæ factis. 82. 97
Antiqui in illarum favorem factis institerunt. 82. ad 84. 86. 87. 97
 Exemplum hujus rei ex *Feresio*. 83
 Confirmatæ a *Modernis* Medicis. 82. 86. 97
 Exemplum hujus rei ex *Fred. Hoffmanno*. 83
 Non ridicule tractandæ. 85
 Non sunt violenti conatus Naturæ sibi ipsi relictæ, sed stabilia ejus opera. 85. ad 87. 97
 Quandoque accidunt post repetitas omnis generis evacuationes. 41. 45. 54. 55. 78. 85. 100. 102
 Sæpe citra ullum notabilem in ægro tumultum. 85
 Generaliter fixum ordinem sequuntur. 86
 Objectiones contra earum usus practicos solvuntur. 85. ad 88
 Eæ in levibus febriculis imperceptibiles; evidentiores in gravioribus; in violentissimis violentæ. 87
 Purgante impeditæ, periculosæ & lethales. 89. ad 90
 Sine earum interventu non tuto curantur febres intermittentes, ope corticis peruviani, vel aliorum febrifugorum. 90. ad 92
 Corticis Peruviani in intermittentium febrium curatione, inefficacia,

- cacia, sine earum interventu nos ad remediorum effectus
scientiam deducit. 92. ad 97
- Earum variae distinctae species sequuntur usum corticis peruviani,
vel aliorum febrifugorum. 91
- Earum tempus post usum corticis peruviani non stabile. *ibid.*
- Sanant recentes viscerum obstructions, ab intermittentibus fe-
bribus natas. 91. ad 92
- Incertitudo vel falsitas criticorum signorum, ab *Antiquis* tradi-
torum, nunquam legitime a *Modernis* probatae sunt. 87. ad 88. 97
- Quae demonstrationes requirantur. 87
- Periculum valida, sine ullo crismus suspectu, remedia in acutis
febris praescribendi, demonstratum per facta. 88. ad 92. 97
- Salutares bonarum crismus effectus illis, quos efficacissima nostra
remedia producant, superiores esse, ideoque per haec proprie
suppleri non posse, factis & ratione demonstratur. 93. ad 95. 97
- Notabilis differentia in eventu talium acutarum febrium, quae
crisibus vel comitatae, vel destitutae sunt. 83. 84
- Earumdem observatio cum strenua admodum curandi methodo
potest subsistere. 95. 97
- Earumdem observatio Medici attentionem exigit. 95
- Ea felix futura Medici otium clamat. *ibid.*
- Medium est inter pusillanimum otiosam & tumultuariam praeci-
pitam praxin. 96
- Aliquando retardantur ob fluidorum vel emunctoriorum vi-
tium. 70. 73. 104. ad 105. 108 ad 109
- Aliquando perniciosae ob accidentalem debilitatem. 37. 50
- Hujus rei exempla. 43. 44
- Quando praedicendae felices. 37. 86
- Pro praedictione earum leges. vid. *Leges*.
- CRITICA *Diarrhoea*. vid. *Diarrhoea*.
- CRITICA *Evacuatio*. vid. *Evacuatio*.
- CRITICA *Hæmorrhagia*. vid. *Hæmorrhagia*.
- CRITICA *Signa*. vid. *Signa*.
- CRITICA *Symptomata*. vid. *Symptomata*.
- CRITICA *Urina*. vid. *Urina*.
- CRITICI *Dies*. vid. *Dies Critici*.
- CRITICI *Pulsus*. vid. *Pulsus Critici*.
- CRITICUS *Icterus*. vid. *Icterus*.
- CRITICUS *Sudor*. vid. *Sudor*.
- CRITICUS *Vomitum*. vid. *Vomitum*.
- CRUDITAS.
- Antiquorum* circa eam observationes nullis aliis evertuntur. 87. ad 88
- CRUOR.
- In *Hæmorrhagia* narium. vid. *Hæmorrhagia*. 47
- CUENCA (*Ludovicus De*)
- Ejus casus.
- CUESTA (*Franciscus Martinus De*) 103
- Ejus casus.
- CUTANEA *Eruptio*. vid. *Eruptio cutanea*.

DEBILITAS.

Quandoque causa pulsus intermittentis instabilis.

74

Ob eam *Crisis* lethalis evadere potest.

37. 43. 50

DELGADO (*Juan*)

Ejus casus.

43

DELIRIUM.

Observatum sub pulsu dicroto.

36. 42. 66. 102. 108. 110

DIARIUM *Thermometricum*.Paratum *Gadibus*.

24. ad 26

DIARRHŒA

Notata per intermittentem pulsum.

32

Exempla hujus rei. 42. 46. &c. 54. 67. 110. 114. &c. 123. ad 125

Critica, observata absque prægresso pulsu intermittente.

104

Crisis per eam, & per urinam, indicium non accurate distinctum est.

59

Crises per eam, & per urinam, facile inter se invicem convertibiles

ibid.

Critica, aliquando sequitur usum corticis peruviani, vel aliorum febrifugorum.

91

Critica, perniciose evadere potest ob accidentalem debilitatem.

50

DIAZ (*Frater Francisco*)

Ejus casus.

47

DICROTUS Pulsus. vid. Pulsus dicrotus.

DIES.

Critici, qui

Probati factis.

81. 83

3. 4. 7. 11. 14. dies pro criticis revolutionibus notabiles in febribus acutis.

83. 84. 96

Septenarii & *Semiseptenarii* faustis crisis peculiariter dedicati.

83

7. in factis reliquis superior.

81

14. Septimo proximus, quoad felices crisis eventus.

ibid.

4. 9. & 11. pro infaustis crisis notabiles.

83. 84

Die critico prohibentur evacuationes a *Ballonio*.

89

Die critico lene purgans, in acutis febribus exhibitum, lethale.

ibid.

Objectiones contra eos male fundatæ.

81. ad 82

DOLORES.

Capitis, frontis, temporum, nasi, oculorum, & aurium sub pulsu dicroto observati.

36. 66. 103. 104. 105. 109. 110. 111

DURAN (*Alfonso*)

Ejus casus.

49

EMES (*Michael*).

Ejus casus.

317

EMUNCTORIA.

Eorum resistentia moratur crises.

70. 73. 104. ad 105. 108

ERUPTIO cutanea.

Ob-

Observata sub pulsu inciduo.

125

EVACUATIONES.

Criticarum evacuationum copiam sollicitè observaverunt *Antiqui*.

37

Eam neglexit *Solanus*.

ibid.

Fœtidæ non lethales.

95

Prohibentur a *Ballonio* die critico.

89

Generales: harum inefficacia in removendis quibusdam morbis.

93

Post omnis generis evacuationes crises aliquando contingunt.

41. 45. 54. 55. 78. 85. 100. & 102

Particulares: in quibusdam tantum casibus, noxiis humoribus liberare corpus, vel solidorum tonum mutare valent.

93. 97

Solicæ cujusdam suppressio periculosa, post usum corticis peruviani in febribus intermittens.

91. ad 92

Criticarum evacuationum quantitas. vid. *Quantitas*.

Hæmorrhoidales. vid. *Fluxus hæmorrhoidalis*.

Menstruæ. vid. *Fluxus Menstruus*.

F

PEBRIFUGA.

Non, nisi cricum interventu, curant febres intermittentes.

91

FEBRES acutæ.

Earum revolutionibus dies critici *Septenarii*, & *Semiseptenarii* dedicati.

81

In iis dies 3. 4. 7. 11. 14. notabiles pro revolutionibus criticis.

83

In iis pro infaustis crisis notabiles 4. 9. & 11. dies.

83. 84

In levibus, crises imperceptibiles; in gravioribus evidentiores; in violentissimis violentæ.

87

Non omnes per crisin terminantur.

81

Earum eventus præcipue dependet a methodo curandi, primis ipsis invasionis diebus adhibita.

96. 116

Differentia eventus earumdem, cum, vel sine crisis.

83. 84

In iis juxta *Ferrenum* pulsus intermittens est legitima exhibendi purgantis indicatio.

71

Sub intermittente pulsu falso dictæ lethales.

59. 79. 80. 123. ad 125

In iis natura non satis æstimata.

79. 88. ad 93

In iis *Radcliffius* caute admodum utebatur remediis turbantibus, & mitissimis etiam cathartics.

89

In iis leve purgans die critico exhibitum lethale.

89. ad 90

Valida in iis remedia præscribere periculosum.

88. ad 92. 97

Quandoque sequelæ sunt febrium intermittens, per corticem curatarum, absque cricum interventu.

90. ad 92

Intermittentes.

Fallax harum cura, & subinde lethalis, sine interventu cricum.

90. ad 92

Praxis eminentium quorundam Medicorum *Londinensium* huic observationi analoga.

91

In harum cura inefficacia corticis peruviani, sine cricum ope, nos ad remediorum effectus scientiam deducit.

92. ad 96

Tertiana duplex sanata paucis Tart. Vitriolat., Nitr. Antim., & Sal. Absynth. dosibus.

112

In

- In iis, quas vel comitatur, vel præcessit consueta quædam evacuatio, ea suppressa periculosa. 91
 In iis Natura non satis æstimata. 90. ad 92
 Harum paroxysmorum sudores pulsus inciduus, ut plurimum, non præcedit. 35. ad 36
FELLIS *Vesicula*. vid. *Vesicula Fellis*.
FERMIN (*Pedro*)
 Proximus, cui suam prædicendi artem communicavit *Solanus*. 126
FERREN (*Doctor*).
 Ejus observatio circa pulsum intermittentem. 71. ad 72
FLATUS.
 In intestinis observati sub pulsu intermittente. 47. 68. 114. 116. 117. ad 119. 120
FLOYER (*Sir John*).
 Animadversio in ejus librum *Pulse-watch*. 29. ad 30
 Plurimum operis impendit explicandæ *Sinensium* arti, in explorandis pulsibus. 16. ad 17
FLUIDA.
 Eorum vitium quandoque moratur crises. 70. ad 73. 105. 109
FLUXUS.
 Hæmorrhoidalis. 93
 Menstruus. *ibid.*
 Suppressi, per venæ sectionem, eadem vel majori copia institutam, proprie compensari nequeunt. *ibid.*
 Cur? *ibid.*
 Menstruus indicatus per pulsum intermittentem. 118. 119
 Purulenti. vid. *Purulenti fluxus*.
 Salivæ. vid. *Salivæ fluxus*.
FORESTUS.
 Observationes ejus illas *Veterum* circa crises confirmant. 83. ad 85
Antiquorum regulas de prædictione cricum feliciter secutus est. 84. ad 85
FRIGUS.
 Aëris *Gadibus*. 25. ad 26
FRONTIS *Dolor*. &c. vid. *Dolor*.
FUENTES (*Doctor Don Raphaël de*).
 Testis unius observationis de pulsu inciduo. 55

G

- GALENUS**.
 Ejus error, fœtidarum excretionum respectu. 95
 Respectu pulsus intermittentis. 59
 Observatio ejus circa hunc pulsum. 127
 Felix ejus prædictio criticæ nasi hæmorrhagiæ. 88. ad 89
GARZIA (*Frater Cecilio*).
 Ejus casus. 52
GARZIA (*Doctor Don Francisco*).
 Testis unius observationis de pulsu dicoto. 112
GARZIA (*Frater Michaël*).
 Testis unius prædictionis *Solani* ex pulsu intermittente. 47. ad 48
GODOY Y ROXAS (*Don Alphonso de*).
 Ejus casus. 52

GOMEZ (<i>Doct̃or Don Joseph</i>).	
Observationes ejus circa pulsum dicrotum.	41
— — — — — circa pulsum intermittentem.	49. &c.
— — — — — circa pulsum inciduum.	51
GOMEZ (<i>Frater Juan</i>).	
Ejus casus.	53
GONI Y AVENDANO (<i>Don Geronimo</i>).	
Ejus casus.	46
GRANA (<i>Sylvestre de</i>).	
Ejus casus.	113
GUTIERREZ DE LOS RIOS (<i>Emanuel</i>).	
Compendii <i>Lapidis Lydii</i> editor, judicio carens.	13

H

HÆMORRHAGIA.

Narium, per pulsum dicrotum indicata.	29
Exempla hujus rei.	41. &c. 53. 67. &c. 99. &c. 142. ad 143
Non sequitur semper pulsum dicrotum.	36. 66
Observata sine pulsu dicroto.	69
Ei non semper absolute possumus confidere ex adparitione pul- sus dicroti.	73
Juxta <i>Auctorem</i> præsentis Opusculi pulsus dicrotus est potius in- clinatio ad narium hæmorrhagiam, quam absolutum ejus in- dicium.	72
In ea si cruor pallide ruber, & parca copia fluxerit, ægrī lente reconvalescunt; lentissime vero, si cum eodem colore abundaverit.	36
Quandoque retardata ob densitatem sanguinis, vel vasorum re- sistentiam.	70. ad 73. 105. 109
Copiosa, non semper violentos capitis adfectus præcavet in morborum principio.	110
Per tacitam vasorum erosionem producta pulsu verisimiliter nunquam indicatur.	73
Critica, lethalis ob accidentalem debilitatem.	43
Felix ejus prædictio, a <i>Galeno</i> facta.	88. ad 89
Quædam probabiliter per aortæ compressionem orta.	107

HÆMORRHOIDALIS *fluxus*. vid. *Fluxus hæmorrhoidalis*.

HÆMORRHOIDES.

Observatæ sub pulsu intermittente.	63
------------------------------------	----

HEPAR.

Ejus parvi lobi limbus lividus inventus.	115
--	-----

HERCULEA *Medicina*. vid. *Medicina*.

HEREDIA Y BAZAN (*Don Antonio de*)

Testis unius <i>Solanianæ</i> observationis de pulsu dicroto.	42
---	----

HIPPOCRATES.

Ex ejus <i>Aphor.</i> 8. <i>Sect.</i> 3. verisimiliter deducta fuit objectio, climata septentrionalia regulari crifium decursui repugnare.	62
Objectiones contra ejus <i>Aphor.</i> 61. <i>Sect.</i> 4. male fundatæ.	81
Ejus <i>Aphor.</i> 71. <i>Sect.</i> 4. citatur.	52

HISPANI *Medici*. vid. *Medici*.

HOFFMANNUS (*Fredericus*).

Ejus observationes confirmant illas, quas <i>Veteres</i> de crifibus con- fecerunt.	83
--	----

HUMIDITAS.

Observata sub pulsu inciduo.

125

HYPERCATHARSIS.Observata sequela lenis cathartici, appropinquante, vel præsen-
te die critico exhibiti.

89. 90

HYPOCHONDRIORUM Obstructio.

Probabiliter causa hæmorrhagiæ cujusdam narium.

107

I

ICTERUS Criticus.

Indicatur pulsu inciduo cum arteriæ duritie.

35

Ex hoc pulsu prædictus a Solano.

56

Rationes, quæ inducebant ipsum ad hanc prognosin.

126. 127

IGNACIO (Francisco).

Ejus casus.

51

INANITIO.

Quandoque causa pulsus intermittentis instabilis.

74

INCIDUUS Pulsus. vid. *Pulsus inciduus.***INDIGESTIO.**

Quandoque observata sub pulsu intermittente.

68

INFLAMMATIO.Progressui ejus in acutarum febrium principio alacriter occur-
rendum.

106

Quandoque sequela febrium intermittantium, ope corticis peru-
viani suppressarum.

91. & 92

Cordis, pericardii, pleuræ, mediastini, atque intestinorum.

114.

& 115

Cordis, quandoque causa pulsus intermittentis instabilis.

74

INTERMITTENS pulsus. vid. *Pulsus intermittens.***INTERMITTENTES febres.** vid. *Febres intermittentes.***INTESTINA.**

Eorum tumultus sub pulsu intermittente observatus.

47. 120

Fluida intra rectum & colon contenta, quandoque absorbentur
per vesicam.

59. ad 60

Eorum inflammatio. vid. *Inflammatio.*

K

KNIGHT (M. VVilliam.)

Ejus casus.

108

L

LAPIS Lydius Apollinis.

Opus Solanianum ita dictum.

6

Traditur Auctori præsentis Opusculi.

ibid.

Tædiosum volumen in folio, exigui emolumenti.

13

Ejus Compendium, editum ab Emanuele Gutierrez de Los Rios.

ibid.

LAXITAS Alvi. vid. *Alvi laxitas.***LEGES.**

Pro prædictione Crisium ex pulsu quasdam construxit SOLANUS.

11. 29. &c. 32. &c. 34. &c. 35. &c.

Sed libere nimis, & universaliter.

11. 32. 37. 72. 73. 74. 76.
ad 77. 110. ad 111

Ea-

Earum origo.	121. ad 127
Pro prædictione diarrhœæ criticæ.	29. &c.
Earum origo.	123. ad 125
Pro prædictione hæmorrhagiæ criticæ narium.	29. &c.
Earum origo.	121. ad 123
Pro prædictione icteri critici.	35
— — — Sudoris critici.	34. &c.
Earum origo.	125
Pro prædictione vomitus critici.	33
— — — Urinæ criticæ.	ibid.
Corriguntur, & limitantur observationibus <i>Auctoris</i> præsentis Opusculi.	72. ad 74. 76. 77. 110. ad 111
Pro prædictione <i>Crisium</i> statutas ab <i>Antiquis</i> admittit <i>Boerhaavius</i> .	87
Has ex Factis constituerunt <i>Antiqui</i> .	ibid.
Incertitudo vel falsitas earumdem numquam legitime a <i>Modernis</i> probatæ sunt.	87. ad 88
LETHARGUS.	
Observatus sub pulsu dicoto.	66
LIEN.	
Tumidus inventus.	115
LOQUELA <i>Difficilis</i> .	
Observata sub pulsu dicoto.	106
LUQUE (<i>Antonio de</i>).	
Ejus casus.	44
M	
MANOJAS (<i>Josephus</i>).	
Ejus casus.	112
MARIN DE APARICIO (<i>Don Pedro Joseph</i>).	
Ejus observatio de pulsu inciduo.	54
MEDIASTINUM.	
Suppuratum.	115
MEDICI.	
Eorum <i>Anglorum</i> præsertim, auxilium provocatur ab <i>Auctore</i> præsentis Opusculi, ut observationes perfectiores communicent.	14. 17. 37. ad 38. 128
Catalogus eorum, qui <i>Solani</i> observationes propria experientia confirmarunt, & illustrarunt.	18. ad 19
Quando ipsis agendum sit in morbis.	95. ad 96
Eorum attentionem exigunt <i>crisium</i> observationes.	95
Eorum otium clamat felix futura crisis.	ibid.
<i>Albertini</i> animadversio eludit eos, quorum in observando diligentia una cum febre cessat.	90. 92
Varii confirmarunt <i>Albertini</i> observationes.	90
ANGLI.	
Felix eorum methodus dandi corticem peruvianum cum roborantibus catharticis.	91. ad 92
HISPANI.	
De ignava eorum insensilitate conqueritur <i>Petrus Roxo</i> .	6
Post <i>Solani</i> obitum ejus observationum perquisitionem dereliquerunt.	13
	Sti-

- Stimulus eorum, ad *Solanum* incitandum, levis fuit. 39
- MEDICINA.**
- Medicinæ Candidati in *Hispania*, antequam ad praxin admittantur, Medici alicujus praxin biennio frequentare debent. 122
- Certitudo in ea exigua. 77
- — — magni pretii est, etiam minima. *ibid.*
- — — major quomodo acquirenda. *ibid.*
- Ejus a *Chemicis* invasio, tempus est, quo incepit præsens generalis neglectus crifium. 78. 93
- Speciale lucrum ei accedit ex observationibus circa pulsum intermittentem. 79
- Herculeæ*, quæ. 88. ad 89
- — — considerata. 88. ad 97
- — — cum crifium observatione subsistere potest. 95. 97
- MENSTRUÆ.** vid. *Fluxus menstruus*.
- MERCADO** (*Manuel*).
- Ejus casus. 43
- MESENTERICÆ** (*Arteriæ*).
- Exigua in illis resistentiæ inæqualitas crifin, per *diarrhæam*, in illam, per *urinam*, mutare potest. 59. ad 60
- MODERNI.**
- Neglectus horum, circa antiquam observationem crifium, nondum hactenus legitime justificatus. 80. ad 82
- Ex hoc metuendum, ne opus præsens tamquam fraudulentum censuram subeat. 79
- Incertitudo vel falsitas criticorum signorum, ab *Antiquis* traditorum, nunquam legitime ab iis probatæ sunt. 87. 97
- Auctoris* præsentis Opusculi animadversiones, circa crifium neglectum apud eos. 81. ad 98
- Eorum aliqui facta, a *Veteribus* pro crifium prædictione adlegata, confirmarunt. 82. 83. 86. 97
- Ea adoptavit *Boërhaavius*. 87
- Eorum prognoses fatales circa pulsum intermittentem. 79. ad 80
- MOLLITIES.**
- Pulsus intermittens, signum crisis per urinam. 33. 58. ad 59
- MORBI Cordis.** vid. *Cordis Morbi*.
- MORBI Pulmonum.** vid. *Pulmonum Morbi*.
- MURMUR.**
- Sub pulsu intermittente observatum. 129

N

- NASUS.**
- Varii hujus adfectus sub pulsu dicoto observati. 36. 66
71. 100. 103. ad 104. 109
- Ejus fluxus purulentus. vid. *Purulentus fluxus*.
- Ejus hæmorrhagia. vid. *Hæmorrhagia*.
- Ejus plenitudo. vid. *Plenitudo*.
- Ejus pruritus. vid. *Pruritus*.
- NATURA.**
- Morborum curatrix. 93. ad 97
- Medici dux. 78
- Non satis æstimata. 79. ad 80. 88. ad 93
- Regularis ejus progressus in crifibus. 86. ad 87
- Peri-

I N D E X

143

Periculum turbandi operationes ejus factis demonstratum. 88

ad 89. 97

Quando sola sibi sufficit, Medici otium clamat. 95. ad 96

NERVI.

Causæ pulsuum criticorum. 75. ad 76

NUBECULA.

Rubra in urina, quid significet. 52

O

OBJECTIONES.

Exigui momenti, quibus contra crises insistitur. 81. 82

Quædam majoris momenti. 85. 86

— — — — — considerata. 85. ad 88

OBSERVATIO *Crisium*. vid. *Crises*.

OBSERVATIONES *Albertini*. vid. *Albertinus*.

Alpini. vid. *Alpinus*.

Baglivii. vid. *Baglivius*.

Ferren. vid. *Ferren*.

Foresti. vid. *Forestus*.

Galen. vid. *Galenus*.

Hoffmanni. vid. *Hoffmannus*.

VVieri. vid. *VVierus*.

Doct. *Solani*. vid. *Solanus*.

Doct. *Alvarez*. vid. *Alvarez*.

Doct. *Castan*. vid. *Castan*.

Doct. *Gomez*. vid. *Gomez*.

Domini *Petri Marin*. vid. *Marin*.

Dom. *Joannis de Pedraza*. vid. *Pedraza*.

Doct. *Porras*. vid. *Porras*.

Doct. *Roxo*. vid. *Roxo*.

Doct. *de Sayas*. vid. *Sayas*.

Dom. *Christophori Solani*. vid. *Solanus (Christophorus)*.

Auctoris præsentis *Opusculi*. vid. *Auctor &c.*

Nullæ existunt, quæ *Veterum* observationes circa cruditatem, coctionem, crismumque prædictionem evertunt. 87. ad 88

OBSTRUCTIO *Hypochondriorum*. vid. *Hypochondriorum obstructions*.

Viscerum. vid. *Viscera*.

OCULI.

Adfecti sub pulsu dicoto. 66. 104. 109

ORDO.

In crifibus observatus. 86

ORTEGA (*Juan de*).

Ejus casus. 90. ad 91

P

PABLUS (*Josephus*).

Præceptor Doct. *Solani*. 121. ad 222

Pulsus dicrotum neglexit. 122

Violentissimo temperamento præditus. 124

PARALYSIS.

Aliquando sequela est febrium intermittentium, per corticem curatarum sine crifum interventu. 91. ad 92

PA-

PARILLA Y VILLALON (*Doctor Don Rodrigo*).

Testis unius prædictionis *Solanianæ* ex pulsu intermittente. 46

PAROTIDES.

Tumor earum sequela quandoque est februm intermittentium ,
per corticem curatarum , sine crifium interventu. 91. ad 92

Abfcessus parotidis critici exemplum. 49

PARDO (*Don Juan.*)

Ejus casus. 41

PATIENTIA.

Requisita in observatione pulsum criticorum , & sequelarum eorundem. 77

PAZ (*Frater Alexandro de*).

Ejus casus. 53

PEDRAZA Y CASTILLA (*Don Juan de*).

Testis hæmorrhagiæ criticæ per nasum. 102

Ejus observationes. 112. 113. 117. ad 121

Sæpe expertus est observationum *Solanianarum* veritatem. 73

Quandoque nimia earundem confidentia deceptus fuit. 73. 120

PERICARDIUM.

Suppuratum. 114

PERNIA (*Joannes*).

Ejus casus. 112

PERSPIRATIO AUCTA.

Critica , quandoque sequitur usum corticis vel aliorum febrifugorum. 91

PLENITUDO *Nasæ*.

Observata quandoque sub pulsu dicreto. 66. 71

PLEURA.

Crassa , spongiosa , ac suppurata , post pleuritidem. 114

POLYPUS *Cordis*. vid. *Cor*.

PONTES (*Antonio de*).

Testis unius prædictionis *Solanianæ* ex pulsu inciduo. 52

PORRAS (*Doctor Don Miguel de*).

Ejus observationes. * * 44. 48

PORRAS (*Don Rodrigo de*).

Ejus casus. * 44

PRACTICANTE , vel *Passante*.

Quinam dicantur in *Hispania*. * 122

PRÆDICTIO *Crifium*. vid. *Crises*.

PRÆNOTIO *Crifium*. vid. *Crises*.

PRAXIS.

Moderna , generaliter directæ ad præcavendas crises. 78

Herculeæ , quæ. 88. ad 89

----- confiderata. 88. ad 97

PRIMÆ VIÆ.

Varii earum adfectus sub pulsu intermittente. 35. ad 36. 47. 68.
71. 114. 116. ad 118. 120

PROGNOSIS.

Antiquorum. vid. *Antiqui*.

Ex pulsibus. vid. *Pulsus*.

PROGNOSTICA SIGNA. vid. *Signa prognostica*.

PRURITUS *Nasæ*.

Commune symptoma sub pulsu dicreto. 66. 71. 100. 103. 109

PULMONES.

Adhæ-

- Adhærentes pleuræ inventi post pleuritidem. 114. ad 115
 Eorum morbi quandoque causæ pulsus intermittentis. 73
 Pulmonis dextri lobus suppuratus inventus. 151
- PULSUS.**
 In iis explorandis *Sinenſium* ars ineptis nugis referta. 16. ad 17
Critici, juxta Doctorem *Solanum*;
 Non constanter *Crises* præcedunt. 35. 69. 103
 Dum apparent, *Crises*, quas innuunt, regulariter sequuntur. 36
 Aliquando alius alii substituitur. *ibid.*
 Quandoque duo, tresve adsunt, totidemque, per illos signifi-
 catae, *Crises* accidunt. *ibid.*
 Hujus rei exempla. 42. 53. 120
 Inter hos & relativas horum *Crises* connexio factis stabili-
 ta. 39. 66. ad 71. 78
 Signa potius & effectus sunt inclinationis ad relativas crises,
 quam absoluta harum & certa indicia. 72. 110. ad 111
 Non oriuntur a causa quadam, ad cor, vel generale vasorum
 sanguiferorum systema, limitata, sed a nervis. 75. ad 76. 109. ad 110
 Per experientiam determinari debent, licet causa mechanica ma-
 neat mysterium. 74
 Aliquando transferuntur ex dextro in sinistrum carpum, & vicif-
 sim. 76. 109. ad 110
 Ex connexione inter hos & relativas eorundem *Crises* patet
Auctoris præsentis Opusculi a *Solano* differentia. 77
 Connexio inter hos & relativas horum crises insignem pro *Crisi*
 evidentiam format. *ibid.*
 Eorum progressus ac periodi hætenus observati. 30
 Familiæ, non critici. 74
 Prædictio ex iis cum cautela & patientia tractanda. 77
- Dicrotus Pulsus.**
 Signum est criticæ hæmorrhagiæ narium. 29. &c.
 Variæ ejus conditiones notant tempus & quantitatem hæmorrha-
 giæ. 30. &c.
 Hujus rei exempla. 41. 43. 100. 103. 107. 108. 111
 Ex ejus adparitione non semper absolute possumus confidere hæ-
 morrhagiæ, multo minus tempori, quo continget. 73
 Exempla hæmorrhagiarum, significatarum & prædictarum per
 hunc pulsum. 41. &c. 53. 65. &c. 99. 122. 123
 Connexio inter eum & relativas ejus crises stabilita per fa-
 cta. 39. & seqq. 71
 Non habet nexum cum hæmorrhagiis per vasorum erosionem
 productis. 73
Auctoris præsentis Opusculi animadversiones circa eundem. 68. ad 73
 Deerat in duobus, qui hæmorrhagiam narium passi sunt. 69
 Ejus a majoribus ad minores periodos transitus *Auctori* præsen-
 tis Opusculi non occurrerunt. 71
 Juxta *Auctorem* præsentis Opusculi potius inclinationis ad hæ-
 morrhagiam narium signum & effectus, quam certum istius
 hæmorrhagiæ indicium. 72. ad 73
 Familiaris, non criticus. 74
 Quandoque transfertur ex dextro in sinistrum carpum, & vicif-
 sim. 76. 109. ad 110
 Variis capitis adfectibus stipatus. 35. 43. 66. 71. 100. 102. 103
 ad 105. 108. ad 111

- Observatus sine narium hæmorrhagia, vel ullis capitis adfectibus. 65
 Neglectus fere jacuit. 73
 Neglectus a *Pablo*, præceptore *Solani*. 122
 Fugatus adstringentibus. 102
 Purgante prohibitus. 105
Martelinus vocatur ab *Avicenna*. 122
Inciduus pulsus.
 Primum observatus a *Solano*. 34
 Descriptus. *ibid.*
 Nomen ejus unde derivatum. *ibid.*
 Junctus cum arteriæ mollitiæ, notat sudorem criticum. 35
 Variæ ejus conditiones variam sudoris critici quantitatem, &
 tempus denotant. 30. ad 31. 35
 Hujus rei exempla. 51. 54. ad 55
 Exempla sudorum criticorum inde prædictorum. 51. ad 56
 Ut plurimum non præcedit sudores in febrium intermittantium
 paroxysmis. 35. ad 36
 Aliquando simplici tantum humiditate, aut eruptionibus cuta-
 neis stipatur. 125
 Junctus cum arteriæ duritiæ notabat icterum criticum. 35. &
 Quare 126. ad 127
 Hujus rei exemplum. 56
 Variæ ejus conditiones icteri tempus denotant. 30. ad 31. 57
 Ab *Auctore* præsentis Opusculi non observatus hæctenus. 71
Intermittens pulsus.
 Signum diarrhœæ criticæ. 32
 Variæ ejus conditiones variam diarrhœæ quantitatem & tempus
 denotant. 30. ad 32
 Hujus rei exempla. 47. ad 49. 51. 53. ad 54
 Diarrhœarum criticarum inde indicatarum & prædictarum exem-
 pla. 42. 46. ad 51. 53. 67. 110. 114. 123. ad 125
 Familiaris intermittens pulsus, non criticus. 73
 Instabiles quædam pulsus intermissiones, non criticæ. 74
 Observatus sine subsequente diarrhœa, aut ullis primarum via-
 rum adfectibus. 67. ad 68
 Absque eo observata diarrhœa critica. 104
 Ejus causæ, cum a cordis, sanguiferorum eidem adjacentium
 vasorum, pulmonumque morbis producuntur, exceptiones *Sola-*
 lanianæ regulæ suppeditant. 73. conf. 115
 Ejus causæ, cum spasmi, convulsiones, inflammatio cordis,
 debilitas, repletio aut inanitio fuerint, exceptiones *Sola-*
 nianæ regulæ suppeditant. 74. conf. 115
 Quandoque tantum notat primarum viarum adfectus, tormi-
 na, borborygmos, flatuum eruptiones, & similia. 36. 68. 120
 Sub eo observati primarum viarum adfectus varii. 71. 72. 114
 116. ad 118
 Ejus varias causas supposuerunt, sed nullas demonstrarunt *Theo-*
 retici. 74
 Cum arteriæ tensione, vomitum criticum diarrhœæ superad-
 dendum indicat. 33
 Variæ ejus conditiones variam per vomitum quantitatem, hu-
 jusque tempus denotant. 30. ad 33
 Cum mollitiæ, crisin per urinam conjungendam notat. 33. 58
 Variæ ejus conditiones variam urinæ quantitatem, & tempus
 excre-

- excretionis denotant. 30. 31. 33
- Juxta Domini *Ferreni* observationes signum est saburræ primarum viarum, & regularis in acutis febribus purgandi indicatio. 71. ad 72
- Non raro symptoma est vermium in primis viis. 49. 53. 72. 115. 118
- Auctoris* præsentis Opusculi animadversiones circa eundem. 73. ad 75
- Ejus a majoribus ad minores periodos transitus *Auctori* præsentis Opusculi non occurrerunt. 72
- Falso in acutis febribus dictus lethalis. 58. 79. ad 80. 123. ad 124
- Cum robur, ad perficiendam *Crisin*, deficit, portendit mortem. 32. 80. 127. ad 128
- Non criticus, aliquando mali ominis. 80
- Peculiare emolumentum, quod ex observationibus, circa hunc pulsum factis, nascitur. 79. & 80
- Notat quandoque hæmorrhoides. 68
- Aliquando significat futuram mensium præruptionem. 118. 119
- Quandoque transfertur ex dextro in sinistrum carpum, & vicissim. 76
- Fugatus adstringentibus. 51
- Error *Prosperi Alpini* respectu hujus pulsus. 59
- Error *Galen*i respectu ejusdem. ibid.
- Martelinus Pulsus*.
- Ab *Avicenna* sic dictus, est pulsus dicrotus *Solani*. 122
- Immerito malus ab *Avicenna* enuntiatur. ibid.
- PULSATIO.**
- Temporalium arteriarum observata sub pulsu dicroto. 66
- PURGANTIA.**
- Purgantis indicatio in acutis febribus juxta *Ferrenum* est pulsus intermittens. 71. ad 72
- In eorum usu in acutis febribus cautus fuit *Radcliffius*. 89
- Die critico præsentē, vel adpropinquante exhibitum, causa hypercatharticos lethalis. ibid.
- Roborantia, cum cortice peruviano data, in quibus casibus bene cesserint. 91. & 92
- Hæmorrhagiam per nasum prohibet. 105
- Per ea evacuatio. vid. *Evacuatio*.
- PURULENTI & Ichorosi fluxus.**
- Aurium*, sub pulsu dicroto observati. 66
- Narium* fluxus purulentus, sub eodem pulsu observatus. 36
- Pus.**
- In pericardio, & thorace extrinsecus tactu perceptum. 114
- In pericardio repertum. ibid.
- Q
- QUALITATES.**
- Vitiosæ, quandoque observatæ in evacuationibus criticis. 95
- QUANTITAS.**
- Evacuationum criticarum, indicata per pulsum. 31. 32. 33. 35
- R
- RADCLIFFE (Doctor.)**
- Religiosus & felix crismus observator. 89
- In acutis febribus admodum cautus fuit in omnium turbantium remediorum, mitissimorumque etiam catharticorum usu. ibid.
- Judicium ejus de casu quodam, ubi æger moriebatur, eodem di:

- die , quo leve purgans sumpserat . 90
- RECTUM Intestinum.** vid. *Intestina*.
- REMEDIA .**
- Prohibita a *Solano* , cum crisis indicia observabat. 41. 52. 56. 57. 59
- Tempestive exhibenda , habito respectu crifium . 89. &c. 95
- Periculum , valida , sine ullo crifium respectu , remedia in acutis febribus præscribendi , demonstratum per facta. 88. ad 92. 97
- Ad eorum effectus scientiam nos ducit corticis peruviani inefficacia in febrium intermittantium curatione , sine adjuncta crisi . 92. ad 96
- Eorum efficacia , minor , quam bonarum crifium . 93
- Sub manifestis imminentis felicitis crifis indiciis , inutilia , aut periculosa . 95
- RENALES (Arterie) .**
- Exigua in illis resistantiæ inæqualitas crifin , per urinam , in illam , per diarrhœam , mutare potest . 59. ad 60
- REPLETIO .**
- Causa pulsus intermittentis instabilis . 74
- REXANO (Doctor Don Nicolas) .**
- Hunc concernit observatio quædam de pulsu inciduo . 54
- ROMERO (Christoval) .**
- Ejus casus . 110
- ROMERO (Juan.)**
- Ejus casus . 41
- Casus matris ejusdem . 50
- ROXO (Doctor Don Pedro) .**
- Opus *Solani Auctori* præsentis Opusculi tradidit . 6
- De *Solaniani* inventi veritate instructus . *ibid.*
- De ignava contrerraneorum suorum insensilitate conqueritur. *ibid.*
- Obitus ejus , *Auctoris* præsentis Opusculi , juxta *Solani* methodum , observationum progressus inhibuit . 12
- Auctori* præsentis Opusculi integram observationes faciendi libertatem concessit . *ibid.*
- Ejus observatio de pulsu dicreto . 111
- Pleuritidis historia ab ipso *Auctori* præsentis Opusculi data . 113
- S
- SAAVEDRA (Dona Maria Josepha de) .**
- Ejus casus . 48
- SABURRA Primarum viarum .**
- Sub pulsu intermittente observata . 71
- SALIVÆ Fluxus .**
- Criticus* , aliquando sequitur usum corticis peruviani , vel aliorum febrifugorum . 91
- SANGUIFERA Vasa.** vid. *Vasa sanguifera* .
- SANGUINIS Missio.** vid. *Evacuatio* .
- SAYAS (Doctor Don Thomas de) .**
- Observationes ejus & testimonium de *Solanianis* crifium prædictionibus . 46. &c.
- Prædictionis *Solani* ex pulsu inciduo testis . 52
- SEPTENTRIONALIA Climata .**
- Crifium decursui regulari repugnare , diu objectum fuit . 62
- SEVILLA (Alonzo de) .**
- Ejus

- Ejus casus. 54
- SERRA Y SALVATIERRA (*Don Bartholome de*). 56
- Ejus casus. 56
- Plus semel certitudinis *Solanianarum* prognosium testis. 57
- SIGNA *Critica*.
- Incertitudo vel falsitas criticorum signorum, a *Veteribus* traditorum, numquam legitime a *Modernis* probatae sunt. 87. ad 88. 97
- SIGNA *Prognostica*.
- Diarrhoeae criticae signum est pulsus intermittens. 32. &c.
- Hæmorrhagiæ criticae narium signum est pulsus dicrotus. 29. &c.
- Icteri critici signum est pulsus inciduus cum arteriæ duritie. 35
- Sudoris critici signum est pulsus inciduus cum arteriæ molli-
tie. *ibid.*
- Vomitus critici signum est tensio arteriæ, pulsui intermittenti
conjuncta. 33
- Urinæ criticae signum est mollities arteriæ intermissione conjun-
cta. 35. 59
- Pulsuum prædictorum non constanter crises præcedunt. 35
- Mutantur aliquando in alia. 36
- Aliquando aliud priori supervenit, & simul continuantur. 36
42. 53. 120. & 121
- SINENSES.
- Eorum ars in explorandis pulsibus ineptis nugis referta. 17
- In qua explicanda plurimum laboris impendit auctor moder-
nus, *Sir John Floyer*. 17. 29. & 30
- SINGULTUS.
- Observatus sub pulsu intermittente. 36
- SITUS corporis. vid. *Corporis situs*.
- SOLANO DE LUQUE (*Doctor Don Francisco*).
- Opus ejus a *Petro Roxo* præsentis Opusculi *Auctori* traditur. 6
- Ejus observationes diligentissime leguntur, & omni candore in-
structæ inveniuntur ab *Auctore* præsentis Opusculi. 6. ad 8
- Humanissime *Auctorem* præsentis Opusculi, qui *Antequeram* pe-
tierat, recipit, & veritatem observationum suarum ipsi pro-
bat. 8. 9. 99.
- Ejus observationes aliqui ne quidem animadvertabant, donec
mera experientiæ vi convincerentur. 9
- Ejus *Lapis Lydius* est exigui emolumenti. 13
- Ejus *Lapidis Lydii Compendium* editum est ab *Emanuele Gutier-
rez de los Rios*. *ibid.*
- Auctoris* præsentis Opusculi persuasione correctam observationum
suarum editionem præparabat, quæ obitu ipsius periit. 13
14. 15. 16
- Ob ejus obitum *Auctor* præsentis Opusculi observationum editio-
nem non distulit. 13
- Primus pulsuum criticorum, in hoc opere memoratorum, ob-
servator. 60. ad 61
- Prima observationum ejus origo. 121. ad 127
- Ejus observationes post circuitus sanguinei inventum maxime in-
solitæ. 121
- Josephi Pabli* Praxin frequentavit. 121. & 122
- Illoræ* Praxin exercuit. 125
- Postea in *Rute*, *Iznajara*, & *Granatæ*. 126
- Instruxit primo *F. de Castro Palomino*, de suis, in prædicendis
cri-

crisibus, legibus.	125
Et dein <i>Petrum Fermin.</i>	126
Levissimo stimulo ab insensilibus contrerraneis incitabatur.	39
Exemplum candoris ejus.	99
Observationes ejus valde numerosæ.	39
A variis primi ordinis viris confirmatæ, & juramento corroboratæ.	9. 40. 42. 44. 55
Ut & a Medicis.	9. 40. 43. 44. 45. 48. 51
Observationes ejus circa pulsum dicrotum.	42. 43. ad 44. 122. ad 123
Circa pulsum intermittentem.	45. &c. 123. ad 125
Circa pulsum inciduum.	52. &c.
Icterus criticus ab ipso prædictus.	56. & quare 127
Ejus observatio de cruore in hæmorrhagia narium.	36
Crises observavit citra ulla pulsum prægressa indicia.	35. 104
Unde noluit, quod illa constanter omnes crises præcedant.	35
Sed statuit, quod, dum illa apparent, crises, quasi innuunt, regulariter subsequantur.	36
Ex <i>Veteribus</i> derivavit ea, ex quibus cricum hora prædicti potest.	37. 126
Neglexit evacuationis criticæ copiam.	37
Cum crisis indicia observabat, remedia, quæ Naturæ molimina impedire possent, prohibuit.	42. 52. 53. 56. 57. 122. 123 ad 124
Connexio, inter criticos ejus pulsus & relativas horum crises, factis stabilita.	39. &c. 66. ad 71. 77
Differentiæ inter ejus & <i>Auctoris</i> præsentis Opusculi observationes circa pulsum dicrotum.	39. &c. 68. ad 71
Unde pateant.	77
Confessus est, crises per pulsum dicrotum indicatas, subinde minus regulariter accidisse.	73
Ejus observationibus cedunt observationes <i>Auctoris</i> præsentis Opusculi.	69. ad 71. 76
Ejus factis fidem adjiciunt observationes <i>Auctoris</i> præsentis Opusculi.	76
Ejus observationes omnes æqualis, cum iis, quas edidit, exactitudinis fuisse, vix existimat <i>Auctor</i> præsentis Opusculi.	<i>ibid.</i>
Persuasus erat, se, observationum suarum adminiculo, fixam, crises prædicendi, methodum attigisse.	<i>ibid.</i>
Ejus observationes repetendæ sunt cum cautela & prudentia.	77
Leges quasdam pro prædictione cricum ex pulsu construxit.	11
Sed libere nimis, & universaliter.	29. &c. 32. &c. 34. &c. 35. &c. 11. 32. 37. 72. ad 77 110. ad 111
Hinc limitantur, & corriguntur observationibus <i>Auctoris</i> præsentis Opusculi.	72. ad 74. 77. 111
Qui error excusatur, quod eruditio ejus in medicina, & philosophia naturali nimis infirma fuerit.	11. 74
SOLANO DE LUQUE (<i>Don Christoval</i>).	
Testis hæmorrhagiæ criticæ per nasum.	102
Observatio ejus de pulsu intermittente.	119
Ejus casus.	113
SPASMI.	
Quandoque causæ pulsus intermittens instabilis.	72
STERNUTATIO.	

I N D E X. 151

- Frequenter observata sub pulsu dicroto. 66. 72. 100. 109
- STUPIDITAS.
 Observata sub pulsu dicroto. 66. 110
 Subsequens curæ febrium intermittentium per corticem peruvianum sine crisi intervenitu. 92
- SUDOR.
Critici, Signum est pulsus inciduus cum arteriæ mollitiæ. 35
 Hujus rei exempla. 33. &c.
Criticus quandoque sequitur usum corticis peruviani, vel aliorum febrifugorum. 91
 Febrium intermittentium. vid. *Febres intermittentes*.
- SURDITAS.
 Observata sub pulsu dicroto. 66
- TUSURRUS *Aurium*.
 Sæpe observatus sub eodem pulsu. *ibid.*
- SYMPTOMATA.
 Secundum curandi methodum Herculeam, an accidentalia, an critica fuerint, non examinatur. 88. ad 89

T

- TEMPORALES *Arteriæ*. vid. *Arteriæ temporales*.
- TEMPORUM *Dolor*. vid. *Dolor Temporum*.
- TENESMUS.
 Sub pulsu intermittente observatus. 117. ad 118
- TENSIO.
 Pulsus intermittens signum vomitus critici cum diarrhœa. 33
- THEORETICI.
 Varias intermittentis pulsus causas supposuerunt, sed nullas demonstrarunt. 72
- THERMOMETRICUM *Diarium*. vid. *Diarium thermometricum*.
- TORAX.
 In eo pus, extrinsecus tactu perceptum. 114
 Ejus latus dextrum suppuratum. 115
- TORLEDO (*Juan de*).
 Ejus casus. 112
- TORMINA.
 Frequens symptoma sub pulsu intermittente. 36. 68. 114
- TUMULTUS *Intestinorum*. vid. *Intestina*.
- TURRY (*Mr. William*).
 Ejus casus. 107

V

- VALENZUELA (*Dona Francisca de*).
 Ejus casus. 50
- VASA *Sanguifera*.
 Eorum (cordi adjacentium) morbi, causæ pulsus intermittens. 74
 Pulsus critici non oriuntur a causâ ad illa limitatâ. 75
- VERMES.
 In primis viis, sæpe comitatur pulsus intermittens. 48. ad 49. 53. 115. 117. ad 118
- VERTIGO.
 Sub pulsu dicroto observata. 66. 105
- VESICA.
 Quan-

I N D E X.

152	Quandoque absorbet fluida, intra colon & rectum contenta.	59
VESICULA FELLIS.	Pene inanis inventa.	115
VISCERA.	Eorum obstructions recentes, a febribus intermittentibus natæ, sanantur crisi.	91
VOMITUS.	Signum crisis per vomitum.	33
	Numquam simplex absque diarrhœa.	ibid.
	Observatus sub pulsu intermittente.	36
	Crisis per vomitum numquam <i>Auctori</i> præsentis Opusculi occurrat.	71
VORREGO (Don Pedro).	Testis unius prædictionis <i>Solani</i> ex pulsu intermittente.	48
URINA.	Signum crisis per urinam.	33. 58. ad 59
	Crises per urinam.	58. &c.
	Crisis per eam numquam simplex, sine diarrhœa, juxta <i>Solanum</i> .	33. 58. 59
	Crisis per urinam, & per diarrhœam, indicium non accurate distinctum.	59
	Crises per urinam, & per diarrhœam, facile inter se invicem convertibiles.	ibid.
	Crisis per urinam numquam <i>Auctori</i> præsentis Opusculi occurrat.	71
	Critica, quandoque sequitur usum corticis peruviani, vel aliorum febrifugorum.	91
	Urinæ Nubecula. vid. <i>Nubecula</i> .	

W

WIERUS.	Ejus observatio de pulsu intermittente.	60. ad 61
	--- Manifestum in <i>Solani</i> favorem testimonium evadit.	11

Z

ZAPATA (Doctor Don Diego).	Hunc concernit casus icteri critici, a <i>Solano</i> prædicti.	56
ZAYAS (Joannes de).	Ejus casus.	108
ZUNOL (Doctor Don Joseph)	Hunc concernit casus icteri critici, a <i>Solano</i> prædicti.	56

VITIA TYPOGRAPHICA.

Pag. 50.	lin. 30.	<i>fluidorum</i>	lege <i>fluidorum</i>
... 59...	penult.	p. 33. n. 4.	... p. 33. n. 7.
... 66.	25.	<i>quanti-re</i>	... quanti-tate
... 74.	33.	<i>vale hætenus</i>	... quale hætenus
... 80.	19.	<i>eu</i>	... ex
... 99.	12.	<i>Settembris</i>	... Septembris
... 109.	6.	<i>deide</i>	... deinde
... 109.	8.	p. 70. n. 5.	... p. 70. n. 4.

DISSERTATIO
DE
NATURA HUMANA:

AUCTORE

WILHELMO NOORTWYK

MED. DOCT.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS

CHICAGO, ILLINOIS
1910

BY
JAMES H. HUNTER

WITH
ILLUSTRATIONS BY
JAMES H. HUNTER

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS

CHICAGO, ILLINOIS
1910

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS

PRÆFATIO.

Eterum , & Recentiorum
scripta , ipsumque etiam
prægressum opusculum †
pervolventi adeo familia-
re , illustre adeo Naturæ no-
men occurreret , ut miretur
merito , vix ullum tanti nominis signifi-
cationem explicasse , de ipsa autem Re ,
ex professo , tractasse plane neminem . Ra-
tio haud dubie ea est : Multi admirantur ,
cognoscunt pauci : quod HIPPOCRATES . (pag. 347.)
Effatum , si ullibi , hæc certe , ni fallor ,
præprimis obtinet . Itaque haud inutile
fore speraverim , data jam opportunita-
te , singularem de Natura illa tractatu-
lum subnectere . Dissertatio est , quam
olim pro Doctoratus gradu publice defen-
dendam suscepi : quæ , relecta jam , non
ita displicuit , quin tolerari utcunque
posse videretur , eo usque saltem , donec

a 2

altio-

† Confer pag. ejusdem 86. & subjunctam ibi notulam .

4
*altiora ingenia negotium hoc subtilius
perfectiusque enucleaverint. Aliqua hinc
inde mutavi, & addidi, quæ alius,
quem penes me servo, (de Vita) Tracta-
tus, ubi in Naturam accuratius nonnihil
inquirere coactus sum, ad maiorem elu-
cidationem suppeditare potuit. Sed pauca
hæc, §. 1. 3. 4. 14. 15. 32. & 112. po-
tissimum concluduntur. Reliquis nullam
fere mutationem attuli. Si tempore &
labore ingenii proles appenderentur, ali-
quod etiam meus hicce embryo pondus ha-
bere posset; sed iniqua nimis statera hæc.
Qualecumque sit, veniam utique merebi-
tur TROCINIUM: eo magis, quod,
nullo duce, incalcatum aliis iter solus
ingredi coactus fuerim.*

DE
N A T U R A
I N
U N I V E R S U M

§. I.

ECIT Deus creatorum omnium primitias ;
singulas autem fecit , ut voluit ; voluit er-
go , ut essent id , quod deinde factæ sunt ;
voluntatem hanc explevit *Imperium* ; sic
legitur (*Psalmo CXLVIII.*) ; *Ipse dixit ,*
& facta sunt , ipse mandavit , & creata
sunt . Proxima igitur creationis causa *Jussum Dei* fuit ,
jussitque hic , ut essent singula id , quod sunt : attam-
en , ea non modo talia esse , volebat Auctor , sed &
agere , quidquid ipsi placebat , ut agerent , ordine æter-
no ac inviolabili ; unde pulcherrime statim subjungit
PSALMISTA ; *Statuit ea in æternum & in sæculum sæ-*
culi , Præceptum posuit , & non præteribit . Hanc LEGEM ,
vel PRÆCEPTUM hoc , *Creaturis quibusque datum ,*
insitum , & permanens , NATURÆ nomine intelligo .

§. II.

Itaque haud alia melior sese obtulit *Naturæ* definitio, ac ea, quam dedit HELMONTIUS (pag. 45.) : nempe, quod sit *Jussum Dei*, quo res est id quod est, & agit quod agere jussa est.

§. III.

Unicum saltem ex creationis historia Specimen ultro elucidabit omnia. Dixit Deus : *Fiant luminaria in firmamento cœli, & dividant diem ac noctem, & sint in signa, & tempora, & dies, & annos: ut luceant in firmamento cœli, & illuminent terram. Et factum est ita. Fecitque Deus duo luminaria magna; luminare majus, ut præesset diei, & luminare minus, ut præesset nocti; & stellas. Et posuit ea in firmamento cœli, ut lucerent super terram, & præessent diei ac nocti, & dividerent lucem ac tenebras (GENESIS cap. I.)*. Patet hîc Dei Creatoris imperium, quod luminarium illorum non essentiam modo, sed & actionem determinat.

§. IV.

Profecto admodum adæquata videtur illa HELMONTII Definitio; nec facile, me judice, alia excogitari possit, quæ rem hanc perfectius distinctiusque exprimat; omni certe *Naturæ*, tam spiritali, quam corporeæ, accuratissime convenit; divinæ tantum non respondet, neque tamen penitus dissonat; ipse etenim Deus, *Naturam* suam declaraturus MOYSI, dixit, *Ego sum qui sum (EXOD. cap. 3.)*: quod prope equidem ad præmissam definitionem accedit: sed tantum creata omnia Creator superat, ut sub eandem plane definitionem cadere nequaquam possit.

§. V.

Nec longe ab his absuit HIPPOCRATES. Sic (pag. 345. ex interpretatione Foësi) inquit : *Naturam vero Dii omnes certo ordine constituerunt. Tum (pag. 1022.), Medi-*

7

Medicamentorum vero naturas esse scimus , ex quibus , ut talia , & hujusmodi sint , habent ; neque enim omnes uno , & eodem modo , sed aliæ aliter , se habent . Tandem (pag. 1184.) ; At nullo quidem edocta Natura , citraque disciplinam , ea , quæ conveniunt , efficit .

§. VI.

Hæc , & alia , quæ passim in ejus operibus occurrunt , evidenter docent , agnovisse magnum hunc virum ; 1°. *Naturam* a Diis esse ; 2°. *Naturam* esse id , quo medicamentum quoddam tale est , quale est , & distinctum ab omni alio ; 3°. *Naturam* efficere ea , quæ conveniunt (minime autem convenit quidquam efficere , nisi quod jussum est) . Si hæc omnibus creatis tribuantur (nec quidpiam , ut videtur , repugnat) , adparet sententiam HIPPOCRATIS de *Natura* , cum iis , quæ (§. II.) diximus , si non penitus , plurimum saltem , coincidere .

§. VII.

Interea neutiquam negaverim , *Naturæ* nomen eidem Auctori significationibus ab hac dicta distinctissimis sæpe in usu esse , quod & in aliis Scriptoribus occurrit quam frequentissime ; sed huic rei non inhærebo : sufficere visum est , si definitum sit id , quod proprie per *Naturam* intelligendum censeo . Reliquæ nominis hujus applicationes admodum numerosæ sunt , quas ut pertractare non admittit proposita brevitās , sic sane non magis commendat exigua utilitas : præsertim , quum obviæ satis sint in *Oeconom* . HIPPOCR. *Lexico* BLANCARDI , aliisque : ex quo , si quis desideret , fonte non difficulter hauriri poterunt .

§. VIII.

Sed existimabit forte aliquis , *Naturam* non ita recte *Jussum Dei* (§. II.) dictam esse ; at potius , potestatis ex hoc jussu natæ , ut ideæ divinæ ipsis creaturis impressæ , similive nomine , insigniendam . Sane eodem

dem fere redit res . Malui tamen ego *Jussum Dei* dicere , quoniam merito sic appellari posse videbatur , atque imprimis , quod pro eo staret tanti viri , ipsiusque etiam PSALMISTÆ auctoritas .

§. IX.

Reliqua , quæ complectitur data definitio , *Naturam* ponunt , & quatenus creata inter se distincta reddit , determinatque singula (sic *Natura* aurum facit esse aurum , atque ab omni creato distinctissimum) ; & quatenus causa est omnium eorum , quæ in tali determinato subjecto absolvuntur , juxta institutum illius , quæ hæc ita fieri voluit : magnes ex. gr. Ferrum attrahit , ad quam actionem ex sua *Natura* disponitur , quæ ubicunque adest , hoc fit , ubi abest , id nunquam peragitur : vera ergo est illius actionis causa . Idem & de aliis verum est .

§. X.

Denique & hoc notandum , res ipsas per *Naturam* non semper cogi , ut agant omne id , quod agere possunt ; uti forte male quis ex definitione colligeret : sic de *Natura* acidi est effervesce cum Alcalinis ; hæc tamen effervescencia nunquam obtinet , nisi sibi invicem admisceantur ; cæterum quiescit utrumque . Unde videmus , *Naturam* indere modo creaturis aptitudinem , ut , dum agunt , ita agant , ut agere jussæ sunt : quam actionem ut producant , semper causa excitante indigent .

§. XI.

Hæc vero causa excitans si accessit , coguntur necessario agere . Acido (ut in eodem exemplo maneamus) dum permiscetur alcali , non potest non effervescenciam concipere . Patet igitur *Naturam* , datis conditionibus requisitis , agere inevitabiliter , & in iisdem conditionibus semper eadem penitus lege , certo igitur & immutabili ordine . Hæc fere sequentibus verbis PALINGENIUS expressit :

Na-

9

*Naturam vero appello Legem Omnipotentis
Supremique Patris , quam prima ab Origine
mundi
Cunctis imposuit rebus , jussitque teneri
Inviolabiliter , &c.*

Confer PSALMISTAM §. I.

DE NATURA HUMANA.

§. XII.

QUÆCUNQUE hætenus (a §. I. hucusque) dicta sunt, eo ordine conatus sum digerere, ut facili negotio ad *Naturam Humanam* applicari possint: Hanc enim pertractare scopus erat. Reliqua nullâ aliâ ratione addidi, nisi quod sic facilius ipsa *Natura Hum.* quousque id licet, intelligi posse videbatur.

§. XIII.

Definitio igitur ante data, &, quæ hætenus enarravi, alia, commode huc transferri poterunt: proinde inutile esset hæc repetere.

§. XIV.

Quædam tamen de *Natura Humana* super addere conveniet, quæ ad multas etiam alias cautus quisque accommodare poterit. Homo anima constat ac corpore; anima igitur pars est compositi, uti & corpus. Concipiamus nunc partes has, tanquam ab invicem separatas: videbimus, suam animæ *Naturam* esse, suam corpori; quæ *Natura* nihil omnino commune habeant. At uniantur anima & corpus; *Natura* ergo utriusque similiter unitur; fit tertium quid; hoc jam, nec anima, nec corpus, sed homo est; neque agit ulterius, ut anima, aut corpus, sed ut compositum ex his. In Homine itaque animæ & corporis *Naturæ* non manent distinctæ; uniuntur; unitæ faciunt *Naturam Humanam*: hæcque in ipso puncto unionis nascitur. Sic binæ *Naturæ*, toto sane cœlo diversissimæ, stupendo artificio con-

confluunt ; & neutra remanet ; verum inde una tertia exsurgit . Hæc non fit prædictarum binarum simplici tantum quasi appositione , sed nova prodit . Supponamus enim talem *Naturarum* appositionem ; necessario sequitur , ut , quidquid observamus in homine , vel mentis , vel corporis , *Naturæ* adscribi queat . Quorsum ergo motum ex. gr. voluntarium referes ? an corpus ex *Natura* sua voluntarie movetur ? negant cadavera : neque mentis *Naturæ* assignari potest ; nam accidit corpori . Adeoque motus voluntarius non est naturalis corpori , non menti , sed homini . Idem in multis aliis actionibus luce meridiana clarius . Hinc etiam nec corpori , nec animæ mandavit Creator , *Crescere & Multiplicari* (GENES. Cap. I.) , homini legem istam imposuit . Facta proinde unione , nova *Natura* exsurgit , quæ , licet *utcumque* mentis ac corporis *Naturas* retineat , ipsa tamen latius etiamnum patet . Sicque , *re ipsa* , sub prima creatione alia corpori *Natura* erat , alia menti , alia , his unitis , facto homini ; agitque homo , partim ratione mentis , partim ratione corporis , semper tamen ratione compositi , secundum *Naturam* suam , id est , *Humanam* . Male itaque *Humana Natura* aut animæ attribueretur , aut corpori , dum contra , tamquam diversum quid , & prorsus singulare , cogitanti occurrit . *Nec tamen , proprie loquendo , pars est hominis , qui præter animam & corpus nullas ejusmodi partes agnoscit ; sed PARTIUM HARUM UNITARUM IMMEDIATUM ET INSEPARABILE ATTRIBUTUM .*

§. XV.

Id porro singulare *Natura Humana* sibi arrogat , quod sit omnium , quæ in terris observantur , perfectissima . Perfectionem *Naturæ* cujusdam æstimare debemus ex perfectione ipsius rei , & splendore actionum , ad quarum exercitium *Natura* eam aptam reddit . Alia hæc criteria non habemus ; nec aliquid , in universum , de *Natura* cognoscere possumus , nisi ex rebus ipsis , atque imprimis ex actionibus , quæ potissimum nostros sub sensus cadunt . Et sane hæc judicii ratio satis apte datæ definitioni congruit .

§. XVI.

§. XVI.

Sed binis his excellit *Natura Hum.* Si enim ipsum hominem spectes, is *Juxta imaginem Dei factus* (GENES. Cap. I.), huicque inter creaturas sublunares omnium proximus est: quum vero Deus sit supra cuncta perfectissimus, huic ex corporeis proximus sit homo, ejus ergo perfectio inter dicta erit maxima. Quod si his nobilitatem actionum, quibus supra alia ex *Natura* sua homo aptus est, adjicias, non negabis, credo, *Naturam Hum.* omnium, quas terra exhibet, perfectissimam esse.

§. XVII.

Evincunt id in primis animæ sic dictæ potentiæ; idearum mente perceptarum communicatio per sermonem; maxime omnium usus rationis: & quamvis in actionibus quibusdam magis corporeis alia homini sæpe prævalere deprehendantur, ut celeritate cervum, odoratu canes, præprimis odorisequos, &c. quibus hæc in singulares usus largiri creator voluit; tamen, si omnium actionum pondus libretur simul, certissimum est cedere ipsi omnia.

§. XVIII.

Hoc magis confirmatur ex eo, quod viventia sane non viventibus nobiliora sint; inter illa autem excellent animata, quæ non sunt nisi brutum, & homo: proxime ergo homini perfectione *Naturæ* accedit brutum: sed quantum horum etiam præstantissimum ab illo adhuc distat! Manifestum hinc, *Naturam Hum.* inter sublunares perfectissimam esse. Sic, postquam omnium creationem retulit OVIDIUS (in initio metamorph.), meritò videtur dixisse:

*Sanctius his animal, mentisque capacius altæ,
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera posset,
Natus homo est; &c.*

§. XIX.

Hanc quoque *Naturæ* perfectionem variam esse in variis hominibus , postmodum (§. XXIX.) videbimus .

§. XX.

Natura autem *Humana* nunquam nisi in solo *Homine* deprehenditur ; hinc eidem , si abstracte spectatur , omnino singularis est (& hoc de aliis quibuscunque verissimum) : quod falsum , ubi quis eam considerat , quatenus ex aliis participat : decipitur enim , qui existimat , *Naturam Hum.* esse simplicem : *Habet enim homo nonnihil ex bruto , brutum nonnihil ex planta , &c.* ut ait VERULAMIUS (in lib. de Sapient. Veter. pag. mihi 29). Sic ut *Natura Hum.* composita revera sit , nequaquam simplex , partimque homini cum aliis communis , partim etiam (quod *Humanam* esse facit) singularis , & propria . Etenim , ut actiones ipsæ , sic & earum causa (*Natura*) sese habere videtur ; ac proinde , ubi communes sunt actiones , communis quoque causa (*Natura*) erit ; & quæ omnes , in universum , actiones communes habent , ea etiam , in genere *Naturæ* convenient ; quæ vero quasdam tantum actiones communes habent , quasdam proprias , ea partim *Naturæ* convenient , partim different ; quum ergo homo actiones quasdam communes , quasdam singulares sortitus sit , *Naturæ* ejus partim communis erit , partim propria .

§. XXI.

Ita ut merito rursus cum eodem VERULAMIO (loco citato) videamur posse concludere , *Naturam Hum.* (quod is de omnibus profert) ex specie superiori , & inferiori , compactam , vel etiam ex ea , quæ communis est omnibus corporibus , ex vegetabili , atque ex animali constata esse . Quibus si tunc id , quod homini singulare est , addideris , *Naturam Hum.* concipies , sed hætenus omnibus hominibus universalem .

DE NATURÆ HUMANÆ DIVERSITATE IN VARIIS.

§. XXII.

SI *Naturam* contemplemur *in abstracto*, una modo sese offert omnibus creatis universalis: hinc unica definitione (§. II.) comprehendi potuit; & hac, singulis quorumcumque Creatorum *Naturis*, æquali jure adscribenda. Unde, hoc respectu, vel omnia *Naturâ* conveniunt.

§. XXIII.

Si vero genera, speciesque singulas rimamur accuratius, *Naturam* in iis distinctissimamprehendimus. Quæ ergo *Naturæ* diversitas, non adeo ex ipsa *Natura* per se spectata, ac quidem a varietate subjecti, & prout illud ad varias actiones a creatore comparatum est, videtur procedere.

§. XXIV.

Adeoque duplici modo *Naturam* considerare possumus: 1°. in se; 2°. quatenus certis subjectis inest: atque hac 2^a. ratione omnia creata *Naturâ* differunt: sicque non modo genera, & species, sed & ipsa sub qualibet specie individua, *Naturâ* distinguuntur: quod ut in animalibus manifestius est, ita & in reliquis non minus verum esse suadet ratio.

§. XXV.

Hanc *Naturæ* diversitatem in hominibus obtinere, notavit jam HIPPOCRATES (pag. 756.); cum dicit; *Natura a Natura, & ætas ab ætate, plurimum distat*: nam id quidem verum est, quod, si *Naturam Hum.* consideres, ratione habita ad universam speciem, una tantum omnibus individuis communis occurrat; sed in unoquoque homine aliquid, huic singulare, priori specificæ *Naturæ* junctum (*Idiosyncrasiam* vocant), facit *Naturam Hum.* variam esse in variis, nec in duobus omni dote eandem: quin, & pro ætate, &c., in eodem homine sic variat.

§. XXVI.

Latissime ergo *Natura Humana* dispersa in individuis est; hinc in unam quasi specificam coit, qua omnia individua conveniunt; specifica hæc cum aliis rursus eadem ratione genericæ copulari potest: sic, adscendendo, *Natura tandem omnis in unum quasi confluit* (VERULAMIUS loc. cit. pag. 28.). Quod si ponitur una illa universalis *Natura* simplicissima erit, & vilissima: cui, descendendo successive adjunctæ singulares (ut ita dicam) *Naturæ* perfectionem majorem tribuent, donec ad perfectissimam inter sublunaria *Humanam* pervenerit, ipsa rursus unitis *Idiosyncrasiis* maxime diversa. Horum adfertorum multa cautus distinguet ab aliis (§. XXI. & XXII.)

§. XXVII.

Dictorum (§. XXV.) veritas manifesta videtur: id enim negat nemo in unoquoque homine actiones exerceri, quamvis in universum easdem, ac in altero, omnes tamen aliqua ratione semper distinctas. Communi sententia, ne vel in duobus hominibus sanguinem omni dote eundem inesse adseritur (quod & aliis quibuscunque eodem jure potest attribui); si tamen actiones, quæ omnes ad ejus elaborationem plus minusve cooperantur, omnino eadem essent, idem necessario generaretur humor. Hinc (ex §. XX.) patet, in singulo quoque homine unam cum aliis hominibus com-

munem *Naturam* esse, cui altera quasi singularis adjungitur; quod adstruxeram.

§. XXVIII.

Considero autem hîc, ut & in sequentibus, *Naturam*, imprimis prout in corporibus *Operativa* est: qua ratione maxime, si non tantum videtur medicinam respicere.

§. XXIX.

Ex his etiam liquet, quod (§o. XIX.) jam obiter monui, *Naturam* in uno magis, in altero minus perfectam esse. Quæ quidem major, minorve *Natura* perfectio ex eo potissimum videtur deducenda, quod corpora varia sint, & ad actiones, quibus ex communi specificâ *Naturâ* apta redduntur, perfectius, vel minus perfecte exercendas accommodata. Idem insuper exinde patet, quod, cum *Naturam* in singulis hominibus diversam esse dixerim, si ponatur una perfectissima, alia necessario propius, ac alia, eo accedere debeat.

§. XXX.

Sua tamen cuique *Natura* est perfectissima, & optima; agens scilicet, uti totius fabrica exigit: hinc, hoc respectu omnes alias, quantumvis ex se perfectiores, superat.

§. XXXI.

Sed an etiam diversæ *Naturæ* variis partibus in eodem homine possunt adtribui? Quemadmodum HIPPOCRATES cuilibet fere singulari parti distinctam quasi *Naturam* assignasse videtur: ut membris (pag. 747.), vasis (pag. 6.), humoribus (pag. 16.), ossibus (pag. 1028.), nervis, carnibus, &c. (pag. 1191.)? Sane omnibus his, si seorsum spectentur sua singularis *Natura* merito adscribitur; sin autem considerantur ut partes concurrentes ad constitutionem totius, *Naturam* a toto distinctam non habent; una enim in uno homine tantum *Natura* inest; quæ, ut totum corpus, ita quaslibet ejus partes, sibi subjecta tenet.

DE NATURÆ HUMANÆ PRODUCTIONE.

§. XXXII.

STUPENDAS *Naturæ* actiones, ut ubique, sic imprimis in generationis negotio admiramur; de quo sollicita admodum *Natura* 1°. omnes actiones corporis ita dirigit, ut semen elaboretur, continens verum flamen futuræ prolis, unde crescat simile ei, ex quo depromitur: id de vegetabilium feminibus adserunt BOTANICI; de humano, aliorumque animalium semine per microscopia demonstravit LEEUWENHOEKIUS: & ut hoc modo in viris agit, ita in mulieribus non minus accurata est producendo ovo; factoque conceptu, apta subministrando adminicula, ut in perfectum infantem excreseat embryo; illumque etiam exclusum nutriendo, usque dum sibi ipse sufficiat: quibus apte conspirantibus, propagatio absolvi possit. Hæc *Naturæ* potestas certa, atque infallibili lege, nisi aliunde impediatur, agens, homini, ut plurimæ, si non omnes naturæ actiones, imperscrutabilis penitus habenda videtur, effectu tamen certissime observanda. Quæ ne langueret, *Stimulum* 2°. indit, quo desiderant *speciei suæ æternisationem* (MAURICEAU pag. 75.); hinc nunquam ex se destruendæ. 3°. *Disponit* (HIPPOCRATES pag. 916.), si ita loqui liceat, ex idea quadam sibi a Creatore indita, ad usus suos aptissime singula; quin & jam *Disponit*, ex quadam quasi providentia, ea, quæ usui nondum sunt, sed erunt, ut pulmones ex. gr. in fœtu, &c.

* Hæc *Metaphorice* intelligenda sunt. Circumspectus sermo ultro quidem cautelam innuit. Non inutile tamen fuerit, rem hanc aliquanto distinctius explicasse.

Repugnat certe, stricte loquendo, ut *Natura*, simplex *Attributum* (§. XIV.), ideas, & providentiam possideat. Quæ igitur sano sensu ita accipienda erunt. Iussit Deus, ut *Natura* juxta divinam suam ideam ageret; quæ certe divina idea providentiâ non caruit. Sufficit mandatum hoc; & licet cæco plane impetu *Natura* agat, agit tamen, quæ Creator præscripserat. Et hæc vera in creaturis omnibus agendi ratio. *Divina Mens*, uti pulcherrime HIPPOCRATES loquitur, edocuit sua opera imitari cognoscentes quæ faciunt, & ignorantes quæ imitantur (pag. 344.) Viri ex. gr. cum muliere congressus facit, ut ex re manifestâ obscura cognoscatur, quod sic puer futurus est (pag. 345.) Commeant & transmoventur illa huc, & hæc illuc; - - - & quæ quidem faciunt, nesciunt, quæ vero faciunt scire videntur, & quæ quidem vident non cognoscunt. Et tamen his omnia necessitate divina contingunt, & quæ volunt, & quæ nolunt (pag. 342.) Idem aliis, quæ in sequentibus occurrent, levioribus hyperbolis applicandum.

§. XXXIII.

Ex §. XXXII. nō. 1. colligitur, *Naturam*, ut omnium aliorum, sic & humanam fixam esse in propagatione suæ speciei: nunquam enim homo, nisi ex hominibus producit; sic & quæcunque vel minima insecta suæ speciei simile procreant, nec unquam nisi a similibus progignuntur, ex sententia FRANC. REDT, multis ab eodem experimentis superstructa (in *Litt. ad ill. Virum CAROL. DATUM*); cui subscripsit SWAMMERDAMMIUS (in *Hist. Insect. gen. p. 91.*) Vana ergo sunt quæcunque hîc poëtæ, & vulgus fabulantur. Nec refragatur huic sententiæ magni VERULAMII (in *Sylva Sylv. p. 363.*) aliorumque, qui in contraria opinione versantur auctoritas; quoniam hi ante pleniorē supra dictorum cognitionem scripserunt; indies autem crescunt scientiæ.

§. XXXIV.

Minime etiam adversantur his *Monstra*, alienam quasi *Naturam* referentia; etenim monstrum, ex. gr. ex homi-

minibus genitum, nunquam aliam, quam *Humanam*, *Naturam* possidere certum videtur; nec aliud esse, quo monstrum tale a legitime facto fœtu differat præter solam formam externam: quod satis ex LICETI *Tract. de Monstris*, imprimis cap. I. potest intelligi, *Naturâ* ergo & hæc gaudent vere *Humana*. Si enim forma externa quidquam ad *Naturam* faceret, sæpe alterius *Naturæ* animalia produxisset homo (exempla sunt in eodem *Tractatu*): id vero impossibile, nisi determinatum huc requisitum semen in humano corpore generatum fuerit: quod toti *Naturæ*, & structuræ corporis humani absolute repugnat. Neque semen humanum in alienam *Naturam* permutandi potestas gravidæ videtur inesse: nam & hæc gaudet generatione similis, & tota ad id comparata est.

§. XXXV.

Videtur autem *Natura Hum.* ex parentibus in filios derivari, inditâ primis hominibus a Conditor, simul cum *Natura*, potentiâ generandi sibi simile, hinc *Naturam* suam communicandi producendis filiis, quibus & eadem impressa potestas in ultimos usque nepotes protrahatur. Nisi quis existimet Deum, ad parentum indolem, *Naturam* hanc singulis individuis de novo quasi infundere. Sed hæc ad nostrum forum vix pertinent; itaque supersedebo.

§. XXXVI.

Saltem id, quod producitur, semper *Naturam* sui producentis exhibet: sicque immobili ordine, & stabili lege, similis species continuat per similia *Naturâ* individua.

§. XXXVII.

Nec tamen ex patre tantum, vel sola etiam matre, *Naturam* hanc in filios descendere statuendum videtur, sed ex utrisque simul: quod ex aliorum animalium promiscuo coitu satis evidenter discimus: sic ex *Equa*, & *asino*, nunquam equus, aut asinus nascitur;

sed *communicans ex utraque natura monstrum, mulus* (MAURICEAU p. 64., HARVÆUS in *Exercit. de Gener. Animal. p. mihi 270.*) Ad hoc videtur allusisse OVIDIUS, cum de gemellis, ex ORYTHIA & AQUILONE natis, dicit:

- - - *Partuque enixa gemellos,*
CÆTERA QUI MATRIS, PENNAS GE-
NITORIS, HABEBANT.

§. XXXVIII.

Difficile apparet determinare, *Quo tempore Natura Hum. in generatione accedat*. Attamen in ADAMO, successive factò, aliquid hujusce rei adsequimur: *Finxit* enim 10. *Deus Corpus ejus de pulvere terræ*: sed aberat adhuc *Natura Humana*: postea *Sufflavit in nares ejus* (GENES. cap. 2.) : &, ex hoc, factò corpori accefferunt *anima, natura, & vita*: factusque est *Homo vivens*.

§. XXXIX.

Igitur ipso momento, quo anima copulatur corpori, prodeunt simul *Natura & vita*. Accedit proinde *Natura Humana* illo instanti, quo anima, quo vita: tria enim hæc corpori superadveniunt simul, nec aliud alio, nisi sola, ut loquuntur, *Ratione*, prius est. Hinc, si quis valeat determinare tempus, quo accedit vel anima, vel vita, eodem opere demonstrabit, quo tempore accedat *Natura*.

DE NATURÆ HUMANÆ STABILITATE.

§. XL.

Communicata semel *Natura*, porro *inmutabilis*, nec potens vel augeri, vel minui, adeoque indivisibilis, permanet omnino eadem in eodem *Homine* ad mortem usque.

§. XLI.

Inmutabilem Naturam esse, certum est: si enim mutaretur, non maneret idem, qui ante fuerat, homo; cum a *Natura* singulari singulare ejus *Esse* dependeat (§. XXV.) *Hominem* interim eundem esse, qui nunc moritur, & qui, ante tot annos, ex tali patre, in tali matre, conceptus fuerat, nemo non fatebitur. Adeoque in hunc usque diem singularis illius hominis *Natura* non mutata persistit.

§. XLII.

Unde ergo fit, rogabit quis, tantum in eodem etiam homine pro diversis temporibus, sæpe differre actiones, ut magis distinctæ sint, ac in duobus individuis, prope ad se mutuo accedentibus, quorum tamen *Naturas*, maxime ex hoc distinctas diximus (§. XXVII.)? Respondeo: Duplici ratione spectari *Naturam* posse (§. XXIV.); scilicet 1o. in se; & tunc certissime *inmutabilis* est; manetque eadem ad mortem usque (§. XLI.); verum si 2o. consideratur in ordine ad subjectum, quod

cupat, minime negaverim, *Naturam* mutari posse in eodem etiam homine: quin & hoc jam inde præmonui (§. XXV).

§. XLIII.

Illam autem mutationem corpori magis, ac *Natura*, attribuendam esse unusquisque, credo, agnoscit. Sic & ista actionum in eodem homine diversitas a corpore mutato tantum, ut videtur, pendet.

§. XLIV.

Hæc ut clarius intelligantur, considerandum est, *Naturam*, ex se, semper eadem ratione agere: omnis autem ejusdem actio imperare est; quod imperium exsequi, incumbit corpori, eidem subdito. Exsequitur vero datum præceptum corpus, varia ratione, prout ipsum varium est. Varietas ergo actionum, non a *Natura*, sed a varia corporis conditione nascitur; quæ conditionis diversitas non modo *Congenita* est in variis hominibus, sed & in eodem, imprimis per usum sex rerum, quas non naturales vocant, morbos, & ætatem, ut quotidie observari potest, pro variis temporibus, accedit; sicque *Acquisita* dici meretur. Corporis igitur conditio, in eodem etiam homine mutatur; hinc mirum non est, si & actiones varient.

§. XLV.

Sed regeret quispiam, observatum esse, morbos hæreditarios in ipsa, ut videtur, *Natura* radicanos, fanatos fuisse: quod neutiquam, nisi mutatâ *Naturâ*, contingere potuerit. Verum morbi illi, non in ipsa *Natura*, sed in certa quadam corporis, partiumve ejus ratione, sedem habere longe probabilissimum est: hanc si quis corrigere valeat (quod difficile quidem, subinde tamen haud impossibile), vel saltem effectum prævertere, morbum illum vel curabit, vel avertet; nec interim *Natura*, sed corpus tantum mutabitur.

§. XLVI.

§. XLVI.

Manet ergo, quod adstruxi, *Naturam* nempe in eodem subiecto ex se inmutabilem (§.XL.XLI.), omnem vero mutationem ipsi corpori attribuendam esse (§. XLIII.): neque, mutato hoc, ipsam *Naturam* mutari existimo, quamvis ea specie imponat, sed & tum sub aliena forma eandem persistere. Unde NABUCHODONOSOREM (alii NEBUCAD-NETZAREM legunt), potestate divina mutatum, ita ut *Herbam*, tanquam boves, comederit, & pili ejus, ut aquilarum plumæ creverint, & ungues ejus, ut avium (S. S. DANIEL. cap. 4.) vere adhuc *Humanâ Naturâ* præditum fuisse, certum videtur, solâ formâ extrinsecâ distinctum: quod etiam in sequentibus, SACRÆ LITTERÆ, ut apparet, satis evidenter innuunt.

§. XLVII.

Hanc ipsam OVIDII sententiam fuisse, passim ex ejus *Fabulis* docemur: sic ex. gr. ubi ACTÆONEM, in Cervum mutatum, adfert, in eo, ut alienam formam memorat, sic *Naturam Hum.* integram perseverasse abunde significat, dum affectus, quales homini tantum insunt, eidem attribuit, *Mentemque pristinam remansisse*, aperte enuntiat. Idem quoque eleganter exprimit, ubi, ERISICHTONE annosam quercum prosterne, ait:

Editus e medio sonus est cum robore talis:
NYMPHA SUB HOC EGO SUM &c.

Hinc idem in historia PROTHET optime notat:

Sæpe lapis poteras, Arbor quoque sæpe, VIDERI.

§. XLVIII.

Quin & hoc magis confirmatur ex eo, quod admodum probabile sit, eandem etiam *Naturæ constantiam* omni creaturæ inesse.

Sic in INSECTIS, quantumvis, formam corporis externam mutari, manifestum sit, *Naturam* tamen non mutatam persistere ratio suadet: nempe mutatum sic insectum nemo, credo, novam omnino creaturam esse asseret: solâ ergo formâ mutatâ, idem nunc est, quod ante fuerat, animal; hinc & *Natura* manet eadem. Quod vero mutatum ita animal quasdam nunc actiones exerceat, quibus ante ineptum erat, id mutatæ corporis fabricæ debetur, pro cuius varietate diversas, quas *Natura* exserit, actiones esse vidimus (§. XLIV.): sic, enatis in quibusdam alis, aptum fit volando animal, uti ex. gr. ex bombyce factus papilio; nec tamen magis exhinc, de *Natura* in hoc animali mutata, concludendum videtur, quam in DÆDALO & ICARO, cum, fabricatis arte alis, aëri se committerent: id autem nemo adstruet.

§. L.

Hinc dictus, mutato nomine, formaque, papilio, idem numero est, qui ante fuerat bombyx; *Naturâ* omnino eadem præditus, corpore tantum in nonnullis permutato, talibusque instructo adminiculis, quibus ad novas quasdam actiones sufficiat: quin imo mutationem hanc ipsa illius animalculi *Natura* postulat, totumque eò comparatum est; quum in eruca alas jam demonstraverit SWAMMERDAMMIUS, post demum in papilionibus expandendas; qui, quod majus est, in nymphis, quin jam ante in vermiculis, omnes partes, omnia membra, futuri animalculi, æque distincte, ac post in ipso animalculo, conspici, universaliter pronuntiat (*Hist. insect. Gener. Sect. impr. 2.*)

§. LI.

Patet igitur, stricte loquendo, potius dicendum esse, perfici hoc tempore corpus ipsum, explicatis, quæ ante latuerant, partibus, quam corpus mutari; adeoque nec *Naturam*, nec corpus proprie mutari in insectis;
sed

sed eandem numero manere *Naturam*, corpus vero, juxta specificas singulorum *Naturas*, statim tempore, istis instrui adminiculis, quorum rudimenta, quamvis eo tempore inutilia (nisi in futuros usus), ante tamen jam adfuerant: hinc mirum non est, si corpus novis actionibus aptum fiat.

§. LII.

Non minus id (§. XLVIII.) VEGETABILIBUS competit: docent inoculationes, ubi duplicis *Naturæ* arbor artificiose jungitur, furculo alieno in datum truncum insito. Bina hæc excrescunt simul in unam, ut se offert, frondosam comam lætissime; sua nihilominus utrique distincta manet *Natura*; fructum namque fert, quoad saporem, & alias quasdam accidentales dotes, emendatum quidem, non mutatam tamen *Naturam* evincentem incluso semine, ex quo, fato, nunquam mediæ *Naturæ* arbor enascitur, sed talis, quæ immotam adhibiti furculi *Naturam* omnino exprimat. Neque truncus ipse *Naturam* exuit, sed manet, qualis ante fuerat; nulla enim sese offert ratio, qua mutatam quis suspicari possit: quin certum est, si excreta arbor rescindatur rursus sub loco, quo facta fuit insitio, proditura inde, nisi moriatur, aliam, quæ non mutatam pariter trunci *Naturam* demonstret. Adde his experimentum §. LXXXIX.

§. LIII.

Hinc non immerito concluditur, *Naturam* in vegetabilibus, quamdiu hæc adhuc vivunt, vigentque, immutabilem esse. Nunc & aliud circa eadem videamus.

§. LIV.

Nonne manifesta fit *Naturæ* eorundem permutatio; dum, post mortem (ut ita dicam), planta quæcumque, ex se acescens, eò reducitur, ut in alcalinum liquamen transeat (Vide Cl. BOERHAAVII *Chem. Proc.* 88.)? Sane maxime distant a se invicem *Naturæ* acescentis
& al-

& alcalini ! dico tamen , *Naturam* horum neutiquam permutari . Si quis velit , *Naturam* horum vegetabilium , acescentium nomine cognitorum , in ipsa illa acescentia positam esse , mutatur hîc *Natura* , fateor ; fiunt enim alcalescentia primo , ac deinde alcalina , minime vero in hac eorum *Natura* constituenda videtur , quum non sit nisi dos vegetabilium accidentalis ; quoniam adesse potest & abesse ; neque magis ad *Naturam* vegetabilium , acescentium dictorum , facit acescentia , quam alcalescentia ; sunt namque indifferentia , ut , vel , sibi commissa , mutantur in acidum , unde acescentium nomen habent , vel , compressa , transeant in alcalinum : & utraque illa mutatio , in dictis conditionibus , æque secundum *Naturam* eorum fit , semperque , & inevitabiliter accidit . Unde , stricte loquendo , non dantur herbæ absolute acescentes ; sed , quæ vulgo hoc nomine insigniuntur , indifferentes sunt (ut diximus) , pro conditionum varietate , vel in acidum mutabiles , vel in alcalinum ,

§. LV.

Ut dicta hæc (§. LII. LIII. LIV.) , nequaquam confundenda , clariori idea illustrentur , obiter notandum , me duplicem posuisse *Naturam* vegetabilium ; *primam* , quæ , viventibus adhuc , *Esse* suum singulare , & agere tribuit ; hæc , una cum vita , recedit : *aliam* , quæ soli tantummodo corpori , partibusque , ex quibus construitur , adscribi debet ; ac , tum imprimis , leges statuit neutiquam violandas : sic fœnum amisit *Naturam* graminis vigenti magis propriam , nec tamen omni *Natura* destituitur , sed suam etiam possidet , juxta quam determinatur , & agit . Idem , clariori exemplo , occurrit in homine , cujus cadaver , *Naturâ Humanâ* penitus destitutum , suâ tamen præditum deprehenditur , juxta quam grave est , impenetrabile , putrescens , & sic porro .

§. LVI.

Ex his facile intelligitur , quid de FOSSILIBUS sentiendum sit ? Nitrum ex. gr. *Sal est saltem Semifossile* (*Chem. Cl. BOERH. Tom. I. pag. 44.*) ; nihilominus per artem quasi vegetabile efficitur (*Idem. Proc. 140.*) Neque tum , ut ex dictis (§. LIV.) patet , mutatur *Natura* nitri , at , quæ fit , mutatio qualitates tantum accidentales respicit , ipsumque nitrum eò ex sua *Natura* disponitur . Sed an vegetatio hæc ipsi quidem nitro adscribenda ? an non idem posset fieri , seminibus ex aëre ad ejus superficiem appositis , in determinatæ suæ speciei plantulas excrescentibus (quod in aliis quibusdam pro certo habetur) ? Hoc sane si verum foret , eo magis de pristina nitri *Natura* convinceret .

§. LVII.

Ergo nec mutatur *Natura* corporum , quamvis id , primo intuitu , ita appareat , per putrefactionem , fermentationem , attactum magnetis , destillationem , aliasque mutationes sive spontaneas , sive artificiales .

§. LVIII.

Quibus omnibus (a §o. XLI. huc usque) collectis , concludimus , *Naturam* , tam in fossilibus , vegetabilibusque , quam in insectis , atque homine (pro cujus confirmatione omnia reliqua tantum adtuli) , nullatenus permutari , sed inmutabilem esse .

§. LIX.

Erramus igitur , qui *Naturas* permutatas credimus , ubi dotes ante visas vel non deprehendimus , vel novas observamus : quod judicium temerarium sit , docet aurum , in aqua regia solutum (*Chem. Cl. BOERH. Proc. 205.*) . Illud etenim , ad sensus nostros , sub forma liquida , nil fere , nisi colorem , de *Natura* sua superstes habet ; quin , si purissimum , transparet penitus ; nec *Naturam* modo mutasse , sed quasi in nihilum reductum

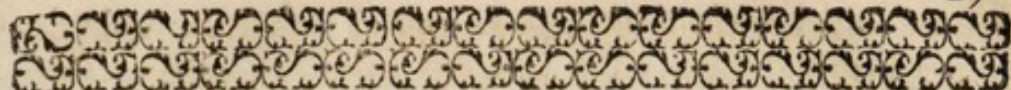
dictum esse, nisi dissuaderet ratio, sensus judicaret. Quum interim idem *Naturâ*, & omni dote, aurum, facili negotio, inde resurgat; indicio, ut videtur, evidenti, tunc etiam *Naturam* omnino eandem persistere, cum ad sensus nostros maxime permutata, fallaci forma, apparere consuevit.

§. LX.

Altera pars §i. XL. erat, *Naturam Hum. non posse vel augeri, vel minui, sed indivisibilem permanere, omnino eandem, in eodem homine, ad mortem usque*. Una enim, eaque ad mortem usque immutabilis, *Natura* unicuique homini inest; hinc nec potest augeri, nec minui, adeoque indivisibilis est; ita ut hominem, post resectum ex. gr. crus, non minus, ac ante, hominem esse, aut ante magis, quam nunc, hominem fuisse, sed *Naturam* in utroque casu integerrimam perseverare, existimem. Sic multis partibus corporis destitui homo potest, *Natura* ejus nil quidquam imminuta, vel divisa; dum a contrario etiam minime augeri potest. Utitur ergo *Natura* partibus corporis, ita, ut dum adsunt, suntque bene dispositæ, certas quasdam actiones per eas exercent; dum vero absunt, vel saltem ineptæ sunt, illas actiones non exercent; non quod ipsius imminuta potestas iis haud sufficiat; sed quod ea, per quæ actio deberet fieri, deficient. *Natura* igitur manet, qualis fuerat, æque ex se actiosa, sed aptis, ad operandum requisitis, instrumentis destituitur; quæ, si usui adaptata restituantur, mox resumit *Natura* vires, &, consueta olim methodo, pergit agere. Quæ res in medicis manifestissima est.

§. LXI.

Plurima eorum, quæ (a §o. XV. huc usque) dicta sunt, de anima, & vita, paucis mutatis, æquali jure prædicari posse, contemplanti sponte apparebit; quod per transfennam monendum videbatur. Quin & idem de variis, quæ in sequentibus occurrent, verum est.

DE NATURA HUMANA, CUSTODE CORPORIS.

§. LXII.

PLURIMIS, iisque inevitabilibus, injuriis expositum corpus facile & lædi posset, & destrui, nisi sollicita *Natura* prospiceret. Sic, quoniam per actiones a vita inseparabiles, omni momento, necessario deteritur corpus, hinc, ut perstet, assiduam reparationem exigit, quæ non nisi heterogeneorum usu abolvi potest, quam facile ex his insidiæ struerentur sanitati & vitæ, nisi attentissima, nec unquam sopita *Natura*, expositos, in omni puncto tam externo, quam interno corporis, vigiles, nervos nacta, mira eorundem sensilitate moneretur, si quid peregrini, quod nocere posset, adsit? Cujus rei mox ac certior facta est, omnem impendit operam, ut sinistrum illum effectum avertat (quod quomodo faciat, passim in sequentibus elucidabitur); nec quiescit, priusquam vel superet ipsa hostem, vel devicta cedat, destructâ simul vitâ.

§. LXIII.

Hac ratione cavet, ne quid mali ab INGESTIS corpori superveniat: quod nunc videamus. Si ingesta talia sunt, quæ, vi dati corporis, commode queant subigi in nutrimentum, aptis dotibus præditum, facile ea fert *Natura*, & hæc porro, requisitam mutationem passa, placide dimittit interiora versus. Sin vero mutari ita ingesta nequeant, sive ob nimiam copiam, sive ob suarum qualitatum pertinaciam, sive ob acrimoniam, aliasve, si quæ occurrunt, causas, non commode feruntur a *Natura*. Sed vel 1º. Succumbit *Natura*, moriturque homo, uti ex. gr. distento nimia ingestorum copiâ, sic ut evacuari non possit, ventriculo; quod in casu, quem

enar-

enarrat PLATERUS (*Obs. pag. 439.*), factum videtur: nempe, non potest tunc *Natura* expedire rem, limitatâ ejus potentiâ ad rationem corporis, in quo agit. Vel 20. Languet *Natura*, non suo, sed viscerum, humorumve vitio, aut qualitatibus ingestorum nimis pertinacibus; ita ut, quacunque ratione, subigendo vires non respondeant: tunc glutinosum, acidum, atque alcali, spontaneum generabitur. Gradus est ad præmissum (10.); tendit enim in mortem, nisi ars, si possit, succurrat. Vel 30. Excitata siti, allicit primùm, dein cogit, ut assumantur liquida blandiora, & maxime, singulari acrimoniæ, ut putridæ, rancidæve, &c., opposita. Est autem dicta sitis eo major, quo magis dilutio requiritur, & contra. Sic diluit, temperatque ea, quæ nimia cæteroquin acrimonia nocuissent, ita ut jam non noceant: in quod idem collimat, copiosiore lachryma ex his locis per acrem stimulum sollicitata (*Conf. §. XCII.*). Vel 40. vomitu, alvove eliminat.

§. LXIV.

Sic *Natura* (nisi, ut in 10., & 20. casu succumbat, vel langueat) domat, aut expellit, quæ vi corporis subigi alioquin non poterant. Sic cavet, ne nocivi quid diu in primis viis hæreat. Atque ita hîc *Prima* quasi *Inspectio* fit; sed rudior tantum; plurima enim hoc loco admittuntur, quæ respuuntur postea.

§. LXV.

Eorum vero, quæ ex primis viis jam subierunt venas, si tales dotes sint, ut aptum nutrimentum subministrare queant, satis facile reliquis humoribus permiscuntur, & sine magno tumultu porro circumferuntur per corpus. Nunquam tamen adeo amica *Natura* sunt, quamvis aptissima nutrimento ingesta fuerint, & mutationes requisitæ perfectissime iis accesserint omnes, quin, pro eo, quod adhuc semper in se continent, heterogenei (non enim assimilatio his locis omnino absolvitur), vigiles *Naturæ*, nervos, hîc magis adhuc,
ut

ut videtur, sensiles afficiat: unde ea, in sanissimis etiam aliquot post pastum horis, febriculam excitat majorem, minoremve pro varia allati chyli copia, & indole, maximum subigendo ulterius chylo remedium. Hac ratione nil alieni, quantumvis exiguum sit, insinuare sese in corpus potest, quod subterfugiat: sed mox *Natura* omnes impendit vires, nec desinit, nisi postquam omnino subegerit, eoque, ut inquilinis omni dote similes sint, novos jam demum factos humores reduxerit: tuncque eos, ut sibi, & corpori amicos fert *Natura*, non prius.

§. LXVI.

Hæc interim (§o. LXV.) ut apta copia subministrata ad sanitatis & vitæ constantiam absolute requiruntur, attamen, si nimia accedunt copia, plethoram, plurimosque ejus, sæpe lethales, effectus excitant. Nec tunc acquiescere *Naturam* existimandum est: variis enim viis expellit superfluum: docent menstrua, hæmorrhagiæ, &c. Hoc modo plethoram illam, cujus ortum præcavere vix poterat, nunc natam curat, avertitque sollicitissime omne, quod hinc imminebat, periculum.

§. LXVII.

Adeo, quæ mutabilia sunt, per excitatas vasorum viscerumque vires, & humorum, jam ante inquilinorum, admissionem, subiguntur, fiuntque tandem & ipsa similia inquilinis. Sic tutus evadit heterogeneousorum usus; iisque, quod inevitabile est, intra venas admissis, præsto adsunt *Naturæ* media, quibus domet, & subigat. Unde *Natura* merito *Sanitatis Conservatrix* appellari meretur. Si vero dicta media insigniter debilitentur, cacochymia, cachexia, & omnimodi ex his sequentes morbi propullulant: quorum malorum causa non in *Natura* est, sed in ipso corpore ad *Naturæ* imperium non satis obsequioso, non satis valido; sive id solidorum, sive fluidorum vitio oriatur, vel quia nervi vigiles, male dispositi, *Naturam* aut non, aut languidius, quam par fuerat, ad agendum sollicitant.

§. LXIII.

§. LXVIII.

Vidimus (§. LXIII. LXIV. LXV. LXVI. LXVII.), quomodo *Natura* agat in ingesta mutabilia. Sed si *talia venas intrent, quæ in corpore immutabilia sunt, tunc hæc vel VENENA fiunt, vel MEDICAMINA*. Utro-
rumque ingressum, quantum potest, *Natura* conatur avertere. Etenim, si acria fuerint, sensibilissima vasculorum absorbentium oscula stimulant; quo ipso admonita *Natura* mox facit constringi hæc, sicque viam claudi, si autem nimis crassa, vel figuræ non satis accommodatæ fuerint, moles impedit, quo minus penetrant. Non facile ergo hæc, & similia, venas subeunt; quod tamen aliquando contingere, plurima sunt, quæ confirment. Quid tunc fit?

§. LXIX.

VENENO, forti satis, intra corpus admissio, succumbit *Natura*: in quantum venenum tale vel solida, vel fluida, vel utraque simul ita mutat, ut circulationi, adeoque & vitæ, inepta fiant: unde corpus jussis *Naturæ* exsequendis impos redditur. Neque interim cedit tunc *Natura* veneno ex se ipsa, sed summa passim conamina, motusque violentissimos, omni modo assidue permutatos, excitat; quibus, si robor corporis, ejusdemque fabrica id admitterent, veneno haud dubie liberaretur æger; sed limitatas vires superat veneni pertinacia, vel mutatum nimis corpus non obsequitur amplius *Naturæ* imperio. Unde frustra sunt omnes, quos *Natura* excitat, impetus; quorum tamen tanta sæpe vehementia, ut magis hi, quam venena ipsa, mortem inferant.

Usque adeo , pro conservanda vita , sollicita *Natura* est , ut tantos motus avertendo hosti intendat , qui , si & absolvi , & ferri possent a corpore , proposito haud dubie sufficerent : nunc autem moritur homo , vel quia non sufficit corpus , vel quia tantos impetus sine destructione sustinere nequit . Unde nec hac ex parte culpa in *Naturam* cadit .

§. LXXI.

Dicta (§. LXIX. & LXX.) non semper obtinent . Venena enim non raro etiam medicamentorum vices præstant : sic , sumpto veneno , haud aliud efficacius remedium est , ac venenum oppositum ; unde *Antidotum* dixere ANTIQUI , non ausi medicamentum dicere , quum per se æque perniciosum sit , ac illud , cui debellando serviat ; quod medicamentis non ita convenit . Sic etiam venena , minori dosi , medicamentorum usum habent , saltem plurima . Consuetudo venena quasi amica *Naturæ* efficit ; ita ut ea tandem assumere cogatur homo ; assumat autem , sine ulla noxa , copia subinde incredibili .

§. LXXII.

Alia , quæ immutabilia in corpore asseruimus (§o. LXVIII.) , MEDICAMENTA sunt . Sic proprie appellantur talia , quæ non destruunt quidem , sed tamen tota *Naturæ* vi , quamvis per omnes actiones corporis conspirantes in ea agat , subigi omnino renuunt : si enim subactio fieret , mutarentur potius , quam mutarent ; propius igitur ad alimenta , quam ad medicamenta accederent . Medicamenta itaque , in quantum talia , semper in corpore heterogenea manent : sed talia *Natura* non patitur (§. LXII. LXV.) ; hinc motus majores excitat , eosque tamdiu protrahit , donec , quod subigere non potest , expulerit .

Adeoque medicamenta effectus obtinent in corpore, non ut per se operantur, sed quatenus heterogenea sunt; *Natura* ergo operam incitant, eaque ratione per *Naturam* in se agentem corpus mutant. Pauca tamen sunt, quæ propria virtute, sine ullo *Naturæ* auxilio, agunt; hinc etiam *in cadavere*, *æque ac in vivo*, operantur (HELMONT. pag. 476.). Sed an hæc quidem medicamenta vocari possunt? De igne saltem, & similibus, potius negandum videtur.

§. LXXIV.

Natura ergo est, quæ agit in morbis, medicamenta vero *Naturam* excitant, hæcque rursus in finem requisitum determinantur a Medico; qui, si talia exhibere medicamina, eaque ita dirigere noverit, ut inde *Natura* debellando apte malo par evadat, tunc demum ex arte curis præesse poterit.

§. LXXV.

Patet hinc medicamenta, potissimum interna, agere, quatenus in ea ipsa *Natura* agit, non desistens, priusquam hostem hunc finibus suis eliminaverit: omnia enim medicamenta tandem ejiciuntur e corpore, aut corpus destruunt; tuncque venena fiunt.

§. LXXVI.

Etenim medicamenta non adeo innocua sunt; sed veri veneni locum obire possunt; 1°. Si conspirent cum morbo; 2°. Si nimia dosi exhibeantur; 3°. Si longo tempore usurpentur. Duo priora satis constant. Tertium autem de scamnone ex. gr. observatum fuit; cujus exigua dosis, quotidie, & diu sumpta, tarde licet, certo tamen necare dicitur: ejusdem interim major longe copia, ubi requiritur, exhibita, egregium medicamentum suppeditat: nimia rursus nocet (ex 2°.).

§. LXXVII.

§. LXXVII.

Hæc autem (a §o. LXXII. huc usque) medicamenta , proprie sic appellanda , respiciunt . Exulant hinc ea , quæ , quamvis per se alimenta sint , per accidens tamen medicamento vice fungi potius existimanda sunt , quam vera medicamenta fieri ; atque ea etiam , quæ , licet initio plus minusve corpus mutare possint , attamen denique mutantur ipsa , alimentis quasi & medicamentis media : nam , serius , ocyus , omnia hæc subiguntur in corpore ; quod medicamenta , stricte dicenda , absolute renuunt .

§. LXXVIII.

Satis nunc videtur actum de *Natura* , quousque , quantum potest , defendit corpus , ne quid illi ab ingestis sinistri accidat . Eandem fere custodiam servat , ratione AËRIS : qui , cum probabilissime , quæ corpori tam externo , quam interno applicatur , quasdam particulas in corpus intromittat , maxime etiam eidem nocere alioquin potuisset . Sunt enim particulae illæ , prout quæ ab ingestis venas subeunt , heterogeneæ , & , ut videtur , vel viribus corporis mutabiles , vel minus . Hinc quoque , aërem , harum imprimis particularum causâ , nutrimentum , medicamentum , vel & venenum suppeditare posse non repugnat .

§. LXXIX.

Quædam proinde ingestorum , aërisque admittit , alia vero respuit *Natura* . Sic retinet , quæ prosunt , quæ nocent , eliminat , si possit : etenim non patitur quæcunque nociva esse queant : unde etiam illas , quæ circumduktorum humorum vi , detritæ sunt , solidorum , fluidorumque , nimis attenuatas , & jam acres quodammodo particulas variis viis exonerat . *Id enim , quod semel aspernata est , nunquam rursus in verum civem recipit Natura* (HELMONT. pag. 478.) . Nec suffert , quod forte ex fomite quodam , intra corpus posito , procedit heterogeneum . Unde liquet , *Naturam causam*

sam esse omnium excretionum sive naturalium dictarum, sive morbosarum, sive criticarum; febrium tam intermittentium, quam continuarum: nec alimenta, medicamenta, venena, paucis, ut diximus, exceptis, talia esse, nisi per Naturam. Quin & hinc Natura merito morborum forte omnium, paucis externis exclusis, & Causa dici posse videtur, & Medicatrix.

§. LXXX.

Post horum considerationem (a §. LXII. huc usque) non admodum sese commendat, LIBAVIO jam olim ex alio descripta (DOUGLAS *Bibliogr. Anatom. Specim.* pag. 208.), TRANSFUSIO. Ita enim aliena inquilinis prævalent, nec spes est subactionis ulla. Cautum, ut videtur, quam maxime fuit, ne magna heterogeneorum copia simul inquilinis humoribus misceretur: angustia vasculorum absorbentium, eorum debilitas, remoræ multiplices; depositio in unum, angustum, debilemque canalem thoracicum, hujus valvula quandoque una, quandoque duplex, ad subclaviam venam, sanguine contra premente, profectio docent, parum tantummodo admisceri simul. Sed quanta adhuc illius pars inquilinis debetur! Transfusionem autem quantopere ab hac norma receditur! Attamen dicet quis, transfusio videtur contingere, quamdiu infans utero materno includitur. Sed, si hoc fieri statuendum sit, quantum modus, quo perficitur, a supra dicto distat! Potius ergo legitimus sex rerum, non naturalium dictarum, usus, ac diæta (VERULAM. *Hist. Vitæ & Mortis* pag. 29.), juventutem, longævitatēque adferent.

§. LXXXI.

Quemadmodum *Natura* in interioribus corporis non patitur heterogenea, sic & ea amovere nititur, dum extrinsecus applicantur. Docent id vesicatoria, sinapismi &c. His vero externis nisi acriora permista fuerint, nervis, pro minori ex hinc vitæ periculo, minus, ut videtur, sensilibus, vel vix, vel plane non agit *Natura*. Dum vero talia sunt, quæ multum nocere possent, præsto adest.

§. LXXXII.

§. LXXXII.

Multo minus fert ea, quæ immersa sunt corpori : fe-
flucam ex. gr. ligneam, aut simile quodcunque aliud.
Sed quantæ hinc turbæ ! Dolor, ardor, pulsatio, ve-
ra omni ratione inflammatio topica producitur : nec
cessabunt hæc, priusquam alienum illud, vel arte edu-
ctum sit, vel suppuratione solutum exciderit. Hoc
fundamento nituntur setacea, fonticuli, & si quæ si-
milia.

§. LXXXIII.

Numquid horum symptomatum causa a figura corpo-
rum illorum potius deduci posset, quam quod ipsa *Natu-
ræ* adeo inimica repugnent ? Curatio ex. gr. herniæ,
per punctum, ut vocant, aureum, legitimam hanc su-
spicionem suggerit : si nempe filum aureum sacco her-
niæ apte circumponatur, eoque deinde contorto, vul-
neris consolidatio tentetur, nunquam id absque fistula
succedet : sed si annulus sit aureus, similis iis, qui au-
ribus gestari solent, quantum potest, æquabilissimus un-
dique, vulnus perfecte coire dicitur ; ipso haud dubie
annulo, intra sinulum circumquaque callosum, incluso.
Id saltem verum videtur, longe minus nervos a corpo-
ribus politis affici ; hinc etiam *Naturam* multo langui-
dius ad agendum sollicitari.

§. LXXXIV.

Agunt tamen insuper infixa talia, secundum qualita-
tes suas, quibus alia magis, alia minus *Naturæ* inimi-
ca observantur. Sic dantur aliqua, in quæ vel non,
vel vix adsurgit *Natura* : Globus plumbeus diu sæpe,
sine notabili malo, circumfertur ; quod non figuræ adeo,
ac qualitatibus plumbi videtur adscribendum ; eo ma-
gis, quia tantum abest, ut in hoc (plumbum) *Natu-
ra* impetum exercere soleat, ut potius, ad ejus apposi-
tionem, jam ante susceptum, dimittat : unde in scir-
rhis, potissimum concrefcentibus, tantum prodest ! So-
pit quasi in affectis partibus *Naturæ* impetum.

§. LXXXV.

Quæ igitur figura, & qualitatibus suis non adeo inimica sunt, ea facilius *Natura* fert; si quæ vero & figura, & qualitatibus peccaverint, in hæc violentissime adsurgit; varia ubique vehementia, prout eadem magis minusve obtinent.

§. LXXXVI.

Hinc sequitur, *Naturam* omnia aliena ab unionem cum corpore excludere. Si autem *Partes ejusdem corporis* vel a nativitate, vel per vulnus *dissociatæ* sint, quas *coherere oportuerat*, eas in unionem admittit; dummodo crudæ adhuc, & cruentæ sint, vel per artem fiant, ut in labio ex. gr. leporino. Sufficit Medico, si separatorum modò appositionem curet, & ab injuriis externis nonnihil defendat; reliquum *Natura* absolvit.

§. LXXXVII.

Hæc concretio non partes modo, quas unitas esse decet, nunc divisas, respicit: sed quæcunque *Partes*, in *statu etiam sano naturaliter disjunctæ*, crudæ, si sibi invicem molliter apprimantur, sicque aliquandiu hæreant, concrescunt certissime. Patuit hoc exemplis plurimis, ad digitos, labia, palpebras, &c.

§. LXXXVIII.

Quin & idem de *diversis corporibus* verum est: quod inter causas *Monstri Excedentis* LICETUS retulit (*Tract. de Monstris cap. 20.*), concretis, prægressa excoriatione, infantibus, quacunque parte id acciderit.

§. LXXXIX.

Num igitur aliena admitti possunt in unionem cum corpore? Talia sane possunt: verum unio hæc tantum superficialia est; non fit corporum, vel *Naturarum* permistio; sed hæc unicuilibet singularia remanent; &
quam-

quamvis in quibusdam occasionibus aliqua ex uno in alium forte fiat humorum derivatio, hæc, quum parca sit, & per minima vascula fiat, nil mali adferet. Confirmatur hæc sententia analogice ex vegetantibus; dum *Germina distinctarum arborum, lateribus arctissime constri-ctis, terræ imposita, in unum excrescunt stipitem, ex quo pullulant, inpermistis fructibus* (VERULAM. *Sylva Sylvar.* p. 255. *Cons. §. LII.*). Adcrefcere hinc potius, quam uniri dixeris.

§. XC.

Sed an *Partem, integre remotam*, rursus concrefcere cum corpore *Natura* patitur? Negant quidam: id tamen admittitur, posse hoc fieri, si levissime modò etiamnum hæreat (SCHENCKIUS *obs. 4. de Fract. & Contus. Capitis*). Suspicionem certe magnam injicit vegetantium inoculatio (§. LII.), quæ in his, resectum de quadam arbore furculum, trunco alieno implanta-tum, late excrescere proculdubio demonstrat: hinc, quod majus est, aliena etiam, modò sana, nec nimium mutata fuerint, ex alio pristinam vitam, sanitatemque recipere. Sic formæ forte quidpiam, usui certe vel pa-rum, vel nihil, servire posset Medicus.

§. XCI.

Haftenus explicatum fuit, quomodo *Natura* omnem impendat operam, ut removeat quidquid inimicum de-prehenditur: sed *Alium adhuc intus hostem alit*, ipsam scilicet circulationem sanguinis; quæ, ut aliis de causis, amicissimam opem contribuit, ita tacite absumit corpus, hinc, nisi aliunde reficiatur, necessario destruendum.

§. XCII.

Ergo cogeretur *Natura* cedere; sed stimulat, ut assu-mantur ea, quibus pro avertenda destructione opus ha-bet. Fames proin, sitisque monent, quidnam sit, quod intrinsecus requiritur; quæ quidem, ut primò leniter modò sollicitant, sic sensim magis magisque urgent, ac tandem, etiam invitum, cogunt, ut dum suppetunt ad-sumat.

sumat. Fugientem LATONAM, pro aquæ haustu rusticos precari, cogit sitis; nec propriis artubus parcit insatiabilis ERISICHTON.

§. XCIII.

Paucis interim, iisque admodum simplicibus, contenta *Natura* est. Exercitia attamen vehementiora plura exigunt, & validiora; nam majus fit fluidorum, solidorumque dispendium; hinc plus restituendum est, ut maneat, quale fuerat, corpus, nempe sanum; validiora autem requiruntur ob robur viscerum, & vasorum, mollia, tenuiaque, ipso fere momento difflantium. Consuetudo eandem legem ponit. Adsueta scilicet *Natura* sic sensim disposuit corpus, ut aptum sit, magnam ex gr. alimentorum copiam subigere; hinc tamdiu appetit homo, donec requisita quantitas ingesta fuerit; quæ, nisi subministretur, nimia mutatio inducitur iis, quæ intra corpus adsunt; in quæ tunc omnes quasi actiones convertuntur. Nocet igitur subita nimis consuetudinis mutatio tam in sanis, quam ægrotantibus, sive copiam ingerendorum, sive qualitates respicias. Sic ætas, sexus, robur, & similia, non minorem præmissis differentiam adferunt.

§. XCIV.

Illa ergo diæta erit optima, quæ, quoad ingestorum qualitates, robori, quoad copiam, dispendio facto, respondeat. Cavendum, quantum potest, ne consuetudo dominium occupet: assidua igitur variatio multum proderit.

DE NATURÆ HUMANÆ
RECESSU IN MORTE.

§. XCV.

SOLIDA, fluidaque, corporis assidue renovando; restituendoque in eundem statum, in quo ante fuerant, repulsis, quæ nocere potuerant, omnibus, constantem sanitatem reddit *Natura*. Unde
ex

ex bona diæta æternitas quasi homini promittitur . Sed vita ipsa adeo sensim vasorum robur & resistantiam auget, ut tandem , impetu moventis cordis , dilatari amplius non satis possint : hinc obruitur cor , & mors fit pure senilis : ita ut inevitabili lege commune iter ingrediatur omnis caro . Neque hoc *Natura* , quantumvis **ARGI** instar quaquaversum prospiciat, valet avertere .

§. XCVI.

Dum moritur homo, uti simul accesserant (§.XXXIX.) *Anima* , *Natura* , & *Vita* , ita etiam *recedunt simul*. Recedit autem *Natura* , vitio , ut videtur , corporis , non amplius obsequiosi, ipsa, ex se, ad ultimum usque, æque actiuosa . Languor igitur sensim auctus minime *Naturæ* adscribendus est , sed impedimentis in corpore genitis , quibus salutaris *Naturæ* impetus iners redditur .

§. XCVII.

Rari sunt , qui morte hac purè senili obeant : plurimi ex suscepto morbo ante tempus pereunt : hinc imprimis alii citius , alii tardius moriuntur .

§. XCVIII.

Vix interim , nisi post summas anxietates, motusque, omni ratione permutatos, violentissimosque, homo perit . Nimirum nititur etiamnum *Natura* , si remove-re possit vitæ hostem : in apoplexia tamen , summo senio, similibusque, placida mors vitam terminat : ratio, ut videtur, ex præmissis erui haud difficulter poterit .

DE NATURA HUMANA MEDICI MAGISTRA.

§. XCIX.

DIXIMUS (§. LXXIX.), *Naturam* omnium forte internorum, externorum plerorumque morborum causam esse . Ut vero producit , sic & sanat ; juxta illud HIPPOCRATIS (pag. 1184.) ; *Morbis Naturæ medentur* .

§. C.

Morbos ergo producit Natura . Sed neutiquam sponte sua : ex se enim talis est , ut actiones omnes , ex Creatoris mandato corpori impositas , uti semel cœpit , ita æquabilissime semper perficiat . Non igitur directe ex ipsa *Natura* morbus fit ; sed quatenus ea , adfectis in corpore nervis , irritatur , quacumque demum ratione id contingat . Tunc etenim statim *Natura* jubet , istos exerceri motus , quos , subigendo illi , quod afficit , vel expellendo , aptos plerumque esse observamus . Hoc jussu dum corpus promptissime exsequitur , aliæ , ac in sanitate solebant , actiones fiunt ; læduntur igitur ; ergo & morbi prodeunt .

§. CI.

Medicatrix morborum Natura est . Nec tamen curat morbos , nisi quatenus per eosdem removet causam , cujus ratione morbum excitaverat . Morbi enim non videntur nisi *Naturæ* instrumenta , per quæ agit in illud peccans sive interne , sive externe applicatum ;
quod

quod dum semper nocere adlaborat, sollicita *Natura* omnem intendit nervum, ut avertat id, quod hinc imminebat, periculi, sanitatemque restituat.

§. CII.

Quæ quidem morbis (si ita loqui fas est) *Primariis* fere tantum conveniunt ; cujusmodi sunt tussis, sternutatio, vomitus, alvi dejectio ; & , maxime notandæ, omnes febrium quarumcunque species ; quæ nihil aliud esse videntur, quam aucta, per *Naturæ* imperium, vitæ vis, magis, proportionaliter, minusve, supra consuetam elata, prout ipsum illud, cujus ratione fit, postulat. Unde omnes, a mitissima ephemera ad ardentissimam usque, pronascuntur.

§. CIII.

Hac ratione *Natura* conatur expellere tediousum hospitem : sub quo nisu proancuntur fructus, & symptomata ; sopores, calores, frigora, dolores, vigilie, inquietudines, debilitates, &c. (HELMONT. pag. 475.). Quæ proinde non sunt nisi sequelæ nifus illius, quem *Natura* efficit, ad hunc nisum, ex certa corporis, humorum, ac materiæ morbosæ constitutione genitæ, non ab ipsa cæterum *Natura* intentæ.

§. CIV.

Quod idem de omnibus fere aliis verum est, quæ, dum *Natura* scopum suum, ob easdem causas (§. CIII.) assequi non potest, morbo *Primario* superveniunt. Ex. gr. Ingeritur ingens copia acris calefacientis cujusque ; hoc magna parte subit venas ; mox, nervis admodum stimulis, monita *Natura* febrim excitat violentissimam, qua conatur nocivum illud expellere : hîc ergo est intentus *Naturæ* scopus primarius : sed hoc non ita facile absolvitur, & quia nimis inimicum est quod incitat, & quia stimolata adeo vasa constringuntur, atque ita expulsionem impediunt : accedit igitur inflammatio, morbus hac ratione *Secundarius*, quem *Natura* non intenderat.

§. CV.

§. CV.

Horum igitur (§o. CIII. CIV.) , omniumque simi-
lium morborum causa dici *Natura* non meretur : nec
tribui his possunt ea , quæ (§o. XCIX. C.) memora-
vimus , nisi remotius tantum : ea etiam , quæ §us. CI.
exhibet , minus iisdem conveniunt . Non enim hi in-
strumenta *Naturæ* sunt , ut illi ; neque per hos un-
quam amovetur mali causa ; sed ex opposito novam
quasi excitantem causam efficiunt , qua irritetur *Na-
tura* , ut novos in horum curam morbos dirigat : quod
sæpe felicissime exsequitur .

§. CVI.

Profecto , si quis morbos acutos examinet , videt cla-
rissime , solam sæpe *Naturam* omne hîc punctum absol-
vere . Resolutiones , crisesque id evincunt . Haud ta-
men negaverim , aliquando , & sæpe quidem , adhibi-
ta in ejusmodi casibus prudenter remedia *Naturam* in-
signiter juvare posse . In chronicis autem debilitas
plerumque opem exigit , juxta *Naturæ* ductum adferen-
dam . Externos , si impedimenta nonnihil removeris ,
averterisque aëris injurias , *Natura* passim ad sanatio-
nem perducit , nisi ipsa eorum indoles curam omnem
respuat .

§. CVII.

Natura ergo est , quæ operatur in morbis , & quæ
morbos superat , sicque sanitatem restituit , subactò , vel
expulso eo , quod nocuerat . Cui tamen negotio uti
sæpe sibi sola sufficit , ita & deficit frequenter , corpo-
re non satis conspirante , aut mali magnitudine nimia.

§. CVIII.

Hinc fit , 1°. *Naturam* quandoque sibi relinquendam
esse . Scilicet , dum ex ipsa ejus actione prævidetur re-
stituenda brevi sanitas . *Ars medica* ab eo , quod mole-
stum est , liberat , & id , ex quo quis ægrotat , auferen-
do , sanitatem reddit . Idem & *Natura* , per se , facere
novit

novit (HIPP. p. 345.) . Præstat tunc , nihil agere Medicum , sed totum opus *Naturæ* committere : agendo , sæpe *Naturæ* impedimento sumus : præcipitando autem , ægros non raro in mala sæpe lethalia conjicimus . Id , hoc in casu , unicum forte incumbit Medico , ut diætæ , aërisque curam gerat , & eorum , quæ circa ægrum aguntur : sic totam rem sensim *Natura* expediet.

§. CIX.

20. *In aliis casibus deficiens Natura juvanda est* : ubi agit quidem *Natura* , & optime agit , mali causam , per certas quasdam vel naturales , vel novas vias , amovere tentans ; sed ita , ut , corporis viribus , materiæ morbosæ respectu , debilioribus , sola haud sufficiat . Medici ergo tunc erit , datis remediis , in eundem collimare terminum . Exempli in crisi , aliisque occurrunt manifestissima .

§. CX.

30. *Sæpe temperanda est Naturæ agentis vehementia* ; dum furit nimis . Quamvis enim *Natura* nunquam solito plus agat , quam requirit causa , quæ eandem in hos impetus concitaverat (§0. C. CII.) ; hinc , hoc respectu , nunquam agat nimis ; attamen , relative ad corpus , in quo operatur , nimis quandoque furere dicitur , dum tantâ motuum violentiâ insurgit , ut ab hoc , vita incolumi , diu sustineri nequeant . Artis ergo est , actiones has eo reducere , ut & scopo *Naturæ* sufficiant , & caveatur , ne destruant . Res in inflammatione , cui febris nimis valida comes est , deprehenditur : quo proinde casu , adlaborandum est , ut febris evadat mitior ; sicque procuretur materiæ resolutio , vel expulsio , lentior quidem quodammodo , at multo tutior .

§. CXI.

40. *Si male agit , corrigenda* . Hoc ex. gr. accidit , dum in acutis , per metastasin , materia morboſa mota , ab ignobilioribus ad nobiliores partes amandatur ;
quæ ,

quæ , si a nobilioribus ad ignobiliores transfertur , laudatur *Naturæ* actio : hæc ergo , ex se , bona quidem est ; sed mala quandoque fit , ratione partium , in quas fortuito terminatur . Facile hinc patet , quid agendum sit : nempe , ubi , materiem , nondum satis coctam , moveri , atque ad viscera , vitæ potissimum magis necessaria , viam affectare , cognitis indicibus constitit , mox omni adnitendum ope , ut inde avertatur versus ejusmodi partes , quibus minus vitæ periculum inferet .

§. CXII.

Contingit etiam 5°. , *Naturæ actionem penitus destruendam esse* : ubi , actionem hanc necessario in perniciem ituram , prænovit Medicus . Hæc igitur actio , si futura , quantum potest , arceatur ; si præsens adsit , sopiatur in initio ; progressum malum vix ullam amplius medelam patitur . Sic scirrhum remove sæpe molitur *Natura* ; sed hic , si parum modo confirmator , nequaquam cedit ; verum ad hunc *Naturæ* impetum exasperatur , fitque cancer , certo , ni ferrum integerrime auferat , lethalis .

* *Natura* in prima creatione longe perfectior fuisse videtur , utpote ad immortalitatem comparata ; post peccatum autem , novo imperio , eandem ad deteriorem conditionem restrixit ultor Deus , cum dixit ; *Morte moriemini* . Ex novo hoc imperio , non mors solummodo videtur procedere , sed & quod *Natura* quandoque ipsa in quibusdam morbis ad demandatæ sibi machinæ destructionem ruat . Nunquam interim directe id intendit ; sed eventus ille ob morbi indolem accidit . Sic inflammata mamma non raro sanatur , simili plane *Naturæ* artificio , quo scirrhusa cancrefcit , & lethalia deinde symptomata excitat : quæ igitur , non adeo ipsam *Naturæ* actionem , sed malignam morborum indolem arguunt . *Lex & Natura* , quibus omnia conficiuntur , non consentiunt . Legem siquidem ipsi sibi ipsis homines statuerunt , *Naturam* vero *Dii* . Quæ igitur homines statuerunt , ea nunquam eodem modo se habent sive recta , sive non recta sint . Quæ vero *Dii* statuerunt , ea semper recte habent

47

bent (Hipp. pag. 345.) NATURAM igitur , a Diis constitutam , EX SE IPSA , NUNQUAM NON RECTE AGERE , Hippocrates voluit : quod sane ubique verissimumprehendimus .

§. CXIII.

60. Non raro requiritur , ut ars , efficacissimis mediis , sola quasi cogat malum . Sic , ingestis venenis , per antidota id perficitur ; maloque Naturæ viribus indomabili penitus adhibita , si fieri potest , Chirurgia ; calculus vesicæ urinariæ , concretus jam , & solidus , sphacelati omnino artus , & similia haud aliter sanari poterunt .

§. CXIV.

Sic five Natura sola , five sola ars , ad normam Naturæ & rationis ordinata , five utraque conspirans simul , sanat . Si his non cesserit malum , lethale erit .

§. CXV.

Colligimus ex dictis , Naturam sectandam esse Medico , juvandamque si actionem ejus , comparatione similium , verisimiliter salutarem fore cognoverit . Sin vero finem exhinc infaustum prævideat , actionem Naturæ ita mutare conetur , & regere , vel & ipse agere , ut effectus nascatur , qualem in simili casu , a Natura sola productum , pulchre cessisse constitit . Ab ipso igitur *Magistræ Naturæ* exemplo officium discet Medicus , quidquid agat : neque artem dominam Naturæ oportet esse , sed ancillam .

§. CXVI.

Prudens denique sit Medicus , ne facile , quasi male agenti , Naturæ renitatur , perturbeturve , dum insolita conspicit . Sed , si minus exacte agere existimet , succurrat caute . Turbare , quantum potest , semper caveat . Mira sane Natura perficit , quæ forte non assequimur . Suppressa ex. gr. menstrua quam diversis sæpe viis ad stuporem eliminat ! Facta evacuatione , nil læsi superest in
cor-

corpore, omni tunc ratione sanissimo. Sua tamen periodo redibunt hæc omnia. Qui observatores relegit, ubique profecto incomprehensibilia *Naturæ* artificia summo opere admirabitur.

§. CXVII.

Unde forte nimis dominari Medicus censendus est, dum in quibusdam morbis, observatos *Naturæ* instinctus plane repudiat; quum tamen, invito Medico, ingentem ejus, quod expetiverant, copiam adsumentes ægri non raro sanati perhibeantur. Profecto videmus, *Naturam* semper fere ea petere, quibus indiget: ubi acrimonia, vel siccitas adest in corpore, sitim excitat; dum cibi requiruntur, famem facit; lassum ad quietem, somnumque allicit, cogit; ad frigus, calorem, frigus vero calidis commendat. His itaque *Naturæ* stimulis ignarum potius (quamdiu nescitur causa), cum prudentia tamen, obtemperare decet Medicum, quam semet omnino opponere, per experimenta convictum, laudabilem in brutis effectum nasci, dum hæc id, pro morborum suorum cura, cæco impetu adhibent, quod *Natura* ipsis suggerit, remedii.

EPILOGUS.

Hæc sufficiant. Protractior sermo forte moveret nauseam. Desino igitur: id tantum rogans, ut, si qua in re Dissertatio hæcce defecerit, eandem B.L. amice substituat: Sin vero non arriserit, sciat, non omnes eadem ratione cogitare: Si quæ denique, nimis forte generaliter posita,prehenderit, non facile universale aliquid sine ulla exceptione, in Medicis potissimum, adstrui posse secum reputet. His fides, quæ scripsi, qualiacumque fuerint, offero.

F I N I S.

